

Brisel, 12.10.2011.
COM(2011) 666 finalna

SAOPĆENJE KOMISIJE ZA EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE

Strategija proširenja i glavni izazovi 2011.-2012.

{SEC(2011) 1200 finalna}

{SEC(2011) 1201 finalna}

{SEC(2011) 1202 finalna}

{SEC(2011) 1203 finalna}

{SEC(2011) 1204 finalna}

{SEC(2011) 1205 finalna}

{SEC(2011) 1206 finalna}

{SEC(2011) 1207 finalna}

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. KLJUČNI IZAZOVI.....	5
3. NAPREDAK U DRŽAVAMA OBUHVAĆENIM PROCESOM PROŠIRENJA I AGENDA ZA 2011. – 2012.....	12
4. PODRŠKA PROCESU PROŠIRENJA	19
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	22
ANEKS 1	28
ANEKS 2	30
Hrvatska	30
Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija	36
Crna Gora.....	42
Albanija.....	49
Bosna i Hercegovina.....	55
Kosovo	60
Turska	67
Island.....	75

SAOPĆENJE KOMISIJE ZA EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE

Strategija proširenja i glavni izazovi 2011. – 2012.

1. UVOD

Proces proširenja Europske unije je ušao u novu fazu. Završavanje pregovora o pristupanju sa Hrvatskom, čime se otvara put za članstvo sredinom 2013., opravdava politiku usvojenu nakon razarajućih balkanskih sukoba iz devedesetih, čiji je cilj uvođenje mira, stabilnosti, demokratije i na kraju, članstvo u EU za cijelu regiju. Kao svjež dokaz transformacijske moći politike proširenja EU, ovo daje novi zamah za reformu u svim zemljama proširenja.

Politika proširenja EU, kako je utvrđena u Ugovoru o Europskoj uniji¹, jeste odgovor na legitimne težnje naroda našeg kontinenta da se pridruže ujedinjenoj Europi. Integracija država Centralne i Istočne Europe tokom protekle decenije je pokazala da proces proširenja koristi EU kao cjelini i omogućava joj bolji položaj u rješavanju globalnih izazova.

Politika proširenja se pokazala kao moćan alat za društvenu transformaciju. Države koje su već ušle u EU, kao i one koje su na putu da se pridruže prošle su kroz impresivne promjene kroz demokratske i ekonomske reforme pokrenute pristupanjem. Posvećenost, uslovljenost i kredibilitet se nalaze u središtu procesa pristupanja i njegovog uspjeha.

Obnovljeni konsenzus o proširenju, koji je u decembru 2006. postiglo Europsko vijeće i koji je zasnovan na principima konsolidacije obaveza, pravednoj i rigoroznoj uslovljenosti i dobroj komunikaciji sa javnošću, u kombinaciji sa kapacitetom EU da integrira nove članice, ostaje okvir za politiku proširenja EU.

Kroz politiku proširenja EU širi područje mira, stabilnosti, demokratije i prosperiteta, što su koncepti, koji su u svjetlu nedavnih razvoja događaja, ponovo dobili na značaju:

- Dramatični događaji u jugoistočnom Mediteranu i na Srednjem istoku, kao i nestabilnost nastalih situacija, podvlače važnost stabilnosti i demokratije u Jugoistočnoj Europi, čvrsto utemeljenih u procesu proširenja EU.
- Nedavna globalna finansijska kriza i sadašnje teškoće u eurozoni su naglasili međuzavisnost državnih ekonomija u EU i izvan nje. Ovi događaji ukazuju na važnost dalje konsolidacije ekonomske i finansijske stabilnosti i podsticanja rasta i u državama obuhvaćenim procesom proširenja. Proces proširenja je moćan alat u tu svrhu.

Od usvajanja zadnjeg paketa proširenja, došlo je do nastavka pozitivnih kretanja na Zapadnom Balkanu. Hapšenjem i isporučivanjem Ratka Mladića i Gorana Hadžića Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) uklonjen je veliki kamen spoticanja sa europskog puta Srbije i postignut važan korak naprijed ka pomirenju. Uspostavljen je dijalog između Beograda i Prištine, čiji je cilj, *inter alia*, postizanje napretka na putu ka EU i on je dao prve rezultate. Napredak u reformama vezanim za EU zabilježen je i u većini zemalja obuhvaćenih procesom proširenja. Građanima još dvije države Zapadnog Balkana, Albaniji i Bosni i Hercegovini, odobren je bezvizni režim.

¹ Član 49.

Ipak, u jednom broju država došlo je do kašnjenja u važnim reformama, često zbog unutarnjih političkih dešavanja i sukoba. Kašnjenja i blokiranja su bila posebno ozbiljna u Bosni i Hercegovini i Albaniji. Dobro upravljanje, vladavina prava, administrativni kapaciteti, nezaposlenost, ekonomske reforme i socijalna uključenost i dalje su glavni izazovi u većini država. Došlo je do više zabrinjavajućih događaja u oblasti slobode izražavanja u medijima. Razlike u pogledu statusa i dalje negativno utiču na Kosovo² i regiju. Nedavni događaji na sjeveru Kosova su uzrok velike zabrinutosti. Pitanje u vezi sa nazivom Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije je još uvijek neriješeno.

Proces pristupanja Islanda je dosta napredovao tokom prošle godine. Napredak u pregovorima je rezultat toga što Island već ima visoko integrirane strukture kroz davno uspostavljenu demokratiju, članstvo u Europskom ekonomskom prostoru i Šengen zoni i izuzetnu javnu upravu.

U Turskoj je proces pristupanja i dalje najefektivniji okvir za promoviranje reformi povezanih sa EU, razvoj dijaloga o pitanjima inostrane i sigurnosne politike, jačanje ekonomske konkurentnosti i diversifikacije energetskih izvora. U pregovorima o pristupanju, nažalost, nije bilo moguće otvoriti novo pregovaračko poglavlje već više od godinu dana. Potrebno je pokrenuti novu konstruktivnu fazu u odnosima sa Turskom, na osnovu konkretnih koraka u područjima od zajedničkog interesa.

Skoro pristupanje Hrvatske pokazuje da je proces proširenja usmjeren na maksimiziranje promjena u datim državama. Poboljšanja koja je procesu donio obnovljeni konsenzus o proširenju iz 2006. primijenjena su na Hrvatsku i pokazala su svoju vrijednost. Tekući i budući pregovori sa ostalim državama obuhvaćenim procesom proširenja trebali bi se temeljiti na tom iskustvu. Posebno treba rješavati što prije složena pregovaračka poglavlja, poput pravosuđa, osnovnih prava i pravde, slobode i sigurnosti, kako bi se državi kandidatu dalo dovoljno vremena da postigne neophodne rezultate u reformama.

Pristupanje Hrvatske bit će veliki korak u historijskom procesu integriranja Zapadnog Balkana u EU. Europska unija je dosljedno promovirala inkluzivnost svoje politike prema Zapadnom Balkanu, počevši sa „regionalnim pristupom“ iz sredine devedesetih, a posebno kroz proces stabilizacije i pridruživanja koji je pokrenut 1999. i samit u Solunu 2003. koji je potvrdio da budućnost Zapadnog Balkana leži u EU. Daleko od toga da se postavlja crta razgraničenja na Balkanu, ovo treba poslužiti kao poticaj i katalizator za ostatak regije da ubrza svoj put prema EU. U pogledu obaveza EU, kao i historije i geografije ove regije, ostat će „nedovršen posao“ sve dok čitav Zapadni Balkan ne bude uključen kada se uslovi ispune.

U ovom kontekstu, Komisija ostaje u potpunosti privržena principu zasluga. Brzina kojom svaka država napreduje ka članstvu zavisi najviše od njenih rezultata u ispunjavanju postavljenih kriterija i uslova.

Uspješno iskustvo Hrvatske šalje snažne poruke drugim državama iz procesa proširenja:

- EU ispunjava svoje obaveze kada se uslovi ispune.
- Kriteriji i uslovi za pristup su zahtjevni i njihova provedba se nadgleda sa posebnom pažnjom. Ovo, međutim, nije prepreka, već rezultira time da država kandidat postiže viši nivo spremnosti, što donosi koristi i njoj i EU nakon pristupanja.
- Bilateralni sporovi sa susjedima trebaju i mogu se rješavati kroz dijalog i kompromis u skladu sa uspostavljenim principima.

² U okviru UNSCR 1244/1999

Kontinuirani kredibilitet procesa proširenja je važan element za napredak reformi u državama iz procesa proširenja, kao i za osiguranje podrške država članica. Događaji iz prošle godine potvrdili su da se opipljivi rezultati na putu ka EU mogu postići i prije pristupanja, kada se ispune odgovarajući uvjeti. Preporuke Komisije u ovom saopćenju za naredne faze procesa pristupanja i proširenje vizne liberalizacije na Albaniju i Bosnu i Hercegovinu su pravi primjeri. S druge strane, gdje politička volja i opredijeljenost za postizanje konkretnih rezultata nisu dovoljni ili ne postoje, proces pristupanja nije napredovao i postoji rizik od zastoja.

Ovo saopćenje daje procjenu trenutnog stanja agende proširenja Europske unije, što uključuje Zapadni Balkan, Tursku i Island. Na osnovu pratećih detaljnih analiza³ država, Saopćenje obuhvata rezultate koje su ove države postigle u pripremama za članstvo, njihov trenutni položaj, procjenu njihove perspektive za godine koje dolaze i po ovom pitanju daje više preporuka. Kao i prethodnih godina, određenom broju ključnih izazova data je posebna pažnja.

2. KLJUČNI IZAZOVI

2.1 *Veći fokus na jačanju vladavine prava i reformi javne uprave*

Jačanje vladavine prava je identificirano kao trajni veliki izazov i ključni uvjet za države koje se kreću ka članstvu u EU. Ovom pitanju je posvećeno više pažnje tokom zadnjih godina u svim fazama procesa pristupanja, a u skladu sa obnovljenim konsenzusom o proširenju.

Naglasak na vladavini prava ogleda se u velikoj pažnji posvećenoj ovim pitanjima tokom pristupnih pregovora sa Hrvatskom, a posebno u kontekstu pregovaračkih poglavlja o pravosuđu i osnovnim pravima, pravdi, slobodi i sigurnosti. Težina pitanja vladavine prava u ključnim prioritetima postavljenim kao uvjet za otvaranje pregovora o pristupanju sa Albanijom i Crnom Gorom predstavlja još jedan primjer određivanja prioriteta u ovoj oblasti prije samih pregovora.

Iskustvo stečeno iz pristupnih pregovora sa Hrvatskom bit će iskorišteno za tekuće i buduće pregovore sa drugim državama. U tom smislu, Komisija će predložiti novi pristup u vezi sa pitanjima vezanim za pravosuđe, osnovna prava, pravdu i unutrašnje poslove. Ona bi se trebala rješavati u ranoj fazi procesa pristupanja, a odgovarajuća poglavlja bi se trebala otvarati u skladu sa tim i na osnovu akcionih planova, budući da oni zahtijevaju uvjerljive rezultate. Komisija će redovno i u svim fazama procesa izvještavati o postignutom napretku u ovim područjima, u odnosu na ciljeve definirane u akcionim planovima, uz neophodne korektivne mjere tamo gdje budu potrebne. Sredstva IPA-e će biti usmjerena na podršku ovom procesu.

U okviru pretpristupnog procesa, Komisija je podsticala države da izgrade nezavisno i efikasno pravosuđe i uklone postojeće nedostatke. Hrvatska je po ovom pitanju poboljšala svoj sistem imenovanja sudija, Srbija je pokrenula reviziju postupka ponovnog imenovanja sudija i tužitelja, Crna Gora je počela reviziju ključnih ustavnih i pravnih odredbi u vezi sa pravosuđem, a Kosovo je dovršilo proces temeljite procjene sudija i tužitelja.

Borba protiv korupcije je jedan o ključnih izazova vladavine prava u većini država iz procesa proširenja. Korupcija je i dalje ozbiljan problem koji utiče ne samo na svakodnevni život građana u vitalnim područjima kao što su zdravstvo i obrazovanje. Ona također ima ozbiljne negativne utjecaje na investicije i poslovne aktivnosti i šteti državnim budžetima, a posebno u

³ Sažeci i zaključci državnih izvještaja su uključeni kao aneks ovog saopćenja.

vezi sa javnim nabavkama i privatizacijom. Komisija se zadnjih godina više usmjerila na borbu protiv korupcije u državama obuhvaćenim procesom proširenja.

Važno iskustvo stečeno u radu sa državama iz procesa proširenja je doprinijelo izgradnji pristupa same EU u borbi protiv korupcije, u svim područjima politika djelovanja, kako internim tako i vanjskim⁴. Dok Komisija uspostavlja mehanizme nadzora korupcije za države članice, nastaviće da daje visoki prioritet praćenju antikorupcijskih politika u državama iz procesa proširenja, sa naglaskom na rezultatima i održivosti, i to od ranih faza priprema za pristupanje. Komisija će također promovirati blisku suradnju između međunarodnih donatora kako bi osigurala optimalno korištenje resursa.

Borba protiv organiziranog kriminala je i dalje važan prioritet za države proširenja. Ona je usko povezana sa borbom protiv korupcije i uspostavljanjem nezavisnog pravosuđa. Prekogranična priroda mnogih kriminalnih aktivnosti predstavlja veliki izazov za borbu protiv organiziranog kriminala. *Regionalna suradnja između pravosudnih tijela i tijela za provođenje zakona*, uključujući i kreiranje profesionalnih mreža, je od posebne važnosti za rješavanje ovog izazova. Komisija podržava kreiranje regionalne mreže tužilaca koja će imati pomoć eksperata iz država članica, kao i odgovarajućih europskih agencija. Komisija također pomaže uspostavljanje koordiniranih sistema zaštite svjedoka u regiji.

Komisija je tokom prošle godine intenzivirala svoju *ulogu u dijalogu o vladavini prava* sa državama Zapadnog Balkana. Cilj je bio jačanje priprema u ranijim fazama pretpristupnog procesa, a na osnovu detaljnih analiza sektora pravosuđa i unutrašnjih poslova. Po tom pitanju su izvršene misije eksperata u većini država obuhvaćenih procesom proširenja. Komisija je pojačala suradnju i razmjenu informacija sa odgovarajućim agencijama EU, uključujući Europol, Frontex, Eurojust i Europski centar za nadzor droga i ovisnosti o drogama, kao i sa regionalnim inicijativama, Vijećem Europe i drugim međunarodnim organizacijama. Gdje je to bilo pogodno, kriteriji su postavljeni u ranim fazama procesa. Strukturirani dijalog o pravosuđu je pokrenut sa Bosnom i Hercegovinom i Komisija je predložila sličan dijalog sa Kosovom o vladavini prava sa ciljem da se rješavaju izazovi u tom području i podrži pravosudna reforma.

Reforma javne uprave usmjerena na poboljšanje transparentnosti, odgovornosti i djelotvornosti, koje su od suštinske važnosti za demokratiju i vladavinu prava, jeste i dalje ključni prioritet u okviru političkih kriterija u većini država iz procesa proširenja. Adekvatne upravne procedure, uključujući i one vezane za ljudske resurse i upravljanje javnim financijama, ključne su za provedbu *acquis*-a. Države trebaju da povećaju napore u poboljšavanju javne uprave na osnovu generalnih državnih strategija.

U nekim državama obuhvaćenim procesom proširenja postoji sve više dokaza da se različite uloge vladajućih stranaka i države ne poštuju na odgovarajući način. Takva praksa donosi rizik od podrivanja vladavine prava i funkcioniranja demokratije.

2.2. Osiguravanje slobode izražavanja u medijima

Sloboda izražavanja je osnovno pravo koje je zaštićeno međunarodnim pravom i čini sastavni dio funkcioniranja pluralističke demokratije. Osiguravanje ove slobode je za proces pristupanja ključna komponenta političkog kriterija za članstvo iz Kopenhagena.

Države obuhvaćene procesom proširenja u cjelini karakterizira medijski pluralizam. Međutim, u više država su nedavno primijećeni negativni događaji. Ovo je izvor ozbiljnih zabrinutosti.

⁴ Ovo se vidi u nedavnom Saopćenju Komisije o borbi protiv korupcije COM(2011) 308 finalna.

Komisija dalje analizira slobodu izražavanja u pratećim izvještajima gdje je dat pregled situacije u svakoj državi.

Izazovi za slobodu izražavanja i medije uključuju: političko miješanje, koje se ponekad manifestuje i kroz pravni sistem, ekonomski pritisak, korištenje kriminala i korupcije kako bi se utjecalo na medije, nedovoljnu zaštitu novinara od zlostavljanja ili čak nasilnih napada. Ekonomski izazovi su vezani za nedostatak transparentnosti i koncentraciju vlasništva, nedostatak pravedne konkurencije i odsustvo nezavisnosti regulatora tržišta. U više država iz procesa proširenja sveukupna provedba zakonodavstva iz oblasti medija je nezadovoljavajuća. Određeni broj slučajeva napada na novinare, uključujući ubistva su i dalje neriješeni, nekoliko godina nakon što su se dogodili. U Turskoj pravni okvir još uvijek nedovoljno štiti slobodu izražavanja. Veliki broj sudskih slučajeva i istraga protiv novinara, te neprihvatljiv pritisak na medije daju razlog za ozbiljnu zabrinutost.

Sva ova pitanja ozbiljno ograničavaju izražavanje stavova medija koji kritikuju vlade i obeshrabruju istraživačko novinarstvo. Mediji i novinari su često prisiljeni na samocenzuru.

Od ključnog je značaja da države iz procesa proširenja osiguraju otvorene medije i medijski pluralizam, što će omogućiti kulturu kritičkog i nezavisnog novinarstva. Emiteri javnih servisa trebaju poboljšati svoj ekonomski položaj i autonomiju kako bi ispunili svoju ulogu. U isto vrijeme medijska profesija se treba posvetiti samoregulaciji na osnovi sveobuhvatnih etičkih kodeksa i profesionalnih standarda.

Komisija je u maju 2011. organizirala Konferenciju o slobodi izražavanja koja je okupila predstavnike medija i civilnog društva Zapadnog Balkana i Turske. Cilj ove konferencije je da osim sagovornika iz zvaničnih vlada, dopre do onih kojih se sloboda izražavanja direktno tiče, te da sasluša njihove poglede i iskustva. Zaključci konferencije će se i dalje ugrađivati u aktivnosti Komisije u ovom polju.

Komisija će pažljivo nadgledati kretanja u okviru postojećih sporazuma i strukturiranih dijaloga sa državama iz procesa proširenja. Ona će dalje integrirati ova pitanja u pristupne pregovore, a posebno u okviru poglavlja o pravosuđu i osnovnim pravima. Komisija će identificirati prioritete i podstaći vladine napore za dostizanje europskih standarda u polju slobode izražavanja. S tim ciljem će se ojačati suradnja sa odgovarajućim partnerskim državama i međunarodnim organizacijama, a posebno Vijećem Europe i Organizacijom za sigurnost i suradnju u Europi. Dijalog sa novinarima i njihovim udruženjima će se dalje razvijati.

2.3. Unapređenje regionalne suradnje i pomirenja na Zapadnom Balkanu

Regionalna suradnja i dobrosusjedski odnosi su ključni elementi procesa stabilizacije i pridruživanja, pa ih kao takve Komisija detaljno nadgleda u svim fazama procesa pristupanja. Regionalna suradnja podržava i podstiče pomirenje u regiji koja je bila mjesto velikih sukoba u nedavnoj prošlosti. Regionalna suradnja i trgovina mogu donijeti ekonomske koristi regiji. One su također sastavni dio procesa integracije u EU, koji često nalaže regionalni pristup i mjere.

Značajan napredak je postignut po ovom pitanju tokom protekle decenije, a u protekloj godini su zabilježeni dodatni važni koraci. Posjeta lidera iz regije, a posebno onih iz Srbije i Hrvatske, njihovim susjednim državama, kao i izjave o sukobima iz devedesetih su značajno doprinijeli regionalnom pomirenju. Sarajevski proces o povratku izbjeglica u koji su uključene Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora takođe se treba uspješno završiti u narednim danima. Inicijative NVO-a i civilnog društva, kao što su Inicijativa mladih za

ljudska prava, Komisija za istinu i pomirenje (RECOM) i Igmanska inicijativa igraju važnu ulogu u podsticanju pomirenja i izvan vlada među samim građanima regije.

Suradnja u okviru specifičnih sektora funkcionira dobro i napreduje, uključujući saradnju kroz Energetsku zajednicu, Zajednički europski zračni prostor i zajedničku obuku u sada potpuno operativnoj Regionalnoj školi za javnu upravu (ReSPA). U decembru 2010. Komisija je predložila strategiju za poticaj razvoja dunavske regije, a potom su je podržale i države članice⁵. Regionalna trgovina u okviru Srednjoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA) raste, a sporazum se širi na područja, kao što su politika konkurencije, dalje ukidanje prepreka vezanih za tarife i liberalizacija usluga. Regionalno vijeće za suradnju (RCC) je počelo sa realizacijom svoje trogodišnje strategije i programa rada, usmjeravajući se više na aktivnosti orijentirane na rezultate.

U isto vrijeme, pitanja koja potiču iz prošlih sukoba, zajedno sa drugim otvorenim bilateralnim pitanjima su i dalje ključni izazovi za stabilnost Zapadnog Balkana, koji utiču na regionalnu suradnju, odnose između država, kao i na njihovo unutrašnje funkcioniranje i procese reformi. Ova preostala pitanja treba hitno rješavati. Rješavanjem ovih pitanja ukloniće se velika prepreka na putu Zapadnog Balkana ka EU.

Posebno *sporovi o međuetničkim ili statusnim* pitanjima, a posebno u Bosni i Hercegovini i na Kosovu, nastavljaju da sprečavaju normalno funkcioniranje institucija, djeluju kao kočnica za reformske procese i europsku agendu, te ponekad mogu imati šire regionalne implikacije. Komisija smatra da je nastavak puta ka EU najbolji način da države riješe ove probleme. Nedavni događaji, a posebno napredak u dijalogu između Beograda i Prištine uz podršku EU, jeste ključ u ovom kontekstu. Deseta godišnjica potpisivanja Ohridskog okvirnog sporazuma, koja je obilježena u augustu, jeste podsjetnik da se složena etnička pitanja *moгу* uspješno riješiti kroz dijalog i kompromis.

Nedavno su postignuti pozitivni rezultati u prevazilaženju problema koji se tiču *inkluzivnog* funkcioniranja regionalnih inicijativa, a nastali su iz različitih pogleda na status Kosova, ali treba uraditi više. U okviru dijaloga između Beograda i Prištine postignut je sporazum oko prihvaćanja kosovskih carinskih pečata od strane Srbije što bi trebalo omogućiti ponovnu uspostavu regionalne trgovine u okviru CEFTA-e. Ranije je obnovljeno održavanje sastanaka CEFTA-e i Regionalnog vijeća za suradnju uz učešće svih strana, a potpisana je Konvencija o pan-euro-mediteranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu. Međutim, razlike oko statusa Kosova i dalje ometaju finalizaciju i potpisivanje Ugovora o transportnoj zajednici i proširenje autonomnih trgovačkih mjera za Kosovo i druge partnere sa Zapadnog Balkana. Ove razlike su i dalje prepreka za razvoj ugovornih odnosa između EU i Kosova.

Pitanja vezana za regionalnu suradnju čekaju na sveobuhvatno rješenje u okviru dijaloga između Beograda i Prištine. Komisija poziva sve uključene strane da nastave tražiti praktična i pragmatična rješenja kako bi osigurali inkluzivnost regionalne suradnje, ne dovodeći u pitanje različite stavove oko statusa Kosova. Napredak koji je ostvaren prošle godine pokazuje da je to moguće.

Pravda za *zločine počinjene tokom ratova* u bivšoj Jugoslaviji je od ključne važnosti za trajno pomirenje. Puna suradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju je i dalje osnovni uslov za proces pristupanja Zapadnog Balkana. Nedavna hapšenja i isporučenja zadnja dva optuženika MKSJ-a Hagu predstavljaju velike korake u tom pravcu. Komisija

⁵ Strategija podrazumijeva suradnju između država dunavskog bazena u području okoliša, transporta, energije, društveno-ekonomskog razvoja, obrazovnog istraživanja i inovacija, te sigurnosti i bezbjednosti. Među državama obuhvaćenim procesom proširenja Hrvatska, Srbija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora učestvuju u ovoj strategiji. Pogledati COM(2010) 715 finalna i zaključke Vijeća od 13. aprila 2011.

također poziva vlade da više insistiraju na pravilnom vođenju suđenja za ratne zločine u zemlji.

Komisija veoma ozbiljno uzima izvještaj koji je podržala Parlamentarna skupština Vijeća Europe u januaru (Martyev izvještaj) koji se odnosi na krivična djela, uključujući prikupljanje ljudskih organa, navodno počinjena tokom i nakon sukoba na Kosovu. Ona u potpunosti podržava istragu koju provodi EULEX, shvaća važnost zaštite svjedoka u ovom kontekstu i pozdravlja uspostavljanje jedinice EULEX sa sjedištem u Briselu, kao i suradnju nadležnih vlada sa ovom jedinicom.

Sveukupno, važno je da vlade i organizacije civilnog društva u regiji rade više na tome da objasne građanima kako je pomirenje sastavni dio njihove europske budućnosti i da pravda u vezi sa ratnim zločinima jeste neodvojivi element ovog procesa. Politički lideri bi trebali izbjegavati izjave i mjere koje bi mogle dovesti u pitanje ove važne principe.

Što se tiče otvorenih *bilateralnih pitanja*, njih trebaju rješavati predmetne strane i to što je prije moguće tokom procesa proširenja, a uz odlučnost i u dobrosusjedskom duhu, te uzimajući u obzir opće interese EU. Komisija podstiče zemlje da ulože sve moguće napore na rješavanju preostalih graničnih sporova u skladu sa uspostavljenim principima i sredstvima, uključujući po potrebi i upućivanje pitanja Međunarodnom sudu. Bilateralna pitanja ne bi trebala zadržavati proces pristupanja. Komisija je spremna da pomogne kreiranje potrebnih političkih poticaja u traženju rješenja i da pruži podršku takvim inicijativama.

Sporazum o graničnoj arbitraži između Slovenije i Hrvatske, čija provedba treba da počne kasnije ove godine, otvorit će put za rješavanje bilateralnih pitanja. Komisija snažno ohrabruje strane u sporu oko naziva Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije da iskoriste sličan konstruktivan duh u tekućim razgovorima koje vodi UN.

2.4. Postizanje održivog ekonomskog oporavka i prihvaćanje Strategije Europa 2020.

Sve države obuhvaćene procesom proširenja su sada na putu oporavka, iako uz različit tempo: Turska je izašla iz krize sa većom ekonomijom i njen rast se impresivno nastavlja, ali postoje sve veći znakovi pregrijavanja. Ekonomije Zapadnog Balkana se također počinju oporavljati, iako će trebati neko vrijeme da dostignu nivo od prije krize. Ekonomija Islanda i dalje izlazi iz velikih ekonomskih problema koje je iskusila tokom krize.

Međutim, države iz procesa proširenja su suočene sa važnim društveno-ekonomskim izazovima. Nezaposlenost je i dalje velika i raste u većini država. Nezaposlenost na Kosovu, u Bosni i Hercegovini i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji je i dalje najviša u Europi. Stope učešća radne snage su niske, a posebno za žene i mlade, a široko rasprostranjena neformalna zaposlenost i dalje predstavlja izazov. Izvoz sa Zapadnog Balkana koji doprinosi oporavku i dalje je pod dominacijom proizvoda sa niskom dodatnom vrijednosti, uključujući i robe, a koji su izloženi nestabilnosti cijena i jakoj konkurenciji sa tržišta u nastajanju.

Većina država iz procesa proširenja je održalo generalno promišljene makroekonomske politike. Fiskalna konsolidacija i reforma tržišta rada su i dalje najhitniji kratkoročni prioriteti, koji pokazuju umnogome slične izazove onima sa kojima se trenutno suočava EU. Više strukturalnih reformi je potrebno kako bi se poboljšala konkurentnost i investiciona klima, čime bi se privukle direktne strane investicije, ubrzalo stvaranje novih radnih mjesta i osigurala održivost rasta. Na Zapadnom Balkanu izazov predstavlja jačanje kapaciteta javne uprave i vladavine prava, uključujući reformiranje pravosuđa i borbu protiv široko rasprostranjene korupcije. Napredak u ovim područjima bi djelovao podsticajno i na poslovno okruženje. Javne službe za poslovanje i investicije u infrastrukturu su i dalje rijetke.

Reforme tržišta rada, uključujući i pregled sistema transfera i beneficija, pitanja oporezivanja i reviziju obrazovnih sistema trebali bi doprinijeti rješavanju velikih strukturalnih slabosti na Zapadnom Balkanu i otklanjanju prepreka za postizanje jačeg, održivog i inkluzivnog rasta.

Prihvatanje ciljeva Strategije Europa 2020.

Europa 2020. je strategija rasta EU za ovu deceniju, koja vodi Uniju ka postizanju pametne, održive i inkluzivne ekonomije u svijetu koji se mijenja. Države obuhvaćene procesom proširenja se podstiču na povezivanje sa Strategijom Europa 2020. i njenim glavnim inicijativama⁶. Ovo je koristan temelj za reformu.

Ciljevi Europe 2020. se po potrebi ogledaju u dijalozima o ekonomskoj politici, politici zapošljavanja i socijalnoj politici između Komisije i država iz procesa proširenja. Komisija se u programiranju financijske pomoći rukovodila ciljevima Europe 2020., a posebno u vezi sa društveno-ekonomskim razvojem. Suradnja Komisije u okviru međunarodnih financijskih institucija (IFI) uzima ove ciljeve u obzir.

Postojeća dužnička kriza u Europi je podvukla važnost *zdravih javnih financija* i Komisija daje na raspolaganje neke od svojih mehanizama stručne analize državama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Multilateralni fiskalni nadzor od strane EU je u ovom smislu važan alat. On će se sve više prilagođavati nadolazećem jačem ekonomskom upravljanju u EU.

U području *razvoja privatnog sektora* politika koordinacije sa Zapadnim Balkanom i Turskom se rukovodi odredbama Akta o malim preduzećima EU⁷. Ova koordinacija, zasnovana na redovnim procjenama prema uspostavljenim mjerilima EU, rezultirala je dobro provjerenim preporukama u kojima se vide karakteristike država iz procesa proširenja. Komisija predlaže da se rezultati Akta o malim preduzećima koriste kao referentni alat za buduće aktivnosti u vezi sa malim i srednjim poduzećima u regiji.

U Investicionom okviru za Zapadni Balkan, Komisija podstiče partnerske međunarodne financijske institucije da podrže nove oblike financiranja malih i srednjih preduzeća, posebno osnivački kapital, rizični kapital i mehanizme garancije. Komisija će sufinancirati Platformu za mala i srednja preduzeća Zapadnog Balkana, koja ima za cilj da poboljša pristup financiranju malih i srednjih preduzeća kroz garancije i rizični kapital.

U području *istraživanja i inovacija*, suradnja država iz procesa proširenja sa EU je već napredovala u pitanjima kvalificiranosti za učešće u inicijativama EU. Države obuhvaćene procesom proširenja učestvuju u 7. Okvirnom programu za istraživanje i tehnološki razvoj i Programu za konkurentnost i inovacije. Trenutni pokazatelji, međutim, pokazuju da su ove zemlje u većini slučajeva značajno ispod prosjeka EU po pitanju investicija i razvoja istraživačkih i inovacijskih politika. Regionalni lideri se podstiču da povećaju investicije u istraživanje, inovacije i ljudski kapital, te da to urade na predstojećim ministarskim konferencijama.

Države iz procesa proširenja se trebaju bolje pripremiti za *klimatske promjene* i pridruživanje naporima koje EU ulaže u rješavanje ovog pitanja, uključujući i podizanje nivoa informisanosti. Progressivne klimatske aktivnosti će donijeti koristi kroz razvoj uz nisku emisiju karbona i mogu kreirati nova radna mjesta.

⁶ Glavne inicijative Europe 2020. su *Digitalni plan za Europu, Unija inovacija, Mladi u akciji, Europa koja efikasno koristi resurse, Industrijska politika za eru globalizacije, Plan za sticanje novih vještina i stvaranje novih radnih mjesta i Europska platforma protiv siromaštva.*

⁷ COM(2008) 394 finalna

Nadolazeći ekonomski oporavak se tek treba vidjeti i u poboljšanoj *socijalnoj situaciji*. Udio populacije koja živi ispod nivoa siromaštva je i dalje velik, a na Zapadnom Balkanu nastavlja da raste. Velika neformalna zaposlenost negativno utiče na socijalnu situaciju, posebno kod mladih ljudi.

Osiguravanje poslova i socijalno uključivanje osjetljivih grupa predstavlja prioritet. Međutim, bilo je malo stvarnih investicija u socijalni sektor i suradnja sa međunarodnim donatorima naišla je na prepreke u strateškom planiranju. Komisija naglašava politiku zapošljavanja i socijalnu politiku u svom političkom dijalogu i podstiče države da postave jasne i realne ciljeve u ova dva područja, te da bolje usmjere i odrede prioritete socijalne potrošnje. Ciljevi Europske platforme protiv siromaštva i socijalne isključenosti trebaju se preuzeti kao odgovarajući ciljevi od strane država proširenja.

Potrebno je usvojiti trajne mjere za uključivanje svih osjetljivih grupa u društvo. Što se tiče romske manjine koja ima posebne poteškoće, Komisija je pozvala Zapadni Balkan i Tursku da surađuju u okviru Platforme EU za Rome, koja sistematski nadgleda uključivanje Roma i predlaže odgovarajuće aktivnosti. Komisija je održala niz seminara o pitanjima Roma, kako bi ohrabrila države regije da revidiraju i ojačaju relevantne državne akcione planove i njihovu provedbu u borbi protiv diskriminacije i u poboljšanju integracije Roma, a posebno u područjima obrazovanja, zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstva. Države Zapadnog Balkana trebaju uložiti velike napore kako bi se pomogla civilna registracija raseljenih osoba.

Bolje *obrazovanje i obuka* su ključni faktori strukturalne promjene za održiv i inkluzivan rast. Do sad su investicije u obrazovanje, sticanje vještina i kvalifikacija uobičajeno bile niske, a regionalno priznavanje državnih kvalifikacija nedovoljno. Državni obrazovni sistemi i infrastruktura trebaju se reformirati, a potrebni su međunarodno usporedivi stručni, obrazovni i programi obuke kako bi se riješila trenutna neusklađenost kvalifikacija.

Komisija je otvorila strateški okvir Obrazovanje i obuka 2020. za učešće država kandidata, kojem se tek trebaju pridružiti Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija i Crna Gora. Komisija je predložila da se izradi platforma obrazovanja i obuke Zapadnog Balkana, koja bi bila zasnovana na otvorenoj metodi koordinacije, a kako bi se omogućilo učešće svim državama obuhvaćenim procesom proširenja. Ovo će poboljšati dijalog o glavnim političkim izazovima i osigurati provedbu i nadzor. Države Zapadnog Balkana su pozvane da učestvuju u centraliziranim aktivnostima Programa za cjeloživotno učenje EU.

2.5. Širenje transportnih i energetske mreže

Europski građani i kompanije imaju direktnu korist od unapređenja transporta i energetske suradnje sa državama iz procesa proširenja. Transportne i energetske međusobne veze su ključni elementi u suradnji EU sa svim susjednim državama, usmjereni ka promociji održivog ekonomskog rasta, trgovine, kulturne razmjene, zapošljavanja, kao i poboljšanja uslova življenja. U slučaju država iz procesa proširenja, ova suradnja ima za cilj i da ih pripremi da u potpunosti prihvate i provode *acquis* iz oblasti transporta i energetike.

Obzirom na svoj strateški položaj na raskršću između Europe i Bliskog istoka i Kavkaza, Turska postojano razvija i jača svoje veze sa EU, kako je to ilustrirano nedavnim dešavanjima u sektoru avijacije i njenom ulogom u uspostavljanju Južnog plinskog koridora. Dalji razvoj ovih veza bi koristio objema stranama. Južni plinski koridor bi doprinio sigurnosti europskog snabdijevanja prirodnim plinom, pošto bi značajno podstakao širenje puteva snabdijevanja i

stimulirao konkurenciju na međunarodnom tržištu plina. Komisija financijski podržava Tursku u daljem razvoju njenih transportnih mreža, a posebno u vezi sa željezničkim vezama velike brzine i modernizacijom lučkih postrojenja. U isto vrijeme, Turska bi se trebala podsticati da ojača svoje tržište plinom, poveća likvidnost i fleksibilnost ugovora. Takav proces bi vodio do nastanka „energetskog čvorišta“ čije bi postojanje donijelo veliku energetsku sigurnost.

Regionalna transportna mreža na Zapadnom Balkanu je definirana u okviru Transportne opservatorije Jugoistočne Europe (SEETO), u kojoj su navedeni prioritetni projekti od regionalnog interesa. Države Zapadnog Balkana zajedno sa državama članicama EU i drugim europskim državama učestvuju u Sporazumu o zajedničkom europskom zračnom prostoru, koji je potpisan 2006. Suradnja u polju transporta je također predviđena u okviru Dunavske strategije.

Komisija od 2008. pregovara o stvaranju transportne zajednice sa državama Zapadnog Balkana, čime bi se uspostavilo integrirano tržište za infrastrukturu i kopneni, unutrašnji plovni i pomorski transport. Pregovori su bili gotovo završeni, ali je došlo do zastoja zbog razlika oko statusa Kosova. Komisija poziva nadležne strane da što prije poduzmu neophodne korake koji će omogućiti brzo zaključivanje pregovora i potpisivanje sporazuma.

Komisija je predložila pregled transeuropskih mreža EU u polju transporta (TEN-T) sa ciljem poboljšanja veza sa državama obuhvaćenim procesom proširenja i politikom dobrosusjedskih odnosa⁸.

U polju *energetike*, EU također teži ka integraciji mreža, a posebno kroz podršku Energetskoj zajednici koja obuhvata EU i njene države članice, cijeli Zapadni Balkan kao i neke susjedne države⁹. Energetska zajednica, zasnovana na energetskim pravilima EU, uspostavlja otvoreno, transparentno i konkurentno regionalno tržište koje pomaže da se privuku investicije. *Acquis* Energetske zajednice već pokriva unutrašnje energetsko tržište, energetsku efikasnost i obnovljivu energiju, kao i odabrane dijelove okolišnog, socijalnog i konkurencijskog *acquis*-a. On će biti proširen kako bi pokrio obavezne zalihe nafte, pored tržišta struje i plina.

3. NAPREDAK U DRŽAVAMA OBUHVAĆENIM PROCESOM PROŠIRENJA I AGENDA ZA 2011. – 2012.

3.1. Zapadni Balkan

Hrvatska

Pregovori o pristupanju sa Hrvatskom su zatvoreni u junu. Ovo je rezultat činjenice da je Hrvatska tokom proteklih godina ispunila kriterije u preostalim područjima, uključujući i složena poglavlja kao što su pravosuđe i osnovna prava i politika konkurencije. Hrvatska je postigla značajne rezultate u borbi protiv korupcije, uvela novi objektivni i transparentni sistem imenovanja sudija i tužitelja, te u velikoj mjeri poboljšala provedbu programa stambenog zbrinjavanja izbjeglica povratnika. Restrukturiranje brodogradilišta koja su u teškoćama je u Hrvatskoj značajno napredovalo.

⁸ COM(2011) 415 finalna.

⁹ Turska je promatrač. Susjedne države koje su uključene su Ukrajina i Moldavija kao punopravni članovi, te Gruzija i Armenija kao promatrači.

Rezultat pregovora o pristupanju će biti utjelovljen u ugovoru o pristupanju, koji bi, kako je Europsko vijeće predvidjelo u junu, trebao biti potpisan do kraja godine. Time bi se omogućilo da se Hrvatska pridruži EU 1. jula 2013. pod uslovom da se završe potrebni postupci ratifikacije. Hrvatska je postigla veoma visoki nivo pripremljenosti za preuzimanje obaveza koje proizlaze iz članstva po pristupanju. Ona ispunjava političke kriterije iz Kopenhagena. Očekuje se da će zadovoljiti ekonomske kriterije i kriterije *acquis*-a do 1. jula 2013. Ovaj zamah se treba očuvati.

Hrvatska treba nastaviti nadgradnju provedenih reformi i kapaciteta koji su razvijeni tokom prepristupnih pregovora. Komisija će pažljivo pratiti ispunjavanje svih obaveza koje je Hrvatska preuzela i njene kontinuirane pripreme za preuzimanje obaveza iz članstva po pristupanju. Nadgledanje će se posebno fokusirati na obaveze koje je Hrvatska preuzela u sljedećim područjima: pravosuđe i osnovna prava, pravda, sloboda i sigurnost, kao i politika konkurencije.

Nadgledanje će se sastojati od redovno ažuriranih tabela za nadzor, dijaloga u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, stručnih misija eksperata, prepristupnog ekonomskog programa i fiskalnih obavijesti. Komisija će izdavati šestomjesečne procjene o realizaciji obaveza koje je Hrvatska preuzela u ovim poglavljima, sve do njenog pristupanja. Sveobuhvatan izvještaj o nadzoru će biti prezentiran Europskom parlamentu i Vijeću u jesen 2012.

Ako tokom procesa nadzora budu identifikovana pitanja koja daju razlog za zabrinutost i ako ih Hrvatska ne riješi, Komisija će, ako to bude potrebno, poslati pisma ranog upozorenja hrvatskim vlastima, i može predložiti Vijeću da poduzme sve odgovarajuće mjere prije pristupanja. Pored toga, a kao i kod petog proširenja, ugovor o pristupanju će sadržavati opću klauzulu o ekonomskoj sigurnosti, klauzulu o sigurnosti unutrašnjeg tržišta i klauzulu o sigurnosti u području pravde, slobode i sigurnosti.

Od Hrvatske se očekuje da nastavi igrati aktivnu ulogu u regionalnoj suradnji na Zapadnom Balkanu. Komisija očekuje provedbu sporazuma o graničnoj arbitraži između Slovenije i Hrvatske. Ona će podržati uspostavljanje i funkcioniranje arbitražnog suda, kako je to predviđeno u spomenutom ugovoru. Komisija pozdravlja izjavu hrvatske Vlade o podršci drugim državama regije na njihovom putu ka članstvu u EU, te ohrabruje Hrvatsku da riješi preostala otvorena bilateralna pitanja sa svojim susjedima prije pristupanja. U isto vrijeme, politički lideri bi trebali izbjegavati izjave i mjere kojim se može dovesti u pitanje važnost pomirenja ili zanemarivanje ozbiljnosti ratnih zločina.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija

Parlamentarni izbori održani u junu u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji bili su uglavnom u skladu sa međunarodnim standardima i država je nastavila sa reformama u vezi sa pristupanjem. Vladajuća koalicija je bila stabilna. Država nastavlja da u dovoljnoj mjeri ispunjava političke kriterije. Određeni napredak je postignut po pitanju reforme Parlamenta, pravosuđa, javne administracije i zaštite manjina, iako izazovi još uvijek postoje. Dalji napor su potrebni posebno kod slobode izražavanja u medijima, nezavisnosti pravosuđa, reforme javne administracije i borbe protiv korupcije. Potrebno je intenzivirati napore političkih snaga u suradnji.

Država nastavlja da ispunjava svoje obaveze u okviru Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Komisija ostaje pri svom prijedlogu da se pređe u drugu fazu pridruživanja, kako je to određeno u SSP-u i podstiče Vijeće da u tom smislu poduzme aktivnosti bez daljeg odlaganja.

Komisija konstatuje da Vijeće nije bilo u stanju da postupi po preporuci Komisije iz 2009. i otvori pregovore o pristupanju sa Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom. Napredak pristupnog procesa države i ulazak u sljedeću fazu će pozitivno uticati na reforme i klimu međuetničkih odnosa, kao i na regiju.

Spor između Grčke i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije oko imena je i dalje neriješen već skoro dvije decenije. Dijalog pod pokroviteljstvom UN-a traje od devedesetih i dopunjen je 2009. bilateralnim kontaktima, uključujući i nivo premijera. Međutim, ovi procesi tek treba da daju rezultate. Održavanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući i sporazumno i uzajamno prihvatljivo rješenje pitanja imena pod pokroviteljstvom UN-a je i dalje od ključne važnosti. Komisija podvlači potrebu za udvostručavanjem napora u traženju rješenja bez daljeg odlaganja. Ona također poziva na izbjegavanje postupaka i izjava koji mogu negativno utjecati na dobrosusjedске odnose. Pitanje imena je već davno trebalo biti riješeno.

Crna Gora

Europsko vijeće je u decembru 2010. dalo status države kandidata Crnoj Gori i u Mišljenju Komisije o zahtjevu Crne Gore za članstvo u EU identifikovalo sedam glavnih prioriteta za otvaranje pristupnih pregovora.

Od usvajanja Mišljenja, Crna Gora je dobro napredovala u ispunjavanju političkih kriterija iz Kopenhagena, postižući generalno zadovoljavajuće rezultate, a posebno u identificiranim ključnim prioritetima. Zakonodavni i institucionalni okvir su poboljšani s ciljem boljeg rada Parlamenta, izbornog okvira, profesionalizma i depolitizacije javne uprave, nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa, borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala, medijskih sloboda i suradnje sa civilnim društvom. Međutim, kontinuirani naponi su potrebni u postizanju daljih rezultata u području vladavine prava, a posebno po pitanju korupcije na visokom nivou i slučajeva organiziranog kriminala. Zabilježeni su pozitivni koraci u politikama borbe protiv diskriminacije i poboljšavanju položaja raseljenih osoba. Sada je potrebno smanjiti diskriminaciju prema osjetljivim grupama u praksi, uključujući i raseljene osobe.

Komisija će posvetiti posebnu pažnju nadzoru napretka Crne Gore u područjima vladavine prava i borbe protiv diskriminacije s ciljem očuvanja tempa reformi u ovim područjima, te nastaviti da podržava Crnu Goru u provođenju reformi u vezi sa EU.

Albanija

Domaćom političkom scenom u Albaniji uglavnom dominira kontinuirani politički zastoj i dalja sukobljavanja. Nasilni sukobi između antivladinih demonstranata i policije su doveli do smrti četiri osobe i pojačali klimu nepovjerenja između političkih snaga, kao i u vezi sa određenim državnim institucijama. Iako ocijenjeni kao konkurentni i transparentni, lokalne izbore u maju su obilježili značajni nedostaci koje treba otkloniti. Posebno su polemike oko brojanja glasova izgubljenih listića za gradonačelnika Tirane povećale polarizaciju između vladajuće većine i opozicije.

Sada je hitno potrebno da političke snage u Albaniji ponovo uspostave i održe nivo političkog dijaloga koji će omogućiti valjano funkcioniranje ključnih demokratskih institucija, posebno Parlamenta i napredak na putu europskih integracija. Značajni nedostaci identificirani tokom protekla dva izbora zahtijevaju sveobuhvatnu izbornu reformu, koja će imati koristi od nezavisnih vanjskih savjeta i konsenzusa između političkih partija.

Dvije glavne političke partije prihvatile su ponudu EU da se ponovno konstruktivno angažiraju na prioritetima države u pogledu integracije u EU. Sada je od ključne važnosti da se albanske političke partije posvete strukturiranom i održivom procesu zajedničkog rada na europskim reformama. Put naprijed bi trebao uključiti proces zajedničkog pregleda i usvajanja akcionog plana za postupanje u skladu sa preporukama iz Mišljenja i vremenski okvir za najvažnije reforme, uključujući parlamentarni rad i izbore.

Generalno, Albanija je napravila ograničen napredak u ispunjavanju političkih kriterija za članstvo i dvanaest ključnih prioriteta za otvaranje pregovora o pristupanju, kako je utvrđeno u Mišljenju Komisije koje je podržalo Vijeće u decembru 2010. Bilo je određenog napretka u borbi protiv organiziranog kriminala, poboljšanju postupanja sa pritvorenim osobama u zatvorima, pravima djeteta, ali napredak je i dalje nedovoljan po pitanju pravosuđa, antikorupcijske politike, imovinskih prava i poboljšanja životnih uslova romske zajednice, a pored toga je potreban i rad u oblasti parlamentarnih procedura i izbora. Albanija je počela provoditi akcioni plan za primjenu preporuka iz Mišljenja Komisije. Međutim, dalji naponi su potrebni kako bi se osigurala efektivnost i potpunost predviđenih aktivnosti, uključujući i napore na bližoj suradnji sa opozicijom. Albanija treba činiti kontinuirane napore i postići vidljiv napredak u svim ovim pitanjima, prije nego Komisija bude mogla preporučiti status kandidata i otvaranje pregovora o pristupanju EU.

Albanija je nastavila da neometano primjenjuje Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. U decembru 2010. građanima Albanije je odobren bezvizni pristup Šengenskom području, što je bio rezultat uspješnih rezultata dijaloga o viznoj liberalizaciji.

Komisija je opredijeljena da nastavi pružati podršku Albaniji u postizanju reformi orijentiranih ka EU i ispunjavanju ključnih prioriteta iz Mišljenja.

Bosna i Hercegovina

Aktivnosti političkih predstavnika u Bosni i Hercegovini i dalje pokazuju nedostatak međusobnog razumijevanja o generalnom pravcu i budućnosti države i njene institucionalne strukture. Nije postignut konsenzus koji bi osigurao i poboljšao funkcioniranje institucija, a da pri tom zaštiti interese njenih konstitutivnih naroda, posebno u pogledu općeprihvaćene težnje države ka članstvu u EU. Proces uspostave izvršnih i zakonodavnih organa nakon izbora održanih u oktobru 2010. još nije završen formiranjem vlade na državnom nivou. Dugo odlaganje je otežalo reforme koje su Bosni i Hercegovini prijeko potrebne, a koje bi joj omogućile dalji napredak prema EU. Proces pristupanja EU zahtijeva funkcionalne institucije na svim nivoima i efektivne mehanizme koordinacije u pitanjima vezanim za EU, što bi državi omogućilo da govori jednim glasom.

Kao rezultat ovoga, ukupni tempo reformi je bio veoma ograničen. Postignuti su neki rezultati, prvenstveno oni koji su omogućili da građanima države u decembru 2010. bude odobren bezvizni ulazak u EU. U junu je vodstvo države dogovorilo da se uključi u Strukturirani dijalog o pravosuđu sa EU u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja, a što za cilj ima osiguranje nezavisnog, djelotvornog, nepristranog i odgovornog pravosudnog sistema.

Usklađenost sa Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda je ključni zahtjev Privremenog sporazuma i Sporazuma o stabilizacija i pridruživanju. S tim u vezi, stalno odlaganje usklađivanja Ustava sa presudom Europskog suda za ljudska prava¹⁰ o etničkoj diskriminaciji u pogledu zastupljenosti u državnim institucijama je i dalje pitanje

¹⁰ Predmet Sejdić-Finci protiv Bosne i Hercegovine, decembar 2009.

koje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Mora se uspostaviti kredibilan proces za primjenu odluke Europskog suda za ljudska prava i usvojiti zakon o državnoj pomoći na državnom nivou. Napredak je također potreban i kod usvajanja državnog zakona o popisu stanovništva i ubrzavanja reformi koje trebaju olakšati proces integracije države u EU. Usvajanje Globalnog fiskalnog okvira je prioritet za fiskalnu održivost.

Upravljanje Bosnom i Hercegovinom i dalje uključuje međunarodno prisustvo sa izvršnim mandatom. Što se tiče konačnog rješavanja statusa Brčko Distrikta, što je jedan od ciljeva i uslova za zatvaranje Ureda visokog predstavnika¹¹, postignut je napredak u rješavanju pitanja električne energije. Dalji napori su potrebni kako bi se riješila preostala neriješena pitanja, olakšala tranzicija države sa međunarodnim sistemom upravljanja i sigurnosti u državu u kojoj domaće institucije u potpunosti vode političke i zakonodavne procese u skladu sa zahtjevima za zemlju koja teži da postane članica EU. Stabilno političko okruženje je najvažnije od svih ovih pitanja.

Strukturirani dijalog o pravosuđu, kao i iskustvo iz reformi koje su izvršene u okviru procesa vizne liberalizacije, pokazali su put naprijed: usvajanjem europskog pristupa dijalogu i kompromisu, te usmjeravanjem na agendu EU, država će moći da postepeno pređe iz faze zastoja i sukobljavanja u fazu saradnje, te da se oslobodi međunarodne supervizije i okrene svojoj budućnosti u EU.

Europska unija je pojačala svoju ulogu u Bosni i Hercegovini nakon što je svoju dužnost u Bosni i Hercegovini preuzeo prvi jedinstveni predstavnik iz EU. Europska unija će nastaviti da jača svoju podršku državnim institucijama u provedbi ciljeva agende EU, a u skladu sa zaključcima Vijeća iz marta 2011.

Srbija

Paralelno sa ovim Saopćenjem, Komisija je usvojila Mišljenje o zahtjevu Srbije za članstvo u EU. Zaključci i preporuke Mišljenja nalaze se u Aneksu ovog Saopćenja.

Kosovo

U periodu prijevremenih parlamentarnih izbora i dugog procesa izbora novog predsjednika u Skupštini, postignut je mali napredak na planu reformi. Sami izbori su bili obilježeni ozbiljnim nedostacima koje je potrebno otkloniti. Ustavni sud je odigrao pozitivnu ulogu kroz način na koji je ispunjavao svoje odgovornosti.

Nova vlada je pokazala posvećenost europskoj perspektivi Kosova, i kroz kontinuirane napore u područjima kao što su vize i trgovina, te uspostavljanje Nacionalnog vijeća za europske integracije. Nova Skupština je nedavno počela usvajati odgovarajuće zakone za pokretanje ključnih reformi. Potrebno je uraditi mnogo više kako bi se riješila pitanja organiziranog kriminala i korupcije. Javna uprava je slaba, a provedba pravosudne reforme je i dalje izazov.

Nakon Rezolucije Generalne skupštine UN-a iz septembra 2010., započet je dijalog između Prištine i Beograda uz podršku EU. Cilj dijaloga je da promoviše suradnju, napredak na putu

¹¹ Ovo obuhvata pet ciljeva: 1) Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između državnog i ostalih nivoa vlade 2) Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja vojne imovine 3) Utvrđivanje konačnog statusa Brčko Distrikta 4) Fiskalna održivost i 5) Uspostava vladavine prava (što se ogleda kroz usvajanje Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu i Strategije za reformu sektora pravde), kao i dva posebna uslova 1) potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i 2) stabilna politička situacija.

ka EU i da poboljša život ljudi. Dijalog je protekao u generalno konstruktivnom duhu sve do septembra i rezultirao sporazumom o nekoliko pitanja: sloboda kretanja roba i osoba, civilni registar i katastar. Ovi konstruktivni naponi se trebaju nastaviti i dovesti do daljih koraka u normaliziranju odnosa. Sporazumi koji su postignuti trebaju se provoditi u dobroj namjeri.

Integracija kosovskih Srba južno od rijeke Ibar je poboljšana. Kosovski Srbi su učestvovali u popisu na Kosovu i njihovo učešće na nedavnim izborima se povećalo. Sa druge strane, međuetničke tenzije i incidenti na sjevernom Kosovu se nastavljaju. Odvojene srpske strukture koje podržava Beograd su se suprotstavile popisu i pozivale na bojkot izbora koje su organizirale kosovske vlasti. Komisija se zalaže da svi akteri na Kosovu smanje tenzije i potpuno surađuju sa EULEX-om.

Traženje rješenja kroz dijalog i odbijanje jednostranih akcija i nasilja jest jedina moguća osnova za kretanje Kosova naprijed. Komisija poziva sve aktere da se suprotstave nasilju i da se uzdrže od poduzimanja bilo kakvih mjera koje prijete stabilnosti.

Kosovo dijeli europsku perspektivu Zapadnog Balkana. U martu je Komisija izdala prijedlog okvirnog sporazuma koji bi omogućio Kosovu da učestvuje u programima EU, što je jedna od ključnih inicijativa najavljenih u Saopćenju o Kosovu iz 2009.¹² Komisija će nastaviti da podržava napore Kosova ka postizanju druga dva ključna cilja – eventualnu viznu liberalizaciju i trgovački sporazum sa EU, kao i druge reformske napore koji poboljšavaju europsku perspektivu Kosova. Komisija će pregledati svoje Saopćenje iz 2009. kako bi osigurala da Kosovo može imati dalje koristi od procesa pristupanja EU. Komisija predlaže da se pokrene strukturirani dijalog sa Kosovom o vladavini prava. Komisija također podvlači važnost toga da Kosovo pokrene sveobuhvatan plan aktivnosti za sjever.

3.2. *Turska*

Sa svojom dinamičnom ekonomijom, važnom regionalnom ulogom i doprinosima inostranoj politici EU i energetske sigurnosti, Turska je ključna država za sigurnost i prosperitet Europske unije. Ona je već u velikom obimu integrirana u EU po pitanju trgovine i stranih investicija kroz Carinsku uniju. Država je postala važna industrijska platforma za više vodećih europskih kompanija, pa je tako vrijedna komponenta europske konkurentnosti. Visok rast BDP-a, koji je dostigao skoro 9% u 2010., a očekuje se da će u ovoj godini iznositi 6,1%, kao i članstvo u G-20, dodatno povećava ekonomski značaj države.

Doprinos Turske Europskoj uniji u više ključnih područja bit će potpuno djelotvoran samo u okviru kredibilnog procesa pristupanja. Ovaj proces mora poštovati obaveze EU i uspostavljene uvjetovanosti.

I dalje je od ključnog značaja da Turska nastavi svoje reforme u vezi sa političkim kriterijima pristupanja. Kreiranje posebnog Ministarstva za europske poslove je ohrabrujući signal po ovom pitanju. Iako je postignut veliki napredak tokom proteklih deset godina, potrebni su značajni dalji naponi kako bi se garantirala osnovna prava u praksi, a posebno sloboda izražavanja, prava žena i religijske slobode. Nedavno tursko usvajanje zakonodavstva o religijskim fondacijama olakšava povrat konfiscirane imovine religijskih fondacija i predstavlja značajan korak naprijed. Komisija je spremna da i dalje pomaže Turskoj u potrebnim reformama, uključujući i inkluzivni proces ustavne reforme.

¹² COM(2009) 534 finalna.

Turska dalje jača svoje diplomatske aktivnosti širom sjeverne Afrike i Bliskog istoka. Također, ona je i dalje konstruktivan partner na Zapadnom Balkanu. Kao stabilna država sa demokratskim institucijama i brzo rastućom ekonomijom i kao država kandidat koja pregovara o pristupanju u EU, Turska može igrati važnu ulogu u projiciranju stabilnosti i podršci reformama u svom susjedstvu, koje je i susjedstvo Europske unije. Europska unija nastavlja politički dijalog sa Turskom o spoljno-političkim pitanjima od zajedničkog interesa. U sadašnjem kontekstu je važno da se takav dijalog dalje razvija kao sastavni dio procesa pristupanja i sa ciljem povećane koordinacije.

U svjetlu napretka postignutog između lidera dvije zajednice pod pokroviteljstvom generalnog sekretara UN-a u nalaženju sveobuhvatnog rješenja za problem Cipra, Turska se podstiče da poveća svoja konkretna zalaganja i doprinos ovim razgovorima. Sveobuhvatno rješenje je u interesu svih strana pošto bi poboljšalo stabilnost na jugoistočnom Mediteranu, ponudilo nove ekonomske mogućnosti i dalo jak poticaj pregovorima o pristupanju EU, koji su dostigli kritičnu fazu.

Komisija je zabrinuta zbog nedavnih tenzija u odnosima između Turske i Cipra. Ona podsjeća da je Vijeće pozvalo na izbjegavanje svih vrsta prijetnji, izvora sukoba ili aktivnosti koje bi mogle narušiti dobrosusjedske odnose i mirno rješavanje sporova. Europska unija je također naglasila sva suverena prava država članica EU, što uključuje ulaske u bilateralne sporazume, u skladu sa *acquis*-em EU i međunarodnim pravom, uključujući Konvenciju UN-a o pravu mora. U skladu sa ponovljenim stavovima Vijeća i Komisije iz ranijih godina, Komisija ponavlja da Turska mora što prije ispuniti svoju obavezu pune provedbe Dodatnog protokola i napredovati prema normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Cipar. Ona također poziva na izbjegavanje svih prijetnji, izvora sukoba ili aktivnosti koje bi mogla narušiti dobrosusjedske odnose i mirno rješavanje sporova. Europska unija će nastaviti da prati i analizira napredak postignut u ovim pitanjima u skladu sa relevantnim odlukama Vijeća.

Potrebno je da Turska poveća napore na rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja, uključujući granične sporove sa svojim susjedima. Grčka je uložila značajan broj službenih žalbi o kršenju svojih teritorijalnih voda i zračnog prostora od strane Turske, uključujući i letove preko grčkih ostrva.

Komisija će raditi na pokretanju novog kruga pristupnih pregovora sa Turskom. Na osnovu pragmatičnog pristupa i uključujući konkretne korake u područjima zajedničkog interesa, potrebno je postići zajedničko razumijevanje problema i naći načine za napredak Turske u približavanju EU, te izraditi nov i konstruktivan plan rada kako bi se kreirao uspješan i pozitivan odnos.

Ovaj plan rada treba pokrivati širok opseg područja, uključujući intenziviranje dijaloga i suradnje oko političkih reformi, viza, mobilnosti i migracije, energetike, borbe protiv terorizma i daljeg učešća Turske u programima Zajednice, kao što su „Europa za građane“, bratimljenje gradova, kao i trgovačka i carinska unija, sa ciljem otklanjanja postojećih prepreka trgovini, veće koordinacije u pregovorima o sporazumima o slobodnoj trgovini i pronalaženju novih načina za potpuno iskorištavanje zajedničkog ekonomskog potencijala EU i Turske. Uz pregovore o pristupanju, Komisija namjerava da poboljša suradnju sa Turskom kao podršku njenim naporima na reformama i usklađivanju sa *acquis*-em, uključujući poglavlja za koja se pregovori o pristupanju trenutno ne mogu otvoriti. Komisija će nastaviti da informira Vijeće čim bude smatrala da je Turska ispunila odgovarajuće kriterije¹³.

¹³ Primjeri ovoga su poglavlje 20 – Poduzeća i industrijska politika, poglavlje 21 – transeuropske mreže.

3.3. Island

Island nastavlja da se oporavlja od financijskog i ekonomskog kolapsa iz 2008./2009. Politička situacija je ostala stabilna, iako je koalicijska vlada bila na kušnji nekoliko puta i došlo je do smanjenja parlamentarne većine.

Proces pristupanja Islanda se nastavlja, a pregled islandskog zakonodavstva je završen. Država je na visokom nivou integracije u EU kroz širok spektar područja, što je značajna prednost u ovom procesu. Komisija uzima u obzir specifičnosti i očekivanja Islanda u okviru postojećeg pristupa pregovorima o pristupanju i pri tome potpuno čuva principe *acquis*-a Unije. Kontinuirani otvoreni i konstruktivan rad će dati rješenja, pokazujući visok nivo suradnje između EU i islandskih vlasti.

Na ovoj osnovi su pokrenuti pregovori o pristupanju za specifična pregovaračka poglavlja. Četiri poglavlja su otvorena, a dva od toga su privremeno zatvorena. Uz generalno dobar nivo usklađenosti, a posebno kod poglavlja koje pokriva Europski ekonomski prostor i šengenski sporazumi, pregovori bi se trebali dobro odvijati. Island će trebati da ispuni postojeće obaveze, kao što su one koje su identifikovali nadzorni organi Europskog prostora slobodne trgovine u okviru Sporazuma o europskom ekonomskom prostoru.

Komunikacijske aktivnosti koje promoviraju informiranu debatu o islandskom procesu pristupanja su počele. Na Islandu su i dalje podijeljena mišljenja oko pristupanja EU. Komisija će nastaviti da daje podršku u polju informiranja i direktnih kontakata između ljudi.

4. PODRŠKA PROCESU PROŠIRENJA

4.1. Finansijska podrška

Komisija pruža tehničku i financijsku podršku državama obuhvaćenim procesom proširenja u njihovim pripremama za pristupanje. Pomoć se u suštini daje u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA), u okviru kog je tokom perioda 2007. – 2013. ukupno dodijeljeno 11,6 milijardi €¹⁴.

Komisija je od 2010. postepeno pomjerala financijsku pomoć sa podrške pojedinačnim projektima na globalniji pristup cijelom sektoru, fokusirajući se na ključna područja reformske agende država korisnika. Vlade u državama iz procesa proširenja su podsticane na usvajanje sveobuhvatnih i održivih politika u prioritetnim sektorima kao što su pravosuđe i unutrašnji poslovi, javna uprava, razvoj privatnog sektora, transport, energetika, okoliš i klimatske promjene, socijalni razvoj, poljoprivreda i ruralni razvoj.

Višegodišnji indikativni planski dokumenti (MIPD-ovi) za period 2011. – 2013., za svaku državu identificiraju ključne sektore, u skladu sa specifičnom situacijom u svakoj državi i napretkom u procesu pristupanja. Posebna pažnja je posvećena borbi protiv korupcije, razvoju civilnog društva i slobodi izražavanja. Oko 10% od dostupnih IPA fondova će se dodijeliti za projekte na kojima radi više država Zapadnog Balkana i Turske. Komisija je danas usvojila svoj godišnji revidirani Višegodišnji indikativni financijski okvir za pomoć u okviru IPA-e koji pokriva period 2012. – 2013.

¹⁴ Uredba (EZ) br. 1085/2006.

U skladu sa Saopćenjem iz juna 2011. o „Budžetu za Europu 2020.“¹⁵, Komisija sada priprema pravni okvir za pružanje pretpristupne pomoći u okviru sljedećeg višegodišnjeg financijskog okvira, koji će obuhvatiti period 2014. – 2015., kao dio paketa instrumenata u domenu vanjskih aktivnosti.

Pomoć u okviru sadašnje Uredbe o IPA-i pokazala se efikasnom i efektivnom. Prijedlog za novi financijski instrument, koji će biti predstavljen u decembru 2011., oslanjat će se na iskustva iz primjene postojećeg instrumenta. Na ovom temelju, novi instrument će obuhvatiti podršku ispunjavanju pristupnih kriterija i podršku društveno-ekonomskom razvoju.

U dijalogu sa državama korisnicima, drugim donatorima i civilnim društvom, te na osnovu dosadašnjih iskustava, Komisija je razmotrila na koji način može ojačati vezu između financijske pomoći i prioriteta identificiranih u strategiji proširenja, te kako može financijsku pomoć učiniti više strateškom, više fokusiranom, fleksibilnijom i kako pojednostaviti procedure. U ovom kontekstu, elementi koji se razmatraju uključuju dugoročnije i sveobuhvatnije planiranje pomoći koja pokriva sva područja politike, veću usmjerenost na potrebe i prioritete država korisnica, nastavak napretka u procesu pristupanja, korištenje fondova IPA-e kao poluge za prikupljanje više sredstava od drugih donatora i privatnog sektora, te unapređenje uloge civilnog društva.

4.2. Vizna liberalizacija i mobilnost

Bezvizni režim za putovanje u zemlje EU je od najveće važnosti za građane svih zemalja partnera u procesu proširenja i predstavlja dio procesa pristupanja. Međutim, koraci ka liberalizaciji zavise od toga da li predmetne države ispunjavaju uslove kojima se čuvaju interesi EU vezani za unutrašnju sigurnost i migracijske politike.

Island je već dio Šengenske zone. Na Zapadnom Balkanu su građani Hrvatske uvijek putovali u EU bez viza. Građanima Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Crne Gore i Srbije je bezvizni režim za Šengensku zonu odobren u decembru 2009., a isti status je dodijeljen građanima Albanije i Bosne i Hercegovine godinu dana kasnije.

Nedavne odluke o ukidanju viza za građane zemalja Zapadnog Balkana su zasnovane na tome što su te države zadovoljile kriterije iz mape puta u okviru dijaloga o viznoj liberalizaciji koji je vodila Komisija. Dijalozi su služili kao snažan poticaj za reforme u pravcu dostizanja standarda EU u području pravosuđa i unutrašnjih poslova, a posebno u jačanju upravnih kapaciteta u upravljanju granicama i sigurnosti dokumenata, ali i u jačanju vladavine prava i borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, korupcije i ilegalne migracije.

Međutim, nakon ukidanja viza, u nekim državama članicama EU značajno je povećan broj zahtjeva za azil iz država kojima je odobren bezvizni režim, a posebno iz Srbije i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, što je ukazivalo na zloupotrebu bezviznog režima. Kao odgovor na ovo, Komisija je od januara 2011., uspostavila mehanizam za nadzor nakon vizne liberalizacije u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja, ulazeći u dijalog sa predmetnim državama kako bi ocijenila dosljednu provedbu reformi i efektivne mjere za otklanjanje navedenog problema. Države su od tada pojačale kontrole na terenu i pokrenule informativne kampanje kako bi informirale građane o pravima i obavezama bezviznog putovanja. Komisija poziva vlasti u predmetnim državama da poduzmu sve neophodne dalje mjere kako bi se

¹⁵ COM(2011) 500.

omogućilo nesmetano funkcioniranje bezviznog režima. Uspjeh takvih mjera se treba dopuniti većom podrškom i boljim uslovima života za najosjetljivije grupe, uključujući Rome.

U široj reviziji vizne politike EU, Komisija je prezentirala Vijeću nacrt izmjena i dopuna propisa o vizama, koji omogućava privremenu suspenziju postojećeg bezviznog režima sa trećim zemljama u slučaju naglog priliva osoba¹⁶.

Odobranjem vizne liberalizacije Kosovu ovaj bi se proces na Zapadnom Balkanu priveo kraju. U decembru 2010., Vijeće je ponovo potvrdilo da će do toga doći kada se ispune svi uslovi. Kako bi se ti uslovi ispunili, Kosovo je usvojilo pravni okvir za ponovni prihvati i potpisalo bilateralne sporazume o ponovnom prihvatu sa 13 država Šengenskog područja. Usvojeni su planovi za reintegraciju i nastavlja se njihova provedba. Komisija će zato pokrenuti dijalog o ukidanju viza sa Kosovom krajem godine.

Europska unija i Turska su počele da intenziviraju *suradnju o viznim pitanjima*, a Komisija je započela dijalog sa Turskom po pitanju *viza, mobilnosti i migracija*, u skladu sa zaključcima Vijeća iz februara 2011. Ovaj proces je počeo da daje rezultate i kod izdavanja viza putnicima iz Turske i kod rješavanja nezakonite imigracije u EU, te će pomoći u identificiranju konkretnih koraka koji se zahtijevaju od Turske u pogledu buduće vizne liberalizacije. U ovom kontekstu bi važan korak bio da Turska poduzme potrebne aktivnosti za brzo zaključivanje sporazuma o ponovnom prihvatu.

4.3. Informisanje i komuniciranje

Podrška javnosti je ključna za uspjeh politike proširenja. S tim ciljem vlasti država članica i država obuhvaćenih procesom proširenja na državnom, regionalnom i lokalnom nivou imaju centralnu ulogu u aktivnostima vezanim za informiranje i komuniciranje.

Komisija je opredijeljena za pružanje podrške informiranoj javnoj debati o procesu proširenja na osnovu činjeničnih informacija jednostavnih za korisnike, koje se daju putem svih vrsta medija. Te informacije bi prvenstveno trebale biti usmjerene na mlade ljude i one koji su ključni za formiranje mišljenja, kao što su novinari i predstavnici organizacija civilnog društva i kompanija. Parlamentarne razmjene također mogu igrati važnu ulogu u unapređenju informirane debate i uzajamnog razumijevanja procesa proširenja.

U narednom periodu će se razmatrati sljedeći koraci pristupnog procesa sa državama obuhvaćenim procesom proširenja. Opipljivi rezultati su najbolja reklama za politiku proširenja EU. Uspješan rezultat pregovora sa Hrvatskom može biti snažan primjer, kao što je to i ekonomska otpornost Jugoistočne Europe i konkretna postignuća u ključnim pitanjima, kao što su mreže za transport i snabdijevanje energijom. Ključno je objasniti javnosti kako provedba plana proširenja može pomoći EU da postigne svoje ciljeve u vezi sa ekonomskom krizom, radnim mjestima, okolišem i klimatskim promjenama, sigurnosti i migracijom, čime se istovremeno ubrzavaju reforme i unapređuju životni uslovi u državama proširenja.

¹⁶ COM(2011) 290.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na osnovu gornje analize, Komisija daje sljedeće **zaključke i preporuke**:

1. Cilj proširenja je da proširi područje mira EU, stabilnosti, demokratije i prosperiteta. Proširenje koristi EU kao cjelini i omogućava joj bolji položaj u rješavanju globalnih izazova. Završetkom pristupnih pregovora sa Hrvatskom u junu, proces proširenja Europske unije je ušao u novu fazu.
2. Politika proširenja se dokazala kao moćan alat za društvenu transformaciju. Države koje su već pristupile EU i one koje su na putu da se pridruže prošle su značajne promjene kroz demokratske i ekonomske reforme pokrenute procesom pristupanja. Otkada je započela proces pristupanja, razvoj Hrvatske je svjež dokaz ove **transformacijske moći EU**.
3. Kroz svoju politiku proširenja zasnovanu na obnovljenom konsenzusu kojeg je odobrilo Europsko vijeće u decembru 2006., EU primjenjuje zahtjevno **uslovljavanje** i nadgleda napredak sa pojačanom pažnjom. Ovo rezultira postizanjem visokog nivoa spremnosti koji je od koristi i za države koje teže ka EU i za EU.
4. Iskustvo stečeno u pregovorima sa Hrvatskom će biti iskorišteno u tekućim i budućim pregovorima. Po tom pitanju, Komisija će predložiti novi pristup u vezi sa pitanjima pravosuđa i osnovnih prava i pravde, slobode i sigurnosti. Njih bi trebalo rješavati u ranoj fazi procesa pristupanja, a odgovarajuća poglavlja treba otvarati u skladu sa tim na osnovu akcionih planova, budući da oni nalažu postizanje niza uvjerljivih rezultata. Komisija će redovno, u svim fazama procesa, izvještavati o napretku postignutom u ovim područjima prema kriterijima definiranim u akcionim planovima uz korektivne mjere, po potrebi. Fondovi IPA će biti usmjeravani na pružanje podrške ovom procesu.
5. **Kredibilan proces proširenja**, koji daje jasnu perspektivu pristupanja zasnovanu na striktnoj uslovljenosti, jeste ključ za poboljšanje reformi u državama proširenja i daje građanima ovih država opipljive rezultate već tokom puta ka EU. Uslovljenost za napredovanje na europskom putu daje jake poticaje uvođenju složenih reformi. Ona je također ključ u osiguravanju podrške za proširenje među državama članicama.
6. Uspješan europski kurs Hrvatske pokazuje put drugima državama proširenja. Kada prva država Zapadnog Balkana uđe u EU, europska budućnost regije postat će realnost.
7. Jačanje **vladavine prava** je i dalje glavni izazov za većinu država proširenja i osnovni uslov za kretanje ka članstvu u EU. Za Komisiju su prioriteti i dalje reforma pravosuđa i javne uprave, borba protiv organiziranog kriminala i korupcije, a obavljaće aktivnosti redovnog nadgledanja, strukturirani dijalog, ekspertne revizije, izgradnju institucija, bratimljenje i finansijsku pomoć.
8. U određenom broju država iz procesa proširenja bilo je negativnih dešavanja u području **slobode izražavanja**. Od ključne važnosti je da države proširenja garantiraju otvorenost i medijski pluralizam, koji omogućava kritičko i nezavisno novinarstvo. Komisija će pažljivo nadgledati kretanja u ovom području i dalje integrirati ova

pitanja u pristupne pregovore, a posebno u okviru poglavlja o pravosuđu i osnovnim pravima.

9. Regionalna suradnja, koja podstiče pomirenje i integraciju u EU je i dalje osnovni element procesa stabilizacije i pridruživanja. Iako je ova suradnja obilježila dalji napredak u više područja, pitanja koja uglavnom proizlaze iz prošlih sukoba i dalje imaju negativan uticaj i dovode u pitanje stabilnost na Zapadnom Balkanu. Potrebno je hitno riješiti ova pitanja. Uključivanje u regionalnu suradnju je posebno važan prioritet. Ovo bi trebalo biti moguće, bez obzira na razlike oko statusa Kosova, tako što će sve strane usvojiti konstruktivan i pragmatičan pristup.
10. Relevantne strane trebaju riješiti **bilateralna** pitanja odlučno i u dobrosusjedskom duhu, te uzimajući u obzir opće interese EU. Ova pitanja se trebaju riješiti što je ranije moguće kako ne bi sprečavala proces pristupanja. Blokade u vezi sa bilateralnim pitanjima mogu ugroziti transformacijsku moć procesa proširenja. Komisija poziva strane da poduzmu sve napore prema rješavanju preostalih graničnih sporova u skladu sa uspostavljenim principima i sredstvima, što uključuje i upućivanje pitanja Međunarodnom sudu, ako je to potrebno. Dobrosusjedski odnosi su i dalje od ključnog značaja. Europska unija je spremna pomoći u pronalaženju rješenja i podržati inicijative s tim u vezi.
11. Bezvizni režim za putovanje u države EU je od najveće važnosti za građane svih partnera u procesu proširenja. **Vizna liberalizacija** je, kao dio procesa pristupanja, napredovala ukidanjem viznih obaveza za građane Bosne i Hercegovine i Albanije u decembru 2010., kada su obje države ispunile uvjete. Komisija poziva vlasti država Zapadnog Balkana da poduzmu sve neophodne mjere protiv zloupotrebe bezviznog režima. Sa svoje strane, Komisija je pojačala nadzor nakon vizne liberalizacije, putem uspostavljanja mehanizma dijaloga sa predmetnim državama, uključujući i mjere za sprečavanje zloupotrebe.
12. Što se tiče napretka Kosova u ponovnom prihvatu i reintegraciji povratnika u skladu sa zaključcima Vijeća iz decembra 2010., Komisija će pokrenuti vizni dijalog sa Kosovom krajem godine. Europska unija je sa Turskom intenzivirala suradnju o viznim pitanjima i započela dijalog o vizama, mobilnosti i migraciji, te će nastaviti da identificira konkretne korake koji se traže od Turske u pogledu buduće vizne liberalizacije. Važan korak bi bio da Turska poduzme neophodne aktivnosti za brzo zaključivanje i stupanje na snagu sporazuma o ponovnom prihvatu.
13. Nakon globalne ekonomske krize, države iz procesa proširenja su sada krenule na put **ekonomskog oporavka**, mada različitim tempom. Turska je iz krize izašla sa većom ekonomijom i njen rast se impresivno nastavlja. Međutim, sve države iz procesa proširenja su suočene sa važnim izazovima. Nezaposlenost je i dalje velika i raste u većini država. Fiskalna konsolidacija, strukturalne reforme i poboljšanja poslovnog okruženja, uključujući jačanje vladavine prava i reformu tržišta rada, jesu glavni prioriteti za osiguravanje održivosti oporavka i postizanje inkluzivnog rasta. U ovom kontekstu, Komisija poziva države iz procesa proširenja da primijene ciljeve **Europe 2020.** kao temelj reformi.
14. Komisija će u decembru 2011. prezentirati okvir za dodjelu pretpristupne **financijske pomoći** u okviru višegodišnjeg financijskog okvira 2014. – 2020., koji je zasnovan na

pozitivnim iskustvima postojećeg instrumenta. Na osnovu tog iskustva, Komisija će ojačati vezu između pomoći i prioriteta strategije proširenja, naglašavajući društveno-ekonomski razvoj, povećavajući fleksibilnost pomoći i pojednostavljajući procedure.

15. **Podrška javnosti** je ključ za uspjeh politike proširenja. Vlasti država članica i država iz procesa proširenja na državnom, regionalnom i lokalnom nivou moraju igrati centralnu ulogu u naporima vezanim za informiranje i komunikaciju po ovom pitanju. Komisija je opredijeljena da podrži informiranu javnu debatu o procesu proširenja, koja će biti zasnovana na činjeničnim informacijama jednostavnim za korisnike. Komisija podstiče razvoj aktivnog civilnog društva kao osnovnog elementa demokratije putem pružanja podrške informiranoj debati o proširenju EU.
16. Komisija je usvojila pozitivno Mišljenje o pristupanju **Hrvatske** Europskoj uniji 1. jula 2013. Završetak pregovora o pristupanju je omogućen nakon što je Hrvatska ispunila preostala zaključna mjerila, uključujući i složena poglavlja, kao što su pravosuđe i osnovna prava i politika konkurencije. Hrvatska treba nastaviti da konsolidira svoje reforme u skladu sa obavezama preuzetim tokom pristupnih pregovora. Komisija će pažljivo nadgledati dalje pripreme Hrvatske za preuzimanje odgovornosti članstva nakon pristupanja. Od Hrvatske se očekuje da nastavi podržavati proces pristupanja ostalih država Zapadnog Balkana.
17. **Turska** je, sa svojom dinamičnom ekonomijom i važnom regionalnom ulogom, ključna država za Europsku uniju. Ovo je naglašeno tekućim regionalnim i globalnim političkim i ekonomskim dešavanjima. Turska je nastavila sa reformama relevantnim za EU, ali su potrebni značajni dalji naponi, uključujući i garantiranje osnovnih prava. Nažalost, pregovori o pristupanju nisu napredovali više od godinu dana. Komisija će raditi na obnovljenoj pozitivnoj agendi u odnosima EU i Turske, koja će nastaviti da podržava reforme, a posebno inkluzivni proces ustavne reforme i ekonomsku integraciju. Ova agenda bi mogla obuhvatiti širok spektar oblasti od zajedničkog interesa, uključujući političke reforme, dijalog o inostranoj politici, usklađivanje sa *acquis*-em EU, vize, mobilnost i migraciju, energiju, borbu protiv terorizma, trgovinu i učešće u programima EU. Doprinos Turske Europskoj uniji će biti potpuno efektivan samo u okviru kredibilne i aktivne perspektive pristupanja.

Komisija je zabrinuta zbog nedavnih tenzija u odnosima između Turske i Cipra. Komisija podsjeća da je Vijeće apelovalo da se Turska uzdrži od svih vrsta prijetnji, izvora sukoba ili aktivnosti koje bi mogli negativno utjecati na dobrosusjedske odnose i mirno rješavanje graničnih sporova. Nadalje, EU je naglasila sva suverena prava država članica EU, što uključuje ulaženje u bilateralne sporazume u skladu sa *acquis*-em EU i međunarodnim pravom, uključujući i Konvenciju UN-a o pravu mora.

Europska unija je više puta naglasila potrebu da Turska što prije ispuni obavezu pune i nediskriminatorne provedbe Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju i napretku ka normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Cipar. Ovo bi moglo predstavljati značajan poticaj procesu pristupanja. Europska unija će nastaviti da prati i analizira napredak u pitanjima koje obuhvata Deklaracija od 21. septembra 2005., u skladu sa odgovarajućim zaključcima Vijeća. U odsustvu napretka, Komisija preporučuje da EU zadrži svoje mjere iz 2006.

18. Kada je riječ o **ciparskom** pitanju, lideri zajednica ciparskih Grka i Turaka su intenzivirali pregovore o sveobuhvatnom sporazumu pod okriljem Ujedinjenih nacija. Komisija snažno podržava njihove napore i daje tehničke savjete o pitanjima iz nadležnosti EU. Komisija podstiče lidere obje strane da sada naprave neophodne kompromise kako bi pregovore doveli do uspješnog zaključenja, te sve ostale uključene aktere poziva da usmjere napore na postizanje sveobuhvatnog dogovora na Cipru. Tokom tekuće intenzivne faze ciparskih pregovora ključno je da sve uključene strane pokažu uzdržanost i urade najviše što mogu kako bi osigurale pozitivnu klimu koja će olakšati uspješan završetak procesa, konkretno doprinoseći postizanju sveobuhvatnog dogovora.
19. Proces pristupanja **Islanda** dobija na zamahu i pregovori o posebnim poglavljima *acquis*-a su pokrenuti. Visok nivo integracije države u EU kroz širok spektar područja pokazuje se kao značajna prednost. Komisija uzima u obzir specifičnosti i očekivanja Islanda, poštujući pri tome potpuno uspostavljeni pristup pregovorima o pristupanju i štiteći principe *acquis*-a Unije, kao i okvir pregovaranja. Komisija će nastaviti da dostavlja informacije o članstvu u EU za potrebe javne debate o pristupanju Islanda.
20. **Bivša Jugoslovenska Republika Jugoslavija** nastavlja da u dovoljnoj mjeri ispunjava političke kriterije. Određeni napredak je ostvaren i u ključnim reformama. Nastavlja se provođenje usvojenog zakonodavstva, kao i garantiranje slobode izražavanja u medijima, dok jačanje nezavisnosti pravosuđa, reforma javne uprave i borba protiv korupcije i dalje predstavljaju značajne izazove.

Komisija ponavlja svoju preporuku za otvaranje pristupnih pregovora sa Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom. Komisija također ponavlja svoj prijedlog da se bez daljeg odlaganja pokrene druga faza pridruživanja kako to predviđa Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

Održavanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući pregovore i uzajamno prihvatljiva rješenja u vezi sa pitanjem imena, pod pokroviteljstvom UN-a, je od ključnog značaja. Ne treba dozvoliti da se izgubi još jedna godina.

21. **Crna Gora** je uspješno riješila ključne prioritete za 2010. koje je postavila EU kao preduvjet za otvaranje pristupnih pregovora. Crna Gora je učvrstila konsenzus o europskoj integraciji zemlje. U svjetlu ostvarenog napretka, Komisija smatra da je Crna Gora postigla neophodni stepen usklađenosti sa kriterijima za članstvo, a posebno u vezi sa političkim kriterijima iz Kopenhagena. Ipak, očuvanje tempa reformi, sa posebnim fokusom na primjenu zakonodavstva i politika u području vladavine prava je i dalje od ključnog značaja. S tim ciljem, Komisija namjerava da za Crnu Goru predloži novi pristup pregovaračkim poglavljima o pravosuđu i osnovnim pravima i pravdi, slobodi i sigurnosti, iz gorepomenute tačke 4.

U svjetlu ovih razmatranja i uzimajući u obzir zaključke Vijeća iz decembra 2010., Komisija preporučuje da se sa Crnom Gorom otvore pregovori o pristupanju.

22. Tokom protekle godine domaća politička scena u **Albaniji** je bila uglavnom pod dominacijom zastoja u političkim odnosima između vladajuće većine i opozicije, te daljih konfrontacija. Sada je potrebno da, na temelju nedavnih ohrabrujućih signala, političke snage u Albaniji ponovno uspostave i održe nivo političkog dijaloga koji

omogućava funkcioniranje ključnih demokratskih institucija, poboljšavanje izbornog okvira i provedbu ključnih reformi. Komisija ohrabruje ključne aktere da zajednički uspostave konkretne metode za prevazilaženje razlika kako bi realizirali europsku perspektivu države.

23. Komisija je danas prezentirala svoje Mišljenje o zahtjevu za članstvo **Srbije**. Komisija preporučuje Europskom vijeću da odobri Srbiji status kandidata, uzimajući u obzir napredak koji je do sada postignut, te na osnovu ponovnog angažmana Srbije u dijalogu sa Kosovom i brzoj primjeni do sada postignutih sporazuma.

Srbija dobro napreduje u ispunjavanju političkih kriterija koje je utvrdilo Europsko vijeće u Kopenhagenu 1993., kao i u ispunjavanju uvjeta procesa stabilizacije i pridruživanja, a pod uvjetom da se napredak nastavi i da se nađu praktična rješenja za probleme sa Kosovom.

Komisija zato predlaže otvaranje pregovora o pristupanju Europskoj uniji sa Srbijom čim ona postigne dalji značajan napredak u ispunjavanju sljedećeg ključnog prioriteta:

- Dalji koraci ka normalizaciji odnosa sa Kosovom u skladu sa uvjetima procesa stabilizacije i pridruživanja, i to kroz: puno poštivanje principa inkluzivne regionalne suradnje, puno poštivanje odredbi Ugovora o Energetskoj zajednici, nalaženje rješenja za telekomunikacije i uzajamno priznavanje diploma, nastavak primjene svih postignutih sporazuma u dobrom duhu i aktivna suradnja sa EULEX-om kako bi on izvršavao svoje funkcije u svim dijelovima Kosova.

Komisija će prezentirati izvještaj o tome kako Srbija rješava ovaj ključni prioritet čim se postigne dovoljan napredak.

24. Europska unija će nastaviti da pomaže **dijalog između Beograda i Prištine** kako bi se promovirala suradnja, postigao napredak na putu ka EU i poboljšao život ljudi. Dijalog se do danas pokazao kao vrijedno sredstvo za rješavanje razlika između strana i rezultirao je nekočinom sporazuma u područjima koja uključuju slobodu kretanja roba i osoba, civilni registar i katastar.

25. U godini koju su obilježili dugi izborni procesi na **Kosovu**, postignut je ograničen napredak u vezi sa reformama. Predsjednik i Vlada su pokazali opredijeljenost za europsku perspektivu Kosova. Ovo je dovelo do nekih početnih reformi. Glavni izazovi su i dalje organizirani kriminal i korupcija, kao i jačanje javne uprave. Komisija predlaže da pokrene strukturirani dijalog sa Kosovom o vladavini prava sa ciljem da se ova pitanja riješe i da se podrži pravosudna reforma.

Dok se integracija kosovskih Srba na jugu poboljšala, tenzije na sjevernom Kosovu su se povećale. Ljudi na sjeveru također trebaju imati koristi od europske perspektive. Po tom pitanju, Komisija podvlači važnost toga da Kosovo pokrene sveobuhvatan plan rada za sjever.

Komisija će nastaviti da podržava kosovske napore ka daljem ostvarenju europske perspektive, a posebno u vezi sa vizama, trgovačkim sporazumom i učešćem Kosova u programima EU, u skladu sa Saopćenjem iz 2009. U tom pogledu, Komisija će pregledati svoje Saopćenje iz 2009., kako bi osigurala da Kosovo i dalje ima koristi od

procesa pristupanja EU. Komisija ohrabruje napore u prevazilaženju prepreka za razvoj odnosa između EU i Kosova koje su prouzrokovane razlikama u pogledu statusa Kosova.

26. U **Bosni i Hercegovini** se nastavlja potpuni politički i institucionalni zastoje koji i dalje blokiraju funkcioniranje države i provedbu reformi u vezi sa EU. Formiranje vlade na državnom nivou je hitni prioritet kako bi se osiguralo efektivno upravljanje državom. Kako bi napredovala ka EU, država još treba da izmijeni i dopuni svoj Ustav u skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava čime bi se eliminirala etnička diskriminacija u vezi zastupljenosti u državnim institucijama, te da usvoji zakon o državnoj pomoći. Zakon o popisu stanovništva se tek treba usvojiti. Angažman države u strukturiranom dijalogu o pravosuđu u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja pokazuje put naprijed, kroz dijalog i kompromis kao i fokus na agendu EU.

Postizanje daljeg napretka ka ispunjavanju ciljeva i uvjeta koji su postavljeni za zatvaranje Ureda visokog predstavnika i dalje je od ključne važnosti. Imenovanje prvog jedinstvenog predstavnika EU u Bosni i Hercegovini pojačava prisustvo i podršku EU državi na njenom putu od međunarodne supervizije do europske budućnosti, u skladu sa zaključcima Vijeća iz marta 2011.

27. Politika proširenja EU je donijela sveobuhvatne **demokratske i ekonomske promjene** u državama koje žele da se pridruže Europskoj uniji. Rezultati iz prošle godine ukazuju na vrijednost kredibilne politike proširenja. U isto vrijeme, tamo gdje su politička volja i opredijeljenost za postizanje konkretnih rezultata nedovoljni ili ih nema, proces pristupanja neće napredovati i postoji rizik od zastoja. Uvođenje složenih reformi vodi stabilne, bolje pripremljene i prosperitetnije države proširenja bliže EU.

ANEKS 1

Zaključci i preporuke Mišljenja Komisije o podnošenju zahtjeva za članstvo Srbije

U svjetlu značajnih reformi tokom proteklih godina, Srbija je značajno napredovala prema ispunjavanju političkih kriterija vezanih za stabilnost institucija koje garantiraju demokratiju, vladavinu zakona, ljudska prava i poštivanje i zaštitu manjina, koje je postavilo Europsko vijeće 1993. u Kopenhagenu, kao i uvjeta procesa stabilizacije i pridruživanja. Srbija ima sveobuhvatan ustavni, zakonodavni i institucionalni okvir koji generalno odgovara europskim i međunarodnim standardima. Parlament je postao mnogo djelotvorniji u svojim zakonodavnim aktivnostima u okviru sadašnjeg zakonodavstva. Pravni i institucionalni okvir za vladavinu zakona je sveobuhvatan, uključujući i područja borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala gdje su postignuti početni rezultati. Pravni okvir za zaštitu ljudskih prava i manjina je dobro razvijen i počela je njegova provedba. Srbija je postigla potpuno zadovoljavajući nivo suradnje sa MKSJ i preuzima sve aktivniju ulogu u njegovanju pomirenja u regiji. Srbija se složila da učestvuje u procesu dijaloga sa Kosovom kako bi olakšala živote ljudi, što je dovelo do nekoliko sporazuma (slobodno kretanje ljudi i roba, civilni registar i katastar) i poduzela početne korake za njihovu provedbu.

Što se tiče ekonomskih kriterija, Srbija je poduzela važne korake prema uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije i postigla određeni stepen makroekonomske stabilnosti usprkos globalnoj ekonomskoj i finansijskoj krizi. Međutim, dalji napori će biti potrebni u restrukturiranju ekonomije i poboljšanju poslovnog okruženja, a posebno kroz jačanje vladavine zakona i uklanjanje birokratskih prepreka, poboljšavanje konkurentnosti i uloge privatnog sektora, kao i rješavanje rigidnosti tržišta rada. Kako bi si omogućila da se srednjoročno nosi sa konkurentnim pritiskom i tržišnim silama unutar Unije, Srbija treba pokrenuti strukturalne reforme u cilju unapređenja proizvodnih kapaciteta ekonomije i stvaranja klime pogodne za povećanje stranih investicija.

Srbija je zabilježila pozitivne rezultate u provođenju svojih obaveza u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Privremenog sporazuma.

Srbija bi bila u poziciji da srednjoročno preuzme obaveze članstva u skoro svim poljima *acquis*-a, pod uvjetom da se proces približavanja nastavi i da se naprave dalji napori kako bi se osigurala primjena i provođenje zakona. Posebnu pažnju treba posvetiti područjima poljoprivrede i ruralnog razvoja, pravosuđa i osnovnih prava, pravde, slobode i sigurnosti i finansijske kontrole. Puna usklađenost sa *acquis*-em na području okoliša i klimatskih promjena bi mogla biti postignuta samo dugoročno i zahtijevala bi povećan nivo investicija.

Na osnovu preliminarnih procjena, pristupanje Srbije bi imalo ograničen opći utjecaj na politike Europske unije i ne bi utjecalo na sposobnost Unije da održi i produbi svoj razvoj.

Komisija preporučuje da Vijeće Srbiji dodjeli status države kandidata, uzimajući u obzir dosadašnji napredak, i podrazumijevajući da se Srbija ponovo uključi u dijalog sa Kosovom i brzo kreće u implementaciju do sad postignutih sporazuma u dobrom duhu.

Srbija je dosta napredovala na putu ka dovoljnom ispunjenju političkih kriterija postavljenih od strane Europskog vijeća u Kopenhagenu 1993., kao i uvjeta procesa stabilizacije i pridruživanja, pod uvjetom da se napredak nastavi i da se nađu praktična rješenja za probleme sa Kosovom.

Komisija zato preporučuje da se pregovori o pristupanju Europskoj uniji trebaju otvoriti sa Srbijom čim ona postigne dalji značajan napredak u ispunjavanju sljedećeg ključnog prioriteta:

- Dalji koraci za normalizaciju odnosa sa Kosovom u skladu sa uvjetima procesa stabilizacije i pridruživanja, i to kroz: puno poštivanje principa inkluzivne regionalne suradnje; puno poštivanje odredbi Ugovora o Energetskoj zajednici; nalaženje rješenja za telekomunikacije i uzajamno prihvaćanje diploma; nastavak provođenja svih postignutih sporazuma u dobrom duhu; i aktivnu suradnju sa EULEX-om kako bi on izvršavao svoje funkcije u svim dijelovima Kosova.

Komisija će dati izvještaj o provedbi gornjeg ključnog prioriteta u Srbiji čim se postigne dovoljan napredak.

Srbija se ohrabruje da održi zamah reformi u težnji ka potrebnom stepenu usklađenosti sa kriterijima članstva, a uz posebnu pažnju na vladavinu zakona, te da nastavi svoj konstruktivni angažman u regionalnoj suradnji i jačanju bilateralnih odnosa sa susjednim zemljama. Očekuje se nastavak provedbe Privremenog sporazuma, i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju od njegovog stupanja na snagu. Komisija će nastaviti da podržava ove napore kroz financijski instrument IPA-e.

ANEKS 2

Zaključci o Hrvatskoj, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji, Crnoj Gori, Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu¹⁷, Turskoj i Islandu

Hrvatska

Nakon što je Hrvatska ispunila preostale zaključne kriterije, pregovori o pristupanju su završeni u junu 2011. Hrvatska sada treba da gradi na visokom stupnju postignute usklađenosti i fokusira se na preostali posao prije pristupanja. Ovaj Izvještaj o napretku je dio nadzora Komisije nad ispunjavanjem obaveza Hrvatske preuzetih u pregovorima o pristupanju i njenim kontinuiranim pripremama za preuzimanje odgovornosti članstva po pristupanju.

Hrvatska nastavlja da zadovoljava **političke kriterije**. Značajan napredak je postignut u svim područjima, uključujući vladavinu prava, a rezultati postaju opipljivi. Napori se moraju nastaviti kako bi se ti rezultati konsolidirali.

Demokratija i vladavina prava su dodatno ojačani. *Vlada i parlament* su nastavili da učinkovito funkcioniraju. U području reforme *javne uprave*, potrebni su dalji napori kako bi se konsolidirala učinkovita provedba pravnog okvira, a kako bi se dovršila izgradnja moderne, pouzdane, depolitizirane i ka građanima orijentirane javne službe.

Hrvatska je ostvarila dobar napredak u vezi sa *pravosuđem*. Novo zakonodavstvo je dodatno ojačalo nezavisnost pravosudnih institucija, a mnoge mjere su poduzete kako bi se poboljšala efikasnost pravosuđa. Uspostavljen je novi sistem za imenovanje pravosudnih dužnosnika. Preostaju određeni izazovi, a posebno potreba da se unaprijedi efikasnost pravosuđa i osigura praktična provedba novih mjera za nezavisnost, nepristranost i odgovornost pravosuđa. Ostvaren je napredak kod nepristranog vođenja suđenja za ratne zločine. Četiri specijalizirana suda za ratne zločine postala su isključivo nadležna za sve nove predmete i njihova uloga bi trebala biti dodatno ojačana kada se radi o neriješenim predmetima. Ministarstvo pravosuđa usvojilo je strategiju za rješavanje pitanja nekažnjivosti, posebno u slučajevima u kojima su žrtve etnički Srbi ili su navodni počinioci članovi hrvatskih sigurnosnih snaga.

Bilo je značajnog napretka u *borbi protiv korupcije*. Antikorupcijski napori su ubrzani sa pozitivnim rezultatima. Zakonodavstvo je poboljšano, a relevantne organi vlasti ojačani. Evidenciju rezultata efektivnog rješavanja predmeta korupcije treba i dalje razvijati, a posebno korupcije visokog nivoa, korupcije na lokalnom nivou, te predmeta korupcije u vezi sa javnim nabavkama i pravosuđem. Potrebno je dodatno iskustvo u provedbi novousvojenog preventivnog pravnog okvira u praksi i provedbene strukture trebaju biti dodatno ojačane.

Ljudska prava se i dalje općenito dobro poštuju, a ostvaren je dalji napredak u područjima *ljudskih prava i zaštite manjina*. Hrvatska je nastavila da poduzima različite mjere kako bi podigla nivo svijesti javnosti i poboljšala zaštitu ljudskih prava. Što se tiče *pristupa pravdi*, provedba Zakona o pravnoj pomoći se kontinuirano poboljšava, posebno kroz pojednostavljenje procedura. Što se tiče *zatvorskog sistema*, rad na proširenju postojećih prostora za pritvor i tretman je nastavljen, ali hrvatski zatvori su i dalje prepunjeni. Što se tiče *zlostavljanja*, ombudsman i dalje dobija žalbe u vezi sa pretjeranom upotrebom sile od strane policije, što treba pratiti na odgovarajući način.

¹⁷ Prema Rezoluciji 1244 Vijeća sigurnosti UN-a

Sloboda izražavanja, uključujući slobodu i pluralizam medija, predviđena je hrvatskim zakonodavstvom i generalno se poštuje. Postignut je dalji napredak u vezi sa transparentnošću vlasništva nad medijima, ali je ostvaren ograničen napredak u istragama iz prethodnih godina u vezi sa zastrašivanjem novinara koji su radili na slučajevima korupcije i organiziranog kriminala. Međutim, prijavljeno je samo nekoliko novih slučajeva. Ekonomski pritisci posebno ometaju razvoj istražnog novinarstva. Problemi sa političkim uplitanjem na lokalnom nivou su i dalje prisutni. *Sloboda okupljanja* zahtjeva kontinuiranu pažnju po pitanju postupanja prilikom demonstracija.

Bilo je određenog napretka u vezi sa *pravima žena i jednakosti polova*. Međutim, položaj žena na tržištu rada se nije značajno promijenio, a procent nezaposlenih žena je i dalje visok. Bilo je ograničenog napretka u pogledu *prava djece*. Ombudsman za djecu je postao aktivniji u slučajevima nasilja nad djecom, koji nisu bili odgovarajuće rješavani od strane relevantnih vlasti.

Ostvaren je ograničen napredak po pitanju uključivanja *socijalno ugroženih grupa i osoba sa invaliditetom*. Kapacitet Ureda ombudsmana za osobe sa invaliditetom se ojačava. Kriteriji za utvrđivanje prava ne primjenjuju se jednako i zakonodavstvo kojim se reguliraju specifična prava je fragmentirano. Polako napreduje prelaz sa institucionalne njege ka uslugama njege na nivou zajednice. *Prava radničkih i trgovačkih sindikata* se generalno poštuju.

Hrvatska je počela uspostavljati evidenciju rezultata u provedbi Zakona *protiv diskriminacije* i zakona protiv zločina iz mržnje. Poduzete su različite mjere podizanja nivoa svijesti, a Ured ombudsmana za ljudska prava se ojačava. Tijela za provođenje zakona otvorila su više predmeta prema zakonima protiv zločina iz mržnje. Međutim, potrebno je dalje unapređivati evidenciju rezultata, te rješavati probleme homofobnih i ksenofobnih društvenih stavova.

Ostvaren je određeni napredak u vezi sa *poštivanjem i zaštitom manjina i kulturnih prava*. Nastavljeno je sa javnim izražavanjem posvećenosti pravima manjina na visokom nivou, čime se potvrdilo njihovo mjesto u hrvatskom društvu. Osigurano je financiranje za manjinske organizacije. Policijske istrage incidenata protiv manjina su se poboljšale. Poduzeti su koraci ka poboljšanju provedbe odredbi o zapošljavanju iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a plan za zapošljavanje manjina je usvojen i sada ga treba provesti. Međutim, Hrvatska treba nastaviti da njeguje duh tolerancije prema manjinama, a posebno hrvatskim Srbima. Slučajevi diskriminacije se nastavljaju, a posebno u javnom sektoru na lokalnom nivou. Poboljšanja su napravljena u obrazovanju romske manjine, a posebno u predškolskom obrazovanju. Nastavljeno je sa poboljšanjem infrastrukture za neka romska naselja. Problemi su i dalje prisutni kada se radi o učestvovanju romske zajednice u obrazovnom sistemu. Ima prostora za bolje prihvatanja mjera, koje su u njihovu korist, od strane Roma. Pristup adekvatnom smještaju, socijalnoj zaštiti i zdravstvenoj njezi za Rome je i dalje problem, a nezaposlenost je i dalje izuzetno velika.

Postignut je dobar napredak na pitanjima *povratka izbjeglica*. Izbjeglice se nastavljaju vraćati u Hrvatsku. Napredak je ostvaren na pitanjima smještaja, a posebno kroz osiguranje smještaja u okviru programa smještaja za povratnike. Broj neriješenih žalbi zbog odbijenih zahtjeva za obnovu kuća je također smanjen. Postignut je napredak kod obnove preostale imovine. Nastavlja se provedba odluke o priznavanju prava na penziju. Međutim, Hrvatska treba ostvariti napredak u osiguranju smještaja za, kako se procjenjuje, 2500 preostalih podnosilaca zahtjeva za smještaj. Napori da se stvore ekonomski i socijalni uvjeti potrebni za održiv povratak izbjeglica trebaju biti ubrzani.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, Hrvatska nastavlja suradnju sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Vladina međuresorna radna grupa je istražila važne nove pristupe istragama usmjerenim ka pronalaženju ili utvrđivanju

sudbine nestale topničke dokumentacije koju je tražio Ured tužitelja MKSJ-a. Hrvatska, međutim, nije bila u stanju da u potpunosti rasvijetli pitanje nestale vojne dokumentacije. Politički lideri bi također trebali izbjegavati izjave i mjere koje bi mogle dovesti u pitanje važnost pomirenja i potrebu da se zadovolji pravda kroz procesuiranje ratnih zločina.

Značajan napredak je postignut u vezi sa *Procesom sarajevske deklaracije*. Nakon sastanaka u junu i septembru 2011., Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora i Srbija su se dogovorile o nizu pitanja, uključujući i tekst zajedničke deklaracije koja treba biti potpisana na ministarskoj konferenciji u novembru 2011. u Beogradu.

Hrvatska vlada je u julu usvojila Deklaraciju o promicanju europskih vrijednosti u jugoistočnoj Europi i poslala je na usvajanje parlamentu, pokazujući čvrsto stajalište Hrvatske da bilateralna pitanja, poput graničnih pitanja, ne smiju kočiti pristupanje država kandidata u Europsku uniju od početka procesa pristupanja do stupanja na snagu Ugovora o pristupanju .

Hrvatska nastavlja da aktivno učestvuje u regionalnim inicijativama, uključujući Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECF), Vijeće za regionalnu suradnju (RCC) i Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA). Bilateralni odnosi sa drugim državama članicama paketa proširenja i susjednim državama članicama EU se nastavljaju razvijati, uključujući i Srbiju, ali neka pitanja zahtijevaju kontinuiranu pažnju, posebno kada se radi o suradnji u istraživanju i procesuiranju ratnih zločina. Odnosi sa Slovenijom su se poboljšali sa stupanjem na snagu Sporazuma o graničnoj arbitraži.

Hrvatska **ekonomija** je u 2010. i prvom kvartalu 2011. bila još uvijek u recesiji, usprkos oporavku u ekonomija EU i drugih trgovačkih partnera. Međutim, od proljeća postoje znakovi povećane ekonomske aktivnosti. Nezaposlenost, javni deficit i dug nastavljaju da rastu. Visok vanjski dug je i dalje ključna točka ranjivosti ekonomije.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Hrvatska ima funkcionalnu tržišnu ekonomiju. Hrvatska bi trebala biti u stanju da se bori sa konkurentnim pritiscima i tržišnim silama unutar Unije, pod uvjetom da odlučno implementira svoj sveobuhvatni program reforme kako bi smanjila strukturalne slabosti.

Održao se širok politički konsenzus o osnovama tržišne ekonomije. S obzirom na postojeća ograničenja, makroekonomska politika je umnogome bila odgovarajuće rješenje da se odgovori na izazove recesije. Centralna banka je uspjela da održi devizni kurs i financijsku stabilnost uz održavanje prilagodljive monetarne politike dok je temeljni inflacijski pritisak ostao nizak. Bankarski sektor je ostao otporan na potrebe. U fiskalnom području su vlasti nastojale da ograniče rastući deficit kroz smanjenje troškova. Budžetni okvir za postizanje srednjoročne fiskalne stabilnosti je poboljšao. Sadašnji proračunski deficit se nastavljao smanjivati kako se izvoz povećavao, dok je smanjena domaća potražnja održala uvoz na niskom nivou. Određeni, iako ograničen, napredak je postignut kod strukturalnih reformi u okviru Programa ekonomskog oporavka.

Međutim, generalno je brzina strukturalnih reformi i dalje spora, i to ne samo u pogledu privatizacije i restrukturiranja poduzeća koja posluju sa gubitkom. Investicijska klima i dalje pati zbog velikog regulatornog opterećenja, nepredvidljivosti administrativnih odluka, posebno na lokalnom nivou i brojnih neporeznih naknada. Planirane reforme izrazito rigidnog tržišta rada su veoma usko ograničene, a već niske stope zaposlenosti i učešća na tržištu rada su dodatno opale. Socijalne naknade, koja predstavljaju relativno velik dio javnog budžeta, još uvijek nisu dobro usmjerene. Obzirom na potrebu da se postigne srednjoročna fiskalna održivost, budžetni procesi bi mogli biti dodatno unaprijeđeni. Poboljšavanje učinkovitosti javne potrošnje je i dalje ključni izazov.

U pogledu **spособnosti Hrvatske da preuzme obaveze iz članstva**, pripreme za zadovoljavanje zahtjeva EU nastavljaju da napreduju dobro i u većini sektora postoji visok stepen usklađenosti sa pravilima EU. U većini područja je postignut dalji napredak, uključujući i poglavlja u kojima je nivo usklađenosti već visok. Dodatni naponi su potrebni u određenim područjima, kako bi se ojačali administrativni kapaciteti potrebni za valjanu implementaciju *acquis*-a. Provedba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je glatko napredovala.

Dobar napredak je postignut na polju *slobodnog kretanja roba*. Usklađenost sa *acquis*-em u ovom poglavlju je dobro uznapredovala. Međutim, potrebni su dalji naponi, a posebno kod preostalih revizija horizontalnog zakonodavstva i kod novog i starog pristupa zakonodavstvu o proizvodima, kako bi se državni zakoni u potpunosti uskladili sa *acquis*-em.

Kontinuirani napredak je ostvaren u polju *slobode kretanja radnika* i pripreme za primjenu *acquis*-a su u toku. Kontinuirana pažnja se mora posvetiti jačanju administrativnih kapaciteta u vezi sa koordinacijom sistema socijalne zaštite.

Postignut je dalji napredak na polju *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga*, gdje je usklađenost sa *acquis*-em generalno dovoljna. Potreban je kontinuirani rad na uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija, te preuzimanju i provedbi Direktive o uslugama kako bi se postigla potpuna usklađenost, kao i dalje jačanje administrativnih kapaciteta nadležnih organa za poštanske usluge.

Dalji napredak je postignut na polju *slobodnog kretanja kapitala*, u pogledu *acquis*-a o uslugama plaćanja, liberalizaciji kretanja kapitala i protiv pranja novca. Zakonodavna usklađenost je skoro postignuta.

Nastavljen je napredak na području *javnih nabavki*. Usklađenost sa *acquis*-em dobro napreduje i približava se završetku. Posebnu pažnju treba posvetiti usklađivanju sekundarnog zakonodavstva sa novim zakonom o javnoj nabavci i jačanju institucija u ovom sektoru, kroz kontinuiranu obuku i profesionalni razvoj njihovog osoblja.

Može se izvijestiti o napretku u području *zakona o privrednim društvima*. Usklađivanje sa *acquis*-em je dobro uznapredovalo. Dalji napredak je postignut na području *intelektualnog vlasništva* i usklađivanje sa *acquis*-em je dostiglo visok nivo. Javna svijest o pravima intelektualnog vlasništva treba biti dodatno ojačana.

Značajan napredak je postignut u *politici konkurencije*, a posebno odobrenjem planova restrukturiranja za brodogradilišta. Međutim, nijedan ugovor o privatizaciji nije potpisan. Postignut je visok nivo zakonodavne usklađenosti. Dalji naponi su potrebni kako bi se nastavilo sa rezultatima provođenja mjera Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja usmjerenih protiv kartela, nakon što je novi Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja stupio na snagu.

Dobar napredak je ostvaren u području *financijskih usluga* kod usklađivanja zakonodavstva kao i kod jačanja administrativnih kapaciteta. Usklađenost je na visokom nivou.

Hrvatska je postigla dobar napredak u području *informacijskog društva i medija*, i postigla je visok nivo usklađenosti sa *acquis*-em. Potrebni su dalji naponi kako bi se održala liberalizacija svih segmenata tržišta elektronskih komunikacija i promovirala nezavisnost javnog emitera.

Može se prijaviti dobar napredak u *poljoprivredi i ruralnom razvoju*, posebno kod uspostavljanja i provođenja agencije za plaćanje, integrirane administracije i kontrolnog sistema, te kod zajedničke organizacije tržišta. Generalno, pripreme se dobro odvijaju. Hrvatska treba i dalje ulagati značajne napore u svim ovim područjima, kako bi imala potpuno operativan i usklađen sistem. Kontinuirani naponi su također potrebni kod usklađivanja

sistema podrške za poljoprivredu sa *acquis*-em. Hrvatska mora bez daljeg odlaganja povećati svoju sposobnost apsorpcije fondova za ruralni razvoj.

Dobar napredak je ostvaren na poljima *sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike*, a posebno kod preuzimanja zakonodavstva EU i usvajanja provedbenog zakonodavstva. Preuzimanje zakonodavstva doseže kompletost u više sektora. Hrvatska treba održati svoje napore na unaprjeđivanju i nadzoru poduzeća, uspostavljanju graničnih inspeksijskih mjesta, nadgledanju sektora životinjskih nusproizvoda i jačanju svojih administrativnih i kontrolnih kapaciteta.

Hrvatska je nastavila da ostvaruje dobar napredak u usklađivanju sa *acquis*-em u polju *ribarstva*. Pripreme su generalno dobro uznapredovale. Hrvatska treba nastaviti sa svojim naporima u vezi sa provođenjem zakonodavstva, a posebno u vezi sa upravljanjem flotama, inspekcijom i kontrolom i strukturalnom politikom.

Dalji napredak je postignut u oblasti *politike transporta* i nivo usklađenosti je dobar. Potrebni su dodatni naponi, a posebno nastavak rada na drugoj fazi Sporazuma o zajedničkom europskom zračnom prostoru, kako bi se dovršilo usklađivanje zakonodavstva o zrakoplovstvu i osiguralo puno funkcioniranje Agencije za sigurnost željezničkog prometa i informacionog sistema za nadzor prometa plovila.

Određeni napredak je ostvaren na polju *energetike*, gdje je nivo usklađenosti visok. Potrebni su dalji naponi, posebno kod otvaranja tržišta električne energije i plina i zadovoljavanja ciljeva EU za obnovljive izvore energije i energetske efikasnost. Administrativne procedure u vezi sa projektima obnovljive energije trebaju biti pojednostavljene, a administrativni kapaciteti ojačani.

Određen napredak je postignut na polju *oporezivanja*. Nivo usklađenosti zakonodavstva Hrvatske je veoma visok, ali neki dalji naponi su potrebni, a posebno u polju PDV-a i akciza. Hrvatska bi trebala nastaviti da radi na pripremama za IT međupovezivanje.

Bilo je nekog napretka na polju *ekonomske i monetarne politike* i usklađenost sa *acquis*-em u ovom polju je potpuna. Kontinuirani naponi na poboljšanju koordinacije ekonomske politike bi bili od koristi.

Ostvaren je dobar napredak u polju *statistike*. Postignut je dobar nivo usklađenosti. Trebaju se nastaviti naponi kako bi se Hrvatska statistika u potpunosti uskladila sa zahtjevima EU.

Određeni napredak je ostvaren na polju *socijalne politike i zapošljavanja*. Postoji dobar nivo usklađenosti sa *acquis*-em. Međutim, još uvijek su prisutne neke praznine u usklađenosti zakonodavstva, a posebno u preuzimanju direktiva koje se odnose na zakon o radu a koje su van područja primjene Zakona o radu, i na polju borbe protiv diskriminacije i jednakosti polova. Dužna pažnja bi trebala biti posvećena rješavanju strukturalnih slabosti tržišta rada, kao i funkcioniranju socijalnog dijaloga i izgradnje kapaciteta socijalnih partnera. Administrativni kapaciteti traže kontinuirano jačanje u svim područjima.

Hrvatska je postigla određeni napredak na polju *poduzeća i industrijske politike*. Usklađenost sa *acquis*-em u ovom poglavlju je veoma uznapredovala. Dalji kontinuirani naponi su potrebni kako bi se fokusiralo na poboljšanje poslovnog okruženja kroz smanjenje administrativnog opterećenja, te na inovacije i kvalifikacije. Usklađivanje definicije SMP-a sa *acquis*-em treba biti dovršeno. Naponi da se restrukturira industrija brodogradnje trebaju biti nastavljeni.

Hrvatska je postigla napredak na polju *transeuropskih mreža*, gdje je usklađivanje sa *acquis*-em dovršeno.

Dobar napredak je ostvaren na polju *regionalne politike i koordinacije strukturalnih instrumenata*. Hrvatska je u naprednoj fazi priprema za provođenje politike kohezije u svim područjima. Dalji kontinuirani naponi se trebaju fokusirati na povećanje administrativnih kapaciteta Hrvatske za buduće provođenje politike kohezije i razvoj usavršene mreže projekata.

Hrvatska je postigla značajan napredak kod *pravosuđa i osnovnih prava*. Reforma pravosuđa se nastavila uz usvajanje novog zakonodavstva kojim se dalje jača nezavisnost pravosudnih institucija i smanjuje broj neriješenih predmeta. Pravosudna reforma zahtijeva konstantnu pažnju, a posebno pitanja efikasnosti pravosuđa i praktične primjene novih mjera za nezavisnost, nepristranost i odgovornost pravosuđa. Hrvatska je nastavila da poboljšava rad na domaćim predmetima ratnih zločina. Sa pitanjem nekažnjavanja treba se temeljito pozabaviti. Antikorupcijski naponi su ubrzani sa pozitivnim rezultatima, a posebno u pogledu poboljšanog zakonodavstva i jačanja nadležnih organa vlasti. Potrebno je dalje razvijati rezultate efektivnog rješavanja predmeta korupcije, a posebno korupcije na visokom i lokalnom nivou, uključujući i slučajeve vezane za javne nabavke i pravosuđe. Potrebno je dodatno iskustvo kod provođenja novousvojenog preventivnog pravnog okvira u praksi. Zaštita osnovnih prava je ojačana, ali treba biti dodatno poboljšana u praksi, posebno za manjine i izbjeglice.

Može se izvijestiti o dobrom napretku na polju *pravde, slobode i sigurnosti*, gdje je ukupni nivo usklađenosti sa *acquis*-em na naprednom stupnju. Ojačan je pravni okvir za azil. Potrebno je posvetiti pažnju boljoj integraciji osoba koje su dobile zaštitu u Hrvatskoj i zaštitu nezakonitih maloljetnih migranata. Treba nastaviti usklađivanje sa *acquis*-em EU o vizama. Napredak je postignut po pitanju vanjskih granica. Jačanje granične policije je nastavljeno u pogledu zapošljavanja osoblja i nabavke opreme. Hrvatska se treba fokusirati na pravovremenu provedbu revidiranog Akcijskog plana za integrirano upravljanje granicama. Napredak je ostvaren na polju pravosudne suradnje u građanskim i kaznenim predmetima. Dobar napredak je također ostvaren u borbi protiv organiziranog kriminala i droga.

Napredak na polju *nauke i istraživanja* je nastavljen, nivo usklađenosti je visok, ali i dalje su potrebni naponi u vezi sa nivoom investiranja u istraživanje i sa istraživačima kvalitete i njihovim pravima. Pripreme za Uniju inovacija trebaju biti valjano razmotrene.

Dobar napredak je ostvaren na poljima *obrazovanja, obuke, mladih i kulture*. Dostignut je dobar nivo usklađenosti sa *acquis*-em. Hrvatska u potpunosti učestvuje u programima Cjeloživotno učenje i Mladi u akciji od januara 2011. Stručno obrazovanje i usavršavanje i obrazovanje odraslih traže kontinuiranu pažnju.

Bilo je napretka na polju *okoliša*. Pripreme Hrvatske u vezi sa usklađivanjem kao i provođenjem zakonodavstva se generalno bliže završetku, a posebno u područjima kvaliteta vode i hemikalija. Provedba horizontalnog *acquis*-a, a posebno efektivno učešće javnosti i pristup pravdi u pitanjima okoliša, treba biti poboljšana. Značajni naponi su i dalje potrebni kako bi se dodatno ojačali administrativni kapaciteti, a naročito u pogledu zaštite prirode i klimatskih promjena. Što se tiče *klimatskih promjena*, značajni naponi su i dalje potrebni kako bi se završilo usklađivanje zakonodavstva i osigurala njegova provedba, a posebno na poljima zrakoplovstva, slobodne raspodjele, registara i aukcija.

Bilo je određenog napretka na području *zaštite potrošača i zdravlja*. Usklađivanje sa *acquis*-em i pripreme na polju zaštite potrošača su dobro uznapredovale. Potrebni su stalni naponi kako bi se rješavali preostali problemi u polju javnog zdravstva.

Hrvatska je nastavila da ostvaruje dobar napredak na polju *carinske unije*. Usklađenost zakonodavstva na ovom polju je veoma visoka i dalje usklađivanje je postignuto tokom ovog

perioda. Hrvatska je nastavila da pojačava svoje administrativne i operativne kapacitete kroz unaprjeđivanje svoje opreme za fizičke provjere i poboljšanje svoje sposobnosti analize rizika. Pripreme su veoma uznapredovale na području IT međupovezivanja i treba ih nastaviti. Potrebni su naponi kako bi se pojačao administrativni kapacitet na područjima interne kontrole, naknadnog obračuna i upravljanja rizikom.

Hrvatska je nastavila da ostvaruje napredak na polju *vanjskih odnosa*, gdje je postigla napredni nivo usklađenosti i nastavlja da koordinira i usklađuje svoje pozicije sa pozicijama EU i međunarodnih organizacija. Međutim, Hrvatska treba povećati svoje napore kako bi uskladila svoje međunarodne sporazume sa *acquis*-em EU i nastavila da jača svoje administrativne kapacitete u područjima razvojne politike i humanitarne pomoći.

Hrvatska je postigla dalji napredak u *vanjskoj, sigurnosnoj i obrambenoj politici*. Ona je nastavila da učestvuje u više misija zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU. Hrvatska je dostigla visok nivo usklađenosti u ovim poljima. Hrvatska treba da nastavi da jača provođenje kontrole oružja, uključujući transparentnost informacija u vezi sa oružjem.

Hrvatska je postigla dalji napredak na polju *financijske kontrole*, gdje je dostigla napredni nivo usklađenosti. Kontinuirani naponi su potrebni kako bi se poboljšala opća unutarnja financijska kontrola javnog sektora i vanjska revizija u Hrvatskoj na centralnom i lokalnim nivoima.

Može se izvijestiti o dobrom napretku na polju *financijskih i budžetskih odredbi*. Administrativna infrastruktura i postupci za upravljanje sistemom vlastitih resursa po pristupanju su uglavnom uspostavljeni.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija nastavlja da u dovoljnoj mjeri zadovoljava **političke kriterije**. Država je nastavila sa reformama vezanim za pristupanje, iako su neki glavni izazovi i dalje prisutni. Parlamentarni izbori u junu su bili generalno u skladu sa međunarodnim standardima. Nova vladajuća koalicija je brzo formirana. Određeni napredak je postignut na polju pravosuđa i javne administracije, a posebno u vezi sa pravnim okvirom. Dalji naponi su potrebni kako bi se osigurala efektivna provedba, a posebno u vezi sa slobodom izražavanja u medijima, pravosudnom i administrativnom reformom i borbom protiv korupcije. Dijalog između vlade i opozicije treba biti ojačan kako bi se osiguralo neometano funkcioniranje institucija.

Ohridski okvirni sporazum (OFA), koji je obilježio desetu godišnjicu, je i dalje ključni element za demokratiju i vladavinu prava u državi. Bilo je određenog napretka u provedbi Zakona o jezicima, decentralizaciji i jednakom zastupanju. Kontinuirani naponi su potrebni kako bi se riješili tekući izazovi kao što su obrazovanje i osigurali harmonični odnosi između svih zajednica.

Bilo je poboljšanja u provođenju izbora koji su bili kompetitivni i dobro organizovani širom države. Vlada se treba pozabaviti prazninama i potpuno provesti zaključke i preporuke izborne promatračke misije OSCE/ODIHR. Sredstva parlamenta trebaju biti povećana kako bi mu omogućila da ispuni svoju ulogu. Bojkot od strane opozicije je omeo funkcioniranje parlamenta od januara do izbora. Opozicija je nakon izbora prisutna u novom parlamentu. Određeni napredak je ostvaren kod reforme parlamenta. Provedba Zakona o jezicima i poslovnika je krenula naprijed. Politički dijalog treba biti dodatno ojačan.

Vladajuća koalicija je prevazišla teškoće i ojačala svoju unutarnju suradnju. Nova vlada je dala novi zamah EU reformskim procesima. Što se tiče lokalne vlade, financijski okvir za potrebe lokalnih službi treba biti transparentniji i pravičniji.

Bilo je napretka po pitanju okvira za javnu upravu kroz osnivanje ministarstva odgovornog za reformu javne uprave. Usluge e-vlade su uznapredovale, dovoljno da se poboljšaju usluge za građane. Međutim, napredak u općoj provedbi reformi je bio ograničen. Značajni dalji napori su potrebni po pitanju politike zapošljavanja i poštivanja principa transparentnosti, profesionalizma i nezavisnosti državne službe. Izmjene i dopune Zakona o općim upravnim postupcima ne osiguravaju efektivno pružanje administrativnih usluga i zaštitu građana.

Usvojen je širok pravni paket kako bi se ojačala efikasnost pravosuđa, a njegovi dijelovi će stupiti na snagu između 2012. i 2015. godine. Osnovan je Visoki upravni sud, što je popunilo nedostatak u pravosudnom sistemu. Prava glasa ministra pravde u Pravosudnom vijeću su ukinuta, kako bi se ojačala nezavisnost pravosuđa. Dalji koraci su potrebni kako bi se poboljšala nezavisnost i profesionalizam u praksi, a posebno kroz praksu zapošljavanja. Provedba ranijih reformi treba biti ojačana.

Napravljene su dodatne izmjene i dopune zakonskog okvira za antikorupcijsku politiku. Primijenjene su GRECO preporuke i počela je sistematska provjera izjava o imovini. Još uvijek se čeka na evidenciju rezultata rješavanja slučajeva korupcije na visokom nivou, a provjera izjava o sukobima interesa treba biti sistematizirana. Transparentnost javnih troškova i financiranja političkih partija je i dalje nedovoljna. Korupcija prevladava u mnogim područjima i još uvijek predstavlja ozbiljan problem.

Pravni i institucionalni okvir za **ljuska prava i zaštitu manjina** je široko uspostavljen. *Gradanska i politička prava* se generalno poštuju, a napravljen je ograničen dalji napredak. Određeni zatvori su renovirani, ali država tek treba razviti učinkovitu državnu strategiju za zatvorski sistem. Nedostaci u pogledu borbe protiv nekažnjavanja u okviru agencija za provođenje zakona su i dalje prisutni. Otpočeo je dijalog u vezi sa ozbiljnom zabrinutošću zbog nedostatka slobode izražavanja u medijima. Urednici i novinari su prijavili rastući politički pritisak i zastrašivanje. Zatvaranje, na osnovu optužbi o izbjegavanju poreza, najveće televizijske kuće i tri novinske kuće koje kritiziraju vladu je izazvalo zabrinutost u pogledu proporcionalnosti i selektivnosti postupka kojim se smanjila raznolikost medijskog krajolika. U ovom kontekstu su novinarske i uredničke politike podložne utjecaju, što dovodi do široko rasprostranjene autocenzure. Javni emiter ne izvršava svoju zakonsku ulogu.

Ekonomska i socijalna prava su uglavnom uspostavljena, a postignut je određeni dalji napredak. Primijenjeni su novi kriteriji za jednako zastupanje socijalnih partnera. Državno vijeće za prevenciju maloljetničke delinkvencije i Komisija za borbu protiv diskriminacije su počeli sa radom. Zakon o nediskriminaciji tek treba u potpunosti uskladiti sa *acquis*-em, a posebno po pitanju diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije. Kapacitet Komisije za borbu protiv diskriminacije treba ojačati.

Postignut je određeni napredak na polju *kulturnih prava i manjina*. Deseta godišnjica Ohridskog okvirnog sporazuma je bila dobra prilika za poboljšan dijalog između zajednica u državi. Predsjednik Republike i premijer su učestvovali na manifestaciji obilježavanja. U parlamentu je provedba Zakona o jezicima krenula naprijed. Zastupljenost albanske etničke zajednice u državnoj službi je u skladu sa njenim omjerom u stanovništvu, a zastupljenost zajednica Roma i Turaka je povećana. Integracija Roma u obrazovni sistem je poboljšana kroz povećano učešće u srednjoškolskom i univerzitetskom obrazovanju. Kontinuirani napori su potrebni kako bi se njegovalo povjerenje, a posebno na području obrazovanja, kulture i jezika. Romi se i dalje suočavaju sa veoma teškim životnim uvjetima i diskriminacijom.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, država je održala punu suradnju sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Parlament je u julu usvojio Autentično tumačenje Zakona o amnestiji, u kojem se navodi da amnestija obuhvata osumnjičene u svim predmetima koje MKSJ neće procesuirati. Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, sporazum o bilateralnom imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa zajedničkim stajalištima i vodećim principima EU. Država se treba uskladiti sa stajalištem EU.

Država je nastavila da aktivno učestvuje u regionalnim inicijativama suradnje, uključujući Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECPE), Vijeće za regionalnu suradnju (RCC) i Srednjo-europsku zonu slobodne trgovine (CEFTA).

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je aktivan partner u regiji i nastavlja da razvija odnose sa susjednim državama i drugim zemljama proširenja. Odnosi sa Grčkom su i dalje pod negativnim utjecajem neriješenog problema sa nazivom. Država je i dalje angažirana u razgovorima pod pokroviteljstvom UN-a, kao i u direktnim sastancima premijera, kako bi se to riješilo. Potrebno je izbjegavati aktivnosti i izjave koje bi mogle negativno utjecati na dobrosusjedske odnose. Održavanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući postizanje rješenja na osnovu pregovora koje je uzajamno prihvatljivo za problem naziva, pod pokroviteljstvom UN-a, je od esencijalne važnosti.

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je poboljšala svoju **spособnost da preuzme obaveze iz članstva**. Ona je postigla napredak u ispunjavanju prioriteta Pristupnog partnerstva. Međutim, država se i dalje suočava sa ozbiljnim nedostacima u implementaciji i efektivnom provođenju zakonodavstva. Nedostaju adekvatni ljudski i finansijski resursi za punu provedbu *acquis*-a.

Ekonomija Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije je počela sa oporavkom u drugoj polovici 2010., zahvaljujući vanjskoj potražnji i povećanim investicijama, posebno u građevinarstvu. Koncem 2010., vlada se dogovorila sa MMF-om o kreditnoj liniji predostrožnosti. Ovo bi trebalo ojačati povjerenje međunarodnih tržišta. Strukturne reforme su nastavljene. Međutim, visoka strukturna nezaposlenost, a posebno među mladima i slabije obrazovanima, je i dalje veliki razlog za zabrinutost. Institucionalni kapaciteti javne uprave i regulatornih i nadzornih agencija su još uvijek neadekvatni.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija i dalje dobro napreduje. U nekim područjima je učinila dalji napredak ka postizanju funkcionalne tržišne ekonomije, a posebno kroz olakšavanje registracije poduzeća, brže sudske postupke, bolje funkcioniranje finansijskih tržišta, dalje pojednostavljenje regulatornog okvira i bolju komunikaciju sa poslovnom zajednicom. Država bi trebala biti u stanju da se srednjoročno izbori sa konkurencijskim pritiskom i tržišnim silama u okviru Unije, pod uvjetom da energično provede svoj program reforme kako bi smanjila značajne strukturalne slabosti.

Država je održala širok konsenzus o ključnim ekonomskim politikama. Ekonomski dijalog sa poslovnom zajednicom je poboljšao. Stav o monetarnoj politici, koji je zasnovan na de facto vezi sa eurom, podstakao je rast i doprinio makroekonomskoj stabilnosti. Fiskalna politika je održala stabilnu orijentaciju. Određeni dalji napredak je postignut u olakšavanju ulaska na tržište i pojednostavljenju regulatornog okvira. Trajanje stečajnih postupaka je dodatno smanjeno, a registracija nekretnina je praktično završena. Finansijski sektor je počeo da se oporavlja od globalne finansijske krize. Konkurencija u ovom sektoru se znatno popravila, kao i nivo finansijskog posredovanja.

Slabosti u vladavini prava i dalje otežavaju valjano funkcioniranje ekonomskog tržišta. Efikasnost javne uprave je još uvijek niska, što se ogleda u složenim postupcima, slabostima u

kadrovskom popunjavanju i čestom mijenjanju zvaničnika. Nekim regulatornim i nadzornim agencijama i dalje nedostaje neophodna nezavisnost i dodjela sredstava kako bi djelotvorno ispunjavale svoje funkcije. Provođenje ugovora je još uvijek teško, što negativno utiče na poslovno okruženje, a posebno na mala i srednja poduzeća. Kvaliteta obrazovanja i ljudskog kapitala je niska. Fizički kapital treba dalju modernizaciju i produbljanje. Kvaliteta fiskalnog upravljanja je ostala niska, djelomično zbog jakog kratkoročnog usmjeravanja javne potrošnje. Kao rezultat toga, napredak od smanjenja veoma velike strukturne nezaposlenosti je ostao veoma ograničen. Dug javnog sektora se povećao, što se ogleda u kontinuiranim fiskalnim deficitima i povećanom vanjskom zaduživanju. Neformalni sektor je i dalje važan izazov.

Bilo je određenog napretka na polju *slobodnog kretanja roba*. Budžet za provedbu sveobuhvatne strategije o horizontalnim institucijama se povećao, međutim, okvirno zakonodavstvo još nije potpuno usklađeno sa horizontalnim *acquis*-em. Bilo je malo napretka na području *slobode kretanja radnika*, a usklađivanje sa *acquis*-em je još uvijek u ranoj fazi. U oblasti *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga* država dobro napreduje, a posebno u oblasti poštanskih usluga. Nivo koordinacije među različitim tijelima odgovornim za odobravanje prekograničnih usluga je također poboljšano. Što se tiče uzajamnog priznavanja stručnih kvalifikacija, država je tu u ranoj fazi. Napredak u *slobodnom kretanju kapitala* je bio fokusiran na provođenje zakona u oblasti borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma. Postoje ograničenja na kratkoročne portfolio investicije i prekogranične novčane transfere, u iščekivanju prijelaza na drugu fazu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Bilo je napretka u *javnim nabavkama*. Postupci nabavke su transparentniji i provođenje je poboljšano. Zakonodavstvo o koncesijama i javno-privatnom partnerstvu tek treba biti usklađeno sa *acquis*-em. Administrativni kapacitet na polju pravnih lijekova i koncesija, kao i na nivou ugovornih vlasti je i dalje slab.

Dobar napredak je ostvaren na području *prava privrednih društava*, a posebno kod daljeg usklađivanja sa *acquis*-em. Pravni okvir u oblasti revizije je samo djelomično usklađen. Određeni napredak je ostvaren u poboljšanju pravnog okvira za *intelektualno vlasništvo*. Ostvareni rezultati u istragama, krivičnom gonjenju i sudskom procesuiranju piratstva i krivotvorenja nisu zadovoljavajući, a nivo svijesti o pravima intelektualnog vlasništva u javnosti je i dalje nizak.

Određeni napredak je ostvaren na području *konkurencije*. Rezultati provođenja su se kvantitativno poboljšali na polju spajanja poduzeća i državne pomoći, ali su i dalje slabi na polju kartela. Kvaliteta odluka u oblasti državne pomoći treba biti dalje unaprijeđena. Komisija za zaštitu konkurencije nema adekvatna budžetna sredstva i osoblje na području borbe protiv monopola i spajanja poduzeća.

Na području *financijskih usluga* sveukupno je ostvaren dobar napredak. Nadzor zasnovan na procjeni rizika je postepeno primjenjivan. Uvedeno je novo zakonodavstvo za reguliranje financijskih usluga kao što su lizing i ne-bankarske financijske kompanije.

Postignut je napredak na polju *informacionog društva i medija*. Usklađenost sa *acquis*-em EU napreduje i uvedena je većina ključnih mjera zaštite konkurentnosti. Kapacitet Vijeća za emitiranje za djelotvorno nadgledanje tržišta je i dalje nedovoljan.

Dodatni napredak je postignut na polju *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Ključne politike podrške za poljoprivredni i ruralni razvoj se postepeno usklađuju sa zahtjevima EU. Usklađivanje sa *acquis*-em zahtjeva stalno ulaganje napora. Administrativni kapaciteti su i dalje izvor zabrinutosti širom sektora. Ostvaren je dobar napredak na području *sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike*, a posebno po pitanju usvajanja novog okvirnog

zakonodavstva. Administrativni kapaciteti Agencije za hranu i veterinarstvo su i dalje nedovoljni da osiguraju valjanu implementaciju *acquis-a*.

Na području *transportne politike* je postignut napredak i to posebno u vezi sa korištenjem tahografa. Preostali izazovi su posebno vezani za još uvijek nedovoljan administrativni kapacitet regulatornih vlasti i vlasti za sigurnost transporta. Trebaju biti uvedeni postupci izdavanja certifikata o sigurnosti .

Ostvaren je dobar napredak u *energetskom sektoru*, a posebno kod donošenja novog okvirnog zakonodavstva i rješavanja dugotrajnog spora sa operaterom sistema distribucije, velikim investitorom iz EU. Djelotvorno funkcioniranje tržišta električne energije tek treba biti uspostavljeno i uvjeti za konkurenciju tek trebaju biti osigurani. Financijska nezavisnost nadležnog tijela za zaštitu od radijacije još nije osigurana.

Ograničen napredak se može prijaviti na polju usklađivanja *poreznog zakonodavstva* sa *acquis-em*. Operativni kapacitet za upravljanje porezima se nastavio poboljšavati. Djelotvorna sredstva za borbu protiv poreske prevare tek trebaju biti uvedena, a kodeks ponašanja za poslovno oporezivanje još uvijek nije uspostavljen.

Bilo je značajnog napretka na području *ekonomske i monetarne politike*, naročito u usvajanju relevantnog zakonodavstva vezanog za centralnu banku. Kvaliteta pretpristupnog ekonomskog programa je poboljšana. Bilo je dobrog napretka u više područja *statistike*. Značajni napori su još uvijek potrebni kako bi se poboljšala ekonomska statistika.

Ograničen napredak je zabilježen u usklađivanju sa *acquis-em o socijalnoj politici i zapošljavanju*. Počela je provedba okvirnog zakona o borbi protiv diskriminacije. Puno usklađivanje sa *acquis-em* tek treba biti postignuto. Visoka stopa nezaposlenosti i slabo učešće na tržištu rada su i dalje zabrinjavajući. Socijalno uključivanje Roma, osoba sa invaliditetom i drugih socijalno isključenih osoba je sporo. Potrebno je nastaviti sa provođenjem politika efektivnog zapošljavanja i socijalnog uključivanja, a socijalni dijalog bi trebao biti dodatno ojačan. Administrativni kapaciteti generalno nisu dovoljni.

Napredak na polju *poduzeća i industrijske politike* je bio dobar ali neujednačen. Bilo je određenih postignuća u pojednostavljenju zakonodavstva i administrativnih procedura za poslovanje i smanjenje poslovnih troškova. Mjere podrške za poduzeća su i dalje razdvojene u nekoliko programa.

Na polju *transeuropskih mreža* je potreban dalji napredak. Država nastavlja da razvija svoje prometne, energetske i telekomunikacijske mreže i aktivno učestvuje u Prometnoj opservatoriji za jugoistočnu Europu i Energetskoj zajednici. Realizacija koridora X je i dalje odložena, jer je potrebno dodatno vrijeme za uspostavljanje financijskog okvira.

Određeni napredak je postignut na područjima *regionalnog razvoja i koordinacije strukturalnih fondova*. Bilo je određenog napretka u provedbi IPA komponenti, koje se tiču operativnog programa za regionalni razvoj i razvoj ljudskih resursa. Neadekvatna ekspertiza i nedovoljna institucionalna koordinacija su dovele do značajnog kašnjenja. Neophodno je ojačati vodeću ulogu organa vlasti u provedbi programa.

Može se izvijestiti o određenom ograničenom napretku u pogledu nezavisnosti i efikasnosti *pravosuđa*, uključujući izmjenu koja se odnosi na ulogu ministra pravde u Pravosudnom vijeću i uspostavljanje Visokog upravnog suda. Dalji napori su potrebni po pitanju ocjene i sigurnosti mandata sudija. Određeni ograničeni napredak je ostvaren u *politici borbe protiv korupcije*. Zakonodavno usklađivanje je nastavljeno i uvedena je sistematska provjera izjava o imovini. Evidenciju rezultata u rješavanju slučajeva korupcije visokog nivoa tek treba uspostaviti . Što se tiče *osnovnih prava*, iako je pravni i institucionalni okvir široko

uspostavljen, potrebna je bolja provedba. Pokrenut je dijalog kako bi se riješila ozbiljna pitanja u vezi sa slobodom izražavanja u medijima. Određeni napredak je postignut po pitanju kulturnih prava i manjina. Ohridski okvirni sporazum je i dalje ključni element za demokratiju i vladavinu prava u državi.

Na području *pravde, slobode i sigurnosti* može se izvijestiti o dobrom napretku u vezi vanjskih granica i Šengena, pravosudne suradnje i carinske suradnje. Graničnoj policiji još uvijek nedostaju odgovarajuća tehnička oprema i budžetska sredstva. Određeni napredak je postignut po pitanjima migracije, vizne politike, policijske suradnje i borbe protiv organiziranog kriminala. Provedba reforme policije je nastavljena, međutim, strukturalni problemi, nedostatak osoblja i nedostatak budžetnih odredbi su i dalje prisutni. Provedba zakona na polju azila je i dalje nedovoljna, uključujući i pružanje pravne pomoći, tumačenje i pristup socijalnim pravima.

Što se tiče europskih standarda o *nauci i istraživanju*, zabilježen je napredak. Usvojena je državna strategija za 2011. - 2020. Stopa učešća u Sedmom okvirnom programu za istraživanje EU je povećana. Administrativni kapacitet za podršku učestvovanju u okvirnim programima je slab. Određeni napredak se može prijaviti u vezi sa europskim standardima na područjima *obrazovanja, obuke, mladih i kulture*. Država je poboljšala svoje rezultate u vezi sa zajedničkim mjerilima Obrazovanja i obuke 2020. Programi Cjeloživotno učenje i Mladi u akciji su i dalje obustavljeni. Rastuća interakcija između etničkih zajednica u obrazovanju je i dalje izazov.

Može se izvijestiti o određenom napretku na polju *okoliša*, a posebno u vezi preuzimanja *acquis*-a EU u državno zakonodavstvo i ratificiranja multilateralnih sporazuma o okolišu. Potrebni su značajni naponi na provođenju državnog zakonodavstva i to posebno na područjima upravljanja vodom i kontrole industrijskog zagađenja. Što se tiče *klimatskih promjena*, postignuto je malo napretka u usklađivanju sa *acquis-em* EU o klimatskim promjenama i njegovom provođenju. Potrebni su dalji naponi za jačanje institucionalnih kapaciteta i međuinstitucionalne suradnje. Bilo je određenog napretka na području *zaštite potrošača i zdravlja*. Naponi su još uvijek otežani zbog ograničenih financijskih sredstava i slabih operativnih struktura.

Postignut je dobar napredak na području *carinske unije*, kako u pogledu carinskih propisa tako i u pogledu administrativnih i operativnih kapaciteta.

Postignut je napredak na području *vanjskih odnosa*, a posebno u usklađenosti u pogledu zajedničke trgovačke politike.

Također je bilo napretka na području *vanjske, sigurnosne i obrambene politike*. Država je poduzela mjere kako bi osigurala bolju koordinaciju između nadležnih organa vlasti u provedbi međunarodnih restriktivnih mjera. Ona je djelovala u skladu sa svim deklaracijama EU i odlukama Vijeća i pokazala je kontinuiranu posvećenost učestvovanju u civilnim i vojnim operacijama, kao i operacijama upravljanja krizama.

Napredak na području *financijske kontrole* uglavnom je postignut u usklađivanju zakona, a potrebni su naponi kako bi se osigurala njihova provedba i to posebno u vezi sa uspostavljanjem sistema financijskog upravljanja i kontrole. Administrativni kapacitet Državnog ureda za reviziju je dodatno ojačan, međutim, njegova nezavisnost tek treba biti utemeljena u Ustavu. Nema posebnog napretka u pogledu *financijskih i budžetskih odredbi*. Generalno nema značajnih odstupanja između sistema u državi i EU po pitanju osnovnih principa i institucija za inherentna područja politike koja bi mogla utjecati na ispravnu primjenu pravila o vlastitim resursima. Administrativni okvir za primjenu okvira vlastitih resursa još nije uspostavljen.

Crna Gora

Crna Gora je ostvarila dobar napredak u ispunjavanju **političkih kriterija** za članstvo u EU, postizući generalno zadovoljavajuće rezultate, a posebno kod rješavanja ključnih prioriteta identificiranih u Mišljenju Komisije objavljenom 2010¹⁸. Zakonodavni i institucionalni okvir je poboljšán u pogledu jačanja rada Parlamenta, izbornog okvira, profesionalizma i depolitizacije javne uprave, nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa, politike za borbu protiv korupcije, slobodu medija i suradnju sa civilnim društvom. Crna Gora je pojačala svoje napore ka postizanju rezultata u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala. Napravljeni su koraci ka poboljšanju provedbe politika protiv diskriminacije, garantiranju pravnog statusa raseljenih osoba i osiguravanju poštivanja njihovih prava. Ipak, ranjive kategorije se još uvijek suočavaju sa diskriminacijom u praksi. Crna Gora je nastavila da igra konstruktivnu ulogu u regiji i da nesmetano provodi Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

Što se tiče **demokratije i vladavine prava**, zakonodavstvo o pravima i slobodama manjina i izborima je usklađeno sa Ustavom.

Zakonodavni i institucionalni okvir za *izbore*, ključni prioritet iz Mišljenja, su značajno poboljšani u skladu sa glavnim preporukama OSCE/ODIHR-a i Venecijanske komisije. Novi prijedlog izbornog zakona provodi ustavnu obavezu za autentično zastupanje manjina kroz uvođenje afirmativnog djelovanja za zastupljenost svih manjina u parlamentarnim izborima. On također poboljšava administraciju i jača transparentnost izbornog procesa. Ostvaren je i napredak u jačanju *parlamentarnog* zakonodavstva i nadzorne uloge, što je također ključni prioritet Mišljenja, a to je učinjeno kroz pojačanu podršku parlamentarnim odborima, bolje planiranje parlamentarnog rada i pažljiviji nadzor, posebno na područjima obrane i sigurnosti. Generalni kapacitet Parlamenta i sredstva za pregled nacrtá zakona u poređenju sa *acquis-em* EU se tek trebaju unaprijediti. Dalji napori su potrebni na konsolidaciji nadzorne uloge Parlamenta i poboljšanju njegovog administrativnog kapaciteta.

Nova *Vlada* je proces integracije u EU postavila kao visoki prioritet. Koordinacija rada i kreiranja politika Vlade je dodatno poboljšana, a posebno kvalitet konsultacija sa civilnim društvom. Vladin rad na akcionom planu i rješavanju ključnih prioriteta postavljenih u Mišljenju Komisije je bio sistematičan i efikasan. Kapaciteti ministarstava da osiguraju dosljednost i nadgledaju efektivnu provedbu zakona su poboljšani u određenoj mjeri, ali trebaju biti dodatno razvijeni. Administrativni kapaciteti uključeni u koordinaciju europskih integracija, uključujući i finansijsku pomoć, trebaju biti značajno ojačani. Zakonodavne izmjene i dopune kojima je potrebno uspostaviti transparentnu, efikasnu i odgovornu administraciju na lokalnom nivou su još uvijek na čekanju.

Crna Gora je poduzela važne korake u rješavanju glavnih izazova koje je postavila *reforma javne uprave*, koja je ključni prioritet naveden u Mišljenju. Vlada je usvojila i počela sa provedbom strategije reforma javne uprave koja ima za cilj uvođenje europskih standarda o zapošljavanju i promociju i povećanje učinkovitosti. Usvojen je poboljšani pravni okvir na području državne službe i državne uprave, koji ima za cilj efikasnost, depolitizaciju i zapošljavanje prema zaslugama. Zakonodavstvo koja regulira upravne postupke je dopunjeno, a pokrenuta je i dalja sveobuhvatna reforma. Ojačana je Uprava za kadrove Crne Gore. Pripreme za provedbu usvojenog zakonodavstva moraju biti ubrzane i fokusirane na praktično osiguravanje depolitizacije, profesionalizma, učinkovitosti i nepristranosti administracije,

¹⁸ Ključni prioriteti se tiču sljedećih područja: zakonodavni okvir za izbore i parlamentarno zakonodavstvo i nadzorna uloga, reforma javne uprave, pravosudna reforma, borba protiv korupcije, borba protiv organiziranog kriminala, sloboda medija i suradnja sa civilnim društvom, provedba antidiskriminacijskog okvira i položaj raseljenih osoba. Za puni tekst ključnih prioriteta pogledati COM (2010) 670.

uključujući i zapošljavanje i unapređivanje prema zaslugama. Prilikom provođenja ove strategije treba se uzeti u obzir potreba za racionalizacijom administrativnih struktura i jačanjem administrativnih kapaciteta, a posebno na područjima vezanim za europske integracije, i pri tome osigurati financijsku održivost javne uprave. Kapacitet Ureda ombudsmana i Instituta računovođa i revizora Crne Gore treba dodatno poboljšati.

Što se tiče *pravosudnog sistema*, Crna Gora je ostvarila napredak u jačanju nezavisnosti, autonomije, efikasnosti i odgovornosti sudija i tužitelja, što je jedan od ključnih prioriteta postavljenih u Mišljenju. Pravni okvir na pod-ustavnom nivou kada se radi o nezavisnosti pravosuđa i autonomiji javnog tužiteljstva je poboljšán, a proces ustavnih reformi je napredovao. Odredbe o odgovornosti sudaca i tužitelja su ojačane. Značajni naponi će biti potrebni u narednom periodu kako bi se osiguralo dovršavanje pravne reforme i učinkovita provedba novousvojenog zakonodavstva, čak i kroz uvjerljive rezultate u slučajevima korupcije i organiziranog kriminala na svim nivoima. Jedinstven sistem zapošljavanja širom države, zasnovan na anonimnim testovima za prvo imenovanje na pravosudnu funkciju, tek treba biti uspostavljen. Potrebno je provesti sistematsku obuku za sve sudije i tužitelje, a posebno o novom zakonodavstvu i zakonima EU. Napori na smanjenju broja zaostalih slučajeva pred sudovima su pojačani, ali metodologija koja se koristi treba biti dosljednija. Nedostatak odgovarajuće infrastrukture i opreme i dalje otežava pravosudnu učinkovitost. Treba osigurati potpunu dostupnost sudskih odluka javnosti.

Na polju *politike borbe protiv korupcije* je ostvaren napredak kod provedbe strategije i akcionog plana Vlade za borbu protiv korupcije, što je jedan od ključnih prioriteta iz Mišljenja. Strateški i zakonodavni okvir o borbi protiv korupcije je ojačan u ključnim područjima, kao što su financiranje političkih partija, sukob interesa, inkriminacija, zaštita doušnika i javne nabavke. Analiza rizika u osjetljivim područjima je dovršena sa ciljem daljeg usavršavanja politika prevencije. Tehnički i administrativni kapaciteti za prevenciju i borbu protiv korupcije su unaprijeđeni, a dovršeno je nekoliko istraga slučajeva korupcije. Napravljeni su koraci na postizanju solidnih rezultata proaktivnih istraga, procesuiranja i osuda u slučajevima korupcije, što je dio ključnog prioriteta za borbu protiv korupcije iz Mišljenja. Ipak, potrebno je pojačati napore u cilju daljeg unapređenja rezultata. Broj konačnih osuda je i dalje nizak, a posebno kod slučajeva korupcije na visokom nivou. Korištenje specijalnih istražnih mjera je i dalje otežano nedostatkom odgovarajuće opreme i specijaliziranih ljudskih resursa. Suradnja između agencija, a posebno suradnja između tužitelja i policije, treba biti dodatno poboljšana. Provedba zakonodavnog okvira je nejednaka. Novousvojene odredbe na područjima sukoba interesa i financiranja političkih partija trebaju biti odlučno provedene. I dalje je prisutna potreba za jačim nadzorom korupcije i sukoba interesa u pravosuđu. Korupcija i dalje preovladava u mnogim područjima i još uvijek je ozbiljan problem.

Poštivanje *ljudskih prava i zaštite manjina* u Crnoj Gori je široko osigurano. Ostvareni su naponi da se dalje poboljša relevantni pravni i institucionalni okvir. Treba osigurati učinkovitu provedbu postojećeg zakonodavstva i ojačati administrativne kapacitete.

Što se tiče *promocije i provođenja ljudskih prava*, ostvaren je ograničen napredak. Ovlasti i utjecaj Kancelarije zaštitnika ljudskih prava i sloboda (ombudsmana) su značajno poboljšani. Novi Zakon o ombudsmanu, kojim se isti uspostavlja kao državni mehanizam za zaštitu od mučenja i diskriminacije, je usvojen u julu. Međutim, Kancelarija ombudsmana se i dalje suočava sa nedostacima u vezi financijskih i administrativnih kapaciteta za efikasno svojih njegovih zadataka. Ograničen napredak je postignut po pitanju *lošeg postupanja i borbe protiv nekažnjavanja*. Nadležno osoblje je prošlo dalju obuku. Povremeni slučajevi nasilja se i dalje prijavljuju, a posebno u policijskim stanicama. Procesuiranje prijavljenih slučajeva je još uvijek sporo. Što se tiče zatvorskeg *sistema*, pravni i regulatorni okvir za uspostavljanje

sistema za alternativne sankcije i provođenje krivičnih sankcija su razvijeni. Zatvorski uvjeti se trebaju ujednačiti sa međunarodnim standardima, a posebno po pitanju odredbi o medicinskom tretmanu i porodičnim sobama. Pitanje učinkovite provedbe sankcija također treba riješiti.

Ostvaren je napredak na području *slobode izražavanja*, jednog o ključnih prioriteta iz Mišljenja. Kleveta više nije krivično djelo. Vrhovni sud je usvojio smjernice koje su poslone državnim sudovima i koje reguliraju nivo novčanih kompenzacija u slučajevima klevete koji se vode protiv medija, a u skladu su sa europskim standardima i sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava. Međutim, raniji slučajevi nasilja i sadašnje prijetnje novinarima još nisu dovoljno istraženi i procesuirani.

Sloboda okupljanja i udruživanja se potpuno poštuje. Postignut je veoma dobar napredak u suradnji državnih institucija sa organizacijama *civilnog društva*, što je jedan od ključnih prioriteta Mišljenja. Zakon o NVO-ima je usvojen u julu. Najviše državne vlasti održavaju redovne kontakte sa NVO-ima i imaju općenito otvorenu i konstruktivnu suradnju sa relevantnim interesnim stranama. Napori su također poduzeti kako bi se poboljšala suradnja sa civilnim društvom na lokalnom nivou.

Crna Gora je ostvarila napredak po pitanju politika *borbe protiv diskriminacije*, što je jedan o ključnih prioriteta iz Mišljenja. Zakon o ombudsmanu je usvojen u julu. Ombudsman je sada nadležan za slučajeve borbe protiv diskriminacije. Savjetnik za borbu protiv diskriminacije pri uredu premijera je postavljen u septembru. Romi, Aškali i Egipćani, osobe sa invaliditetom, kao i homoseksualne, biseksualne i transseksualne (LGBT) osobe se i dalje suočavaju sa diskriminacijom, i to i od strane javnih subjekata. Učinkovita provedba zakona o borbi protiv diskriminacije treba biti demonstrirana kroz poboljšanje kapaciteta Ureda ombudsmana i tijela za provođenja zakona, kako bi se valjano procesuirali slučajevi diskriminacije. Postignut je napredak u vezi sa ostvarivanjem prava *osoba sa invaliditetom*. Usvojeni su Zakon o borbi protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom i Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom. Pokrenute su aktivnosti inkluzivnog obrazovanja, a poduzeti su i neki napori na promoviranju njihovog zapošljavanja. Međutim, pravni okvir pokazuje nedostatke, a posebno u vezi pozitivnog djelovanja i mehanizama sankcioniranja, pa se ove osobe i dalje suočavaju sa diskriminacijom, a posebno kod zapošljavanja i pristupa javnim mjestima. Uvjeti u Komanskom Mostu i dalje izazivaju zabrinutost. Određeni napredak je postignut po pitanju promocije poštivanja *prava žena*, ali ostvarivanje ovih prava, a posebno po pitanju zaštite žrtava nasilja u porodici, je i dalje ograničeno. Potrebno je olakšati pristup žena pozicijama na kojima se donose odluke.

Postignut je ograničen napredak po pitanju *imovinskih prava*. Proces povrata imovine je i dalje spor i treba biti ubrzan. Zbog više slučajeva krivotvorenja imovinskih dokumenata poduzete su mjere jačanja kontrole nad katastarskim uredima. Parlament je u julu usvojio izmjene i dopune Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti. Ipak, funkcioniranje sistema katastra treba dodatno unaprijediti, i to posebno po pitanju potpunosti i ažuriranosti podataka i obuhvatanja teritorija cijele države.

Međuetnički odnosi su i dalje stabilni u Crnoj Gori. Poduzeti su napori kako bi se poboljšala politička zastupljenost manjina, a to je učinjeno kroz izmjene i dopune Zakona o pravima manjina, kako bi ga se uskladilo sa Ustavom. Napredak u ekonomskom, socijalnom i političkom uključivanju *Roma, Aškala i Egipćana* je još uvijek dosta ograničen, usprkos kontinuiranim naporima vlasti na državnom i lokalnom nivou. Ograničen napredak je postignut po pitanju poboljšanja situacija *raseljenih osoba*, što je jedan od ključnih prioriteta Mišljenja. Usprkos naporima vlasti da ovim osobama obezbijede pravni status, složene procedure znače da je do sada samo malom broju osoba odobren status legalnog boravka.

U pogledu **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, Crna Gora nastavlja da zadovoljava uvjete procesa stabilizacije i pridruživanja u vezi suradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i regionalne suradnje. Crna Gora je aktivno učestvovala u inicijativama regionalne suradnje, uključujući Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECF), Vijeće za regionalnu suradnju (RCC) i Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA). Tokom perioda 2010. – 2011. Crna Gora je predsjedavala Srednjoeuropskom inicijativom (SEI), Procesom suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECF) i Jadransko-jonskom inicijativom (JJI). Država je i dalje snažno posvećena regionalnoj suradnji i konstruktivnoj ulozi u regiji. Potrebno je riješiti preostala bilateralna pitanja.

Postignut je značajan napredak u vezi sa *Procesom sarajevske deklaracije*. Nakon sastanaka u junu i septembru 2011., Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora i Srbija su se dogovorile o više pitanja, uključujući i tekst zajedničke deklaracije koja treba biti potpisana na ministarskoj konferenciji u novembru 2011. u Beogradu.

Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim državama potpisan 2003. nije u skladu sa zajedničkim stajalištem i vodećim principima EU. Crna Gora se treba uskladiti sa stajalištem EU.

Ekonomija Crne Gore je u 2010. počela da se oporavlja od posljedica krize koja je bila izazov za okvirnu ekonomsku politiku države. Odsustvo standardnih monetarnih političkih sredstava¹⁹ je stavilo fiskalnu politiku pred tešku misiju da napravi balans između obnove rasta i nastavka konsolidacije. Bez obzira na to, država je uspjela da poboljša generalnu makroekonomsku stabilnost i kvalitetu javnih financija, te je održala dosadašnju brzinu reformi. Proces oporavka crnogorske ekonomije je još uvijek nestabilan. Konkurentnost ekonomije je i dalje ograničena uz slabu raznovrsnost u sektorima. I dalje su prisutni u oblasti vladavine prava, javne uprave, ljudskih resursa i infrastrukture.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Crna Gora je postigla dalji napredak prema funkcionalnoj tržišnoj ekonomiji, što je rezultat napretka u stabiliziranju bankarskog sektora i održavanja relativno razboritog fiskalnog stava, pa je tako pojačana makroekonomska stabilnost. Crna Gora bi trebala biti u stanju da se srednjoročno izbori sa konkurentnim pritiscima i tržišnim silama unutar Unije, pod uvjetom da riješi postojeće strukturalne slabosti kroz provedbu svog programa reforme.

Oporavak industrije orijentirane na izvoz je stimuliran ekonomskim rastom i zajedno sa skromnom domaćom potražnjom i pozitivnim kretanjima u turizmu, pomogao je smanjenju još uvijek velikog vanjskog debalansa. Ekonomska politika je i dalje dosljedna, a neke strukturalne reforme su napredovale. Reforma javnog penzionog sistema je korak ka većoj kvaliteti i održivosti javnih financija. Mehanizmi ulaska i izlaska sa tržišta, provođenje ugovora, kao i procedure registriranja poduzeća i imovine su dodatno poboljšani. Financijsko zakonodavstvo je razvijeno u cilju poboljšavanja otpornosti sektora.

Međutim, uloga financijskog posredovanja banaka je i dalje smanjena pošto banke rade na konsolidaciji svojih bilansa. Veoma visok udio zajmova koji se ne vraćaju je i dalje razlog za ozbiljnu zabrinutost u pogledu financijske stabilnosti. Poduzeća su i dalje suočena sa nefleksibilnim i skupim kreditnim uvjetima. Nezaposlenost je visoka. Potrebe budžetskog financiranja su dovele do povećanja javnog duga, dok su se potencijalne obaveze koje proizlaze iz državnih garancija i budžetske neplaćene obaveze značajno povećale. Proces privatizacije je trpio zbog negativnog globalnog okruženja. Pored turizma i izvoza roba, ekonomska aktivnost je i dalje koncentrirana na ne-trgovačke sektore. Neformalni sektor je i

¹⁹ Crna Gora jednostrano koristi euro kao jedino legalno sredstvo plaćanja.

dalje važan izazov. Stalne slabosti u vladavini prava negativno utječu na investicije i poslovno okruženje.

Crna Gora je ostvarila dobar napredak u poboljšavanju svoje sposobnosti da **preuzme obaveze iz članstva**, a posebno u oblastima javnih nabavki, prava trgovačkih društava, statistike, finansijskih usluga, pravosuđa i osnovnih prava, nauke i istraživanja, obrazovanja, mladih i kulture. Napredak je bio ograničen u drugim područjima kao što su slobodno kretanje radnika, sloboda pružanja usluga, poljoprivreda, okoliš, regionalna politika i koordinacija strukturalnih fondova. Generalno, Crna Gora je nastavila da glatko provodi obaveze u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Međutim, neki nedostaci i dalje postoje po pitanju državne pomoći i tranzitnog saobraćaja, gdje su potrebni dodatni naponi na usklađivanju.

Na polju *slobodnog kretanja roba* je bilo određenog napretka u standardizaciji, akreditaciji, mjeriteljstvu i nadzoru tržišta. Usklađivanje horizontalnog pravnog okvira sa *acquis*-em nije jako uznapredovalo, a prenošenje *acquis*-a koji se odnosi na proizvode još nije potpuno počeo. Bilo je malo napretka na području *slobode kretanja radnika*, a posebno na polju koordinacije sistema socijalne zaštite. Usklađivanje zakonodavnog okvira sa *acquis*-em je u ranoj fazi. Postignuto je malo napretka na području *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga*, posebno u vezi sa izdavanjem građevinskih dozvola. Puna nezavisnost Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnosti nije osigurana. Napori na usklađivanju sa Direktivom EU o uslugama trebaju biti pojačani. Bilo je određenog napretka na području *slobodnog kretanja kapitala*, preciznije u borbi protiv pranja novca, akcijama u borbi protiv finansijskog terorizma i suradnji između vlasti za finansijski nadzor i agencija za provođenje zakona. Administrativni i nadzorni kapaciteti su i dalje slabi. Može se izvijestiti o dobrom napretku na području *javnih nabavki*. Administrativni kapacitet je ojačan, a transparentnost procedura je poboljšana. Generalna organizacija institucija za javne nabavke daje određene razloge za zabrinutost. Crna Gora je ostvarila dobar napredak na polju *prava trgovačkih društava*. Bilo je napredaka u usklađivanju zakonodavstva o poslovnoj organizaciji, računovodstvu i reviziji i ponudama za preuzimanje poduzeća sa *acquis*-em.

Određeni napredak je ostvaren na području *prava intelektualnog vlasništva*, a posebno u vezi usklađivanja zakonodavstva sa *acquis*-em na polju autorskog prava i srodnih prava, žigova i zaštite industrijskog dizajna. Dodatno jačanje administrativnog kapaciteta je od vitalnog značaja za dalji napredak u ovom području.

Postignut je određeni napredak na polju *politike konkurencije* u usklađivanju državnog zakonodavstva sa *acquis*-em. Ipak, i dalje ostaju izazovi oko administrativnih kapaciteta Uprave za zaštitu konkurencije i tijela za državnu pomoć. Nadalje, nije dovršeno usklađivanje pravnog okvira za kontrolu državne pomoći sa pravilima EU. Nedostatak punog poštivanja obaveza vezanih za državnu pomoć u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je i dalje razlog za zabrinutost. Operativna nezavisnost tijela za državnu pomoć treba biti dodatno garantirana. Što se tiče industrije metala, vlasti trebaju osigurati punu transparentnost u vezi sa iznosom državne pomoći koja je dodijeljena kompanijama za proizvodnju aluminija i željeza. Odluke o vlasništvu nad željezom koja je bankrotirala trebaju se usvojiti bez odlaganja.

Crna Gora je ostvarila neujednačen napredak na polju *finansijskih usluga*, a posebno bankarstva. Suradnja između tri regulatorne institucije je ojačana. Zakonodavno usklađivanje na područjima osiguranja, finansijske infrastrukture, tržišta obveznicama i investicijskih usluga je još uvijek u ranoj fazi, a situacija sa penzionim fondovima treba biti riješena.

Što se tiče *informacionog društva i medija*, bilo je daljeg napretka po pitanju zakonodavnog usklađivanja. Na području elektronskih komunikacija i informacijskog društva, nezavisnost

regulatornih vlasti je poboljšana, ali je i dalje ugrožena. I dalje su potrebni naponi na potpunoj provedbi zakonodavstva i uvođenju zaštitnih mjera za konkurentnost koje bi osigurale jednake uvjete za sve operatere. Na području audiovizualne politike, Agencija za elektronske medije je ojačana, ali njen kapacitet da učinkovito nadzire tržište je i dalje nedovoljan.

Bilo je određenog napretka na području *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Uspostavlja se baza za ažuriranu poljoprivrednu statistiku. Napredak na razvoju politike i korištenju dostupne financijske pomoći na polju ruralnog razvoja je prilično ograničen.

Određeni napredak je postignut na području *sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike* i to kod jačanja kapaciteta na polju sigurnosti hrane i usklađivanja sa *acquis*-em iz oblasti fitosanitarne i veterinarske politike. Određeni napredak je postignut na području *ribarstva*, uglavnom po pitanju unapređenja administrativnih kapaciteta, poboljšanja inspekcije i nadzora morskih ribarskih resursa, te prikupljanja podataka na sistematičniji način. Kapaciteti za upravljanje i vršenje inspekcije Uprave za ribarstvo su i dalje slabi.

Određeni napredak je ostvaren na polju *politike transporta* po pitanju usklađivanja sa *acquis*-em, a posebno na području cestovnog i zračnog transporta. Dalji naponi su potrebni kako bi se u potpunosti uskladilo sa *acquis*-em o transportu, a posebno sa trećim željezničkim paketom. Usvojene su odluke da se ponište diskriminacijske cestovne naknade za vozila iz EU. Ipak, potrebno ih je potpuno provesti. Crna Gora je ostvarila određeni napredak na polju *energetike*, a posebno na polju obnovljive energije. Usvojena je nova strategija o energetskej politici do 2030. Potrebno je napraviti dalje napore ka usvajanju zakonodavstva u vezi sa zalihama nafte i uspostavljanju regulatornog okruženja, koje bi podsticalo veće korištenje obnovljivih izvora energije u svim sektorima. Administrativni kapacitet je još uvijek ograničen.

Crna Gora je ostvarila određeni napredak na polju *oporezivanja*, uglavnom kroz razvoj kompjuteriziranog sistema registracije i naplate. Administrativni kapaciteti na polju informacijskih tehnologija (IT) i djelotvornost sistema podataka na polju administrativne suradnje i interne kontrole su i dalje slabi.

Dalji napredak je postignut na polju *ekonomske i monetarne politike*, a sastoji se uglavnom od poboljšanja pravnog okvira, usvajanja detaljnih odredbi o zahtjevima za rezervama, registru kredita i povlačenju i zamjeni i uništavanju istrošenih novčanica i kovanica.

Dobar napredak je ostvaren na području *statistike*. Crna Gora je uspješno izvršila popis stanovništva i domaćinstava u aprilu 2011. i objavila prve potpune rezultate u julu. Ipak, potrebni su dalji značajni naponi kako bi se riješile uočene slabosti i poboljšala statistička infrastruktura u pogledu dostizanja zadovoljavajućeg nivoa usklađivanja sa *acquis*-em u oblasti statistike.

Ostvaren je mali napredak u vezi sa usklađivanjem sa *acquis*-em na području *socijalne politike i zapošljavanja*, a posebno na području zdravlja i sigurnosti na radu, socijalne uključenosti i socijalne zaštite. Određeni napredak je postignut po pitanju socijalnog dijaloga. Učinjeni su naponi na području borbe protiv diskriminacije, a posebno kroz usvajanje Zakona o ombudsmanu i aktivnosti informisanja javnosti. Kapacitet Javne službe za zapošljavanje i aktivne mjere za tržište rada su i dalje slabi, kada se radi o rješavanju slabe aktivnosti i niskih stopa zapošljavanja, kao i kada se radi o nepodudarnosti između potreba i dostupnih kvalifikacija. Generalno, situacija javnog financiranja negativno utiče na reforme u socijalnom sektoru.

Bilo je određenog napretka na polju *poduzeća i industrijske politike*, a posebno što se tiče politike razvoja u korist malih i srednjih preduzeća. Međutim potrebno je povećati napore na razvoju industrijske politike i politike u strateški važnim proizvodnim sektorima.

Bilo je malo napretka području *transeuropskih mreža*. Što se tiče TEN-T infrastruktura, potreban je dodatni rad na poboljšanju cestovnih i željezničkih veza. Napredak u vezi TEN-E mreže je uglavnom bio povezan sa poboljšanjem interkonekcijskih linija električne energije.

Postignuto je malo napretka na polju *regionalne politike i koordinacije strukturalnih instrumenata*, i to uglavnom u pogledu uspostavljanja relevantnih provedbenih struktura za komponente III i IV IPA-e. Ove strukture se trebaju što prije finalizirati. Potrebno je razviti odgovarajuće administrativne kapacitete, a posebno na područjima kao što je strateško planiranje, razvoj projekata, upravljanje projektima i financijsko upravljanje i kontrola.

Crna Gora je na području *pravosuđa i osnovnih prava* postigla dobar napredak, a posebno u rješavanju relevantnih ključnih prioriteta iz Mišljenja Komisije. Potrebni su dalji kontinuirani naponi kako bi se uskladilo sa *acquis*-em u ovom poglavlju, a posebno za srednjoročnu učinkovitu provedbu i primjenu. Potrebno je poboljšati rezultate u borbi protiv teškog kriminala, a posebno korupcije na visokom nivou. Što se tiče osnovnih prava, iako je postignut određeni napredak u jačanju pravnog i institucionalnog okvira, postojeće pravne garancije trebaju se potpuno provesti, a administrativni kapaciteti ojačati.

Što se tiče *pravde, slobode i sigurnosti*, postignut je dobar napredak u jačanju pravosudne suradnje, a posebno kod krivičnih pitanja. Određeni napredak je ostvaren na području migracije i azila. Također je ostvaren napredak i u oblasti upravljanja granicama. Usvojena je nova strategija za borbu protiv terorizma. Postignut je napredak u rješavanju izazova u borbi protiv organiziranog kriminala, a posebno u formi bliže međunarodne i regionalne suradnje. Broj povezanih istraga i hapšenja, posebno na području krijumčarenja droga, je blago povećan. Financijske istrage u dva velika slučaja su dovele do privremene zapljene sredstava u značajnom iznosu. Ipak, ukupni broj financijskih istraga i konfiskacija sredstava stečenih kriminalnim radnjama je i dalje nizak. Potrebno je unaprijediti policijsko-obavještajni rad i suradnja između agencija. Mehanizmi istrage i sudskog procesuiranja moraju se ojačati, a posebno na područjima trgovine ljudima i pranja novca. Izmjene i dopune zakona o unutarnjim poslovima i prevenciji pranja novca su još uvijek na čekanju. Vizna politika treba dalje usklađivanje. Dodatni naponi su potrebni kako bi se osigurali odgovarajući uvjeti prihvata osoba koje traže azil i nezakonitih migranata.

Dobar napredak je ostvaren na polju *istraživanja i inovacija*. Institucionalni i zakonodavni okvir za aktivnosti naučnog istraživanja je ojačan, a neke mjere su poduzete na poboljšanju mobilnosti istraživača. Potrebno je dobro razmotriti pripreme za Uniju inovacija.

Može se izvijestiti o određenom napretku na područjima *obrazovanja i kulture*, a posebno u usklađivanju sa *acquis*-em. Dalji naponi su još uvijek potrebni kako bi se osiguralo inkluzivno obrazovanje za ranjive kategorije i djecu sa posebnim potrebama.

Crna Gora je postigla malo napretka u usklađivanju i provedbi *acquis*-a na polju *okoliša i klimatskih promjena*. Napredak je uglavnom rezultat usvajanja provedbenog zakonodavstva na područjima upravljanja otpadom i prirode, te ratifikacije međunarodnih okolišnih sporazuma. Administrativni kapacitet Agencije za zaštitu životne sredine je unaprijeđen, ali još uvijek treba značajno jačati i to posebno na polju inspekcija. Crna Gora treba ubrzati strateško planiranje u svim sektorima, sistematičnije integrirati pitanja okoliša u druge sektore, kako bi se našlo održivo financiranje provedbe. Kapacitet administracije za okoliš i klimatske promjene na lokalnom i državnom nivou traži odgovorno jačanje.

Na polju *zaštite potrošača i zdravlja* Crna Gora napreduje u usklađivanju sa potrošačkom politikom i zdravstvenom strategijom EU. Međutim, potrebni su dalji naponi kako bi se državno zakonodavstvo uskladilo sa *acquis*-em i izgradio administrativni kapacitet. Podrška potrošačkim organizacijama i aktivnostima na informisanju je i dalje slaba.

Određeni napredak je postignut na području *carinske unije*, a posebno kod usklađivanja kombinirane nomenklature i napuštanja carinskih naknada koje nisu bile u skladu sa *acquis-om* i obavezama iz SSP-a. Dalji napori su i dalje neophodni na područjima, kao što su upravljanje kvotama, sigurnosne odredbe i usklađivanje sa carinskim zakonom EU.

Određeni napredak je postignut na polju *vanjskih odnosa*. Jačanje institucionalnog i administrativnog kapaciteta je potrebno u politici trgovine, razvoja i humanitarnoj politici. Crna Gora je nastavila da napreduje po pitanju *vanjske sigurnosne i obrambene politike*. Preciznije, nastavila je da snažno doprinosi regionalnoj stabilnosti.

Crna Gora je ostvarila napredak na polju *financijske kontrole*, a posebno na poljima interne i eksterne revizije. Međutim, državni kapacitete za provedbu na polju financijskog upravljanja i kontrole treba ojačati, kako bi se zakonodavstvo provelo potpuno i učinkovito. Na polju *financijskih i budžetskih odredbi* nema većih razlika između sistema u Crnoj Gori i onog u EU, po pitanju osnovnih principa i institucija u oblastima politike, kada se radi o primjeni pravila koja se odnose na vlastite resurse, međutim, administrativni okvir za primjenu pravila za vlastite resurse još nije uspostavljen.

Albanija

Albanska domaća politička scena je bila pod utjecajem nastavka političkog zastoja i djelomičnog bojkota Parlamenta od strane opozicije. Potpuni politički zastoj datira od općih izbora održanih u junu 2009. Rezultate tih izbora, za koje je OSCE/ODIHR izjavio da su zadovoljili većinu međunarodnih standarda, iako su bili obilježeni nedostacima, osporavala je socijalistička partija. Nasilni incidenti od 21. januara 2011., koji su doveli do smrti četiri demonstranta, su pogoršali klimu nepovjerenja između dvije velike političke partije, a i prema određenim državnim institucijama. Lokalni izbori održani 8. maja su, kao rezultat kontroverznog prebrojavanja glasova izgubljenih glasačkih listića i osporavanih rezultata u Tirani, dalje pojačali polarizaciju između vladajuće većine i opozicije. Svi ovi događaji su odvratili političku pažnju od veoma potrebnih političkih reformi EU.

Vlada je, na temelju ovoga učinila određene napore za rad na europskoj agendi, a posebno kada je riječ o pripremi akcionog plana za ispunjenje preporuka Mišljenja Komisije iz 2010. Ovi napori su se ogledali u dobroj suradnji između vladajuće većine i opozicije tokom rada parlamentarnog odbora za europske integracije na Akcionom planu i zajedničkog rada na postizanju dogovora o neophodnim reformama. Ovi napori, kao i napori da se osnuju radne grupe za izbornu reformu, su na kraju obustavljeni. Opozicija je 5. septembra okončala svoj bojkot i vratila se parlamentarnom radu.

Sveukupno gledano, Albanija je postigla ograničen napredak u ispunjavanju **političkih kriterija** za članstvo u EU. Važne reforme vezane za EU su bile ometane političkim zastojem. Napredak u rješavanju ključnih prioriteta²⁰ i drugih izazova iz Mišljenja je bio neujednačen. Bilo je određenog napretka u provedbi mjera za borbu protiv organiziranog kriminala, poboljšanju tretmana zatvorenika u zatvorima i pravima djece. Međutim, postignut je samo ograničen napredak u vezi sa parlamentarnim radom, izborima, pravosuđem,

²⁰ Ključni prioriteti se tiču sljedećih područja: ispravno funkcioniranje Parlamenta, usvajanje zakona ojačane većine, postupci imenovanja i imenovanja za ključne institucije, izborna reforma, provođenje izbora, reforma javne uprave, vladavina prava i pravosudna reforma, borba protiv korupcije, borba protiv organiziranog kriminala, rješavanja imovinskih pitanja, jačanje ljudskih prava i provedba antidiskriminacijskih politika, poboljšanje postupanja sa zatvorenicima i primjena preporuka ombudsmana. Za puni tekst ključnih prioriteta pogledati COM (2010) 680.

politikom borbe protiv korupcije, imovinskim pravima i poboljšanju životnih uvjeta zajednice Roma. Albanija će trebati učiniti značajne i kontinuirane napore u svim područjima navedenim u prošlogodišnjem Mišljenju.

Što se tiče *demokratije i vladavine prava*, nastavak političkog zastoja, dalja sukobljavanja i rastuće nepovjerenje između većine i opozicije su negativno utjecali na agendu reformi Albanije. Na ključnim područjima reformi se još uvijek radi, a važni dijelovi zakonodavstva čekaju usvajanje ili finalizaciju.

Usprkos nekim poboljšanjima u parlamentarnim pravilima i praksi i određenom povećanju administrativnih kapaciteta Parlamenta, rad *Parlamenta* na zakonodavnim i nadzornim funkcijama, što je ključni prioritet Mišljenja, je i dalje nedovoljan. Politički zastoj je ozbiljno otežao parlamentarni rad, kao i potrebu za kontinuiranim i konstruktivnim dijalogom. Ovo je također spriječilo postizanje konsenzusa koji bi omogućio provedbu relevantnih reformi EU. Djelomični bojkot opozicije je opstruirao parlamentarne poslove, uključujući otežavanje usvajanja zakona za koje je potrebna većina od tri petine. Kraj opozicionog bojkota i njen povratak u parlamentarni rad do kog je došlo 5. septembra je pozitivan korak ka normalizaciji političkog dijaloga i suradnje. Inkluzivno političko okruženje pogodno za međupartijski konsenzus treba se podsticati u Parlamentu. Klima polarizacije i nepovjerenja između Vlade i opozicije je utjecala na lokalne izbore održane 8. maja. Postoje područja u kojima su međunarodni standardi ispunjeni u provođenju ovih izbora, što je ključni prioritet Mišljenja, a i područja u kojima to nije slučaj. Izborna reforma, koja je ključni prioritet Mišljenja, je stala. Parlament još nije osigurao redovno saslušanje i postupak glasanja za imenovanja za ustavni i visoki sud, što su ključni prioriteti Mišljenja.

Vlada i parlamentarni odbor za europske integracije su poduzeli napore da unaprijede i koordiniraju reforme za europsku integraciju, uključujući kreiranje i provođenje konsultacija o akcionom planu za ispunjavanje preporuka Mišljenja Komisije, a posebno 12 ključnih prioriteta. Kvaliteta nacrtu zakonodavstva i konsultacije sa trećim stranama treba značajno poboljšati. Decentralizacijski reformski proces je bio pod negativnim utjecajem složenih odnosa između vlade na centralnom i lokalnom nivou.

Ključni koraci u *reformi javne uprave*, što je ključni prioritet Mišljenja, uključujući izmjene i dopune zakona o državnoj službi, još nisu dovršene. Usprkos nekim reformskim mjerama, kao što je odluka Vijeća ministara o strukturi i organizaciji javnih tijela iz juna 2011., usvajanje ključnog zakonodavstva je još uvijek na čekanju i uvjetovano potpunim i trajnim prevazilaženjem političkog zastoja, budući da zahtijeva usvajanje većinom od tri petine glasova u Parlamentu. Provedba postojećih zakona i upravnih akata je slaba. Odsjek za javnu upravu još uvijek nema dovoljne ovlasti u institucionalnom kontekstu kako bi preuzeo svoju ulogu. Uspostavljanje nezavisne profesionalne državne službe zasnovane na zaslugama i oslobođene političkog utjecaja tek treba biti postignuto. Imenovanje ombudsmana je još uvijek na čekanju.

Što se tiče *pravosuđa*, postignut je ograničeni napredak u dovršavanju pravosudne reforme, što je ključni prioritet Mišljenja. Strategija pravosudne reforme i njen akcioni plan su usvojeni u julu. Oni čine dobru osnovu za rad na reformama. Provedba će zahtijevati dodjelu odgovarajućih ljudskih i finansijskih resursa, kao i čvrstu suradnju između institucija.

Važno zakonodavstvo koje zahtjeva usvajanje većinom od tri petine glasova u Parlamentu, kao što je Zakon o upravnim sudovima, čeka na usvajanje. Efikasnost pravosudnog sistema ugrožavaju dugi sudski procesi koji vode do stvaranja zaostalih slučajeva. Budžetska sredstva za pravosuđe su i dalje općenito nedovoljna. Stopa provođenja odluka je još uvijek mala. Nisu poduzeti konkretni koraci u borbi protiv korupcije u pravosuđu, uključujući ograničavanje ili ukidanje imuniteta sudaca.

Ograničen napredak je postignut na polju *antikorupcijske* politike, što je ključni prioritet iz Mišljenja. Pravni okvir za međuagencijske strukture je uglavnom uspostavljen, ali provedba posebnih aktivnosti i dalje je generalno neučinkovita, a rezultati nedovoljni. Kampanje za informisanje javnosti tek počinju. Imunitet određenih javnih zvaničnika, nedostatak proaktivnog pristupa i nedostatak resursa i opreme i dalje ozbiljno opstruiraju učinkovite istrage. Rezultati istraga, sudskih procesuiranja i osuda nedostaju na svim nivoima. Korupcija preovladava u mnogim područjima i još uvijek predstavlja ozbiljan problem.

Albanija je dodatno poboljšala pravni i institucionalni okvir za *ljudska prava i zaštitu manjina*. Bilo je napretka u određenim područjima ključnih prioriteta, kao što su jačanje zaštite prava djece kroz usvajanje sveobuhvatnog zakona, poboljšavanje uvjeta zatvorenika u zatvorima i razvoj alternativa pritvoru. Napredak na polju ljudskih prava je ipak bio nejednak, a ponovno su se javili razlozi za zabrinutost u određenim područjima, kao što su sloboda medija, gdje je uređivačku nezavisnost i dalje ugrožavaju politički i poslovni interesi. Učinkovito provođenje i primjena zakonodavstva i političkih sredstava koji upravljaju ljudskim pravima i zaštitom manjina, trebaju se značajno ojačati.

Imovinska prava su i dalje problem koji izaziva veliku zabrinutost. Bilo je malo napretka na usvajanju i provedbi dosljedne strategije i akcionog plana imovinske reforme. Ovo je ključni prioritet Mišljenja. Fragmentacija odgovornosti i nedostatak koordinacije između različitih institucija koje su uključene u ovo, otežava učinkovitu provedbu politike i stvara pravnu nesigurnost i sistematski rizik od korupcije.

Bilo je djelomičnog napretka u rješavanju ključnog prioriteta koji zahtjeva jačanje zaštite ljudskih prava, a posebno žena, djece i Roma i učinkovitu provedbu politike za *borbu protiv diskriminacije*. Bilo je napretka u ovom području, uključujući usvajanje nove državne strategije o jednakosti polova i borbi protiv nasilja uz porodici, te početak provedbe Zakona o zaštiti od diskriminacije. I dalje postoje neki važni zakonodavni nedostaci, a posebno po pitanju *osoba sa invaliditetom*, a Albanija mora osigurati dosljednu provedbu postojećeg zakonodavstva i političkih sredstava. Opća svijest o zakonodavstvu protiv diskriminacije i mehanizmu žalbe se treba poboljšati. I dalje je prisutna zabrinutost zbog neprekidne diskriminacije određenih ranjivih kategorija, kao što su homoseksualne, biseksualne i transseksualne osobe i Romi. Zajednica *Roma* je i dalje marginalizirana i nema pristup socijalnoj zaštiti i službama.

Određeni napredak je postignut u rješavanju ključnog prioriteta poboljšanja postupanja prema *zatvorenicima* i primjene preporuka ombudsmana na ovom polju. Poduzete su mjere kako bi se poboljšali uvjeti pritvora i sistematiziralo praćenje preporuka ombudsmana. Međutim, slučajevi *lošeg postupanja* se i dalje prijavljuju, a posebno tokom hapšenja i policijskog pritvora. Potrebno je unaprijediti postupanje prema mentalno bolesnim počiniteljima. Odsustvo odgovarajućeg stalnog rješenja za njihovo stavljanje pod obavezan tretman je i dalje izvor ozbiljne zabrinutosti.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, Albanija nastavlja da doprinosi regionalnoj stabilnosti kroz njegovanje pozitivnih odnosa sa susjedima i regionalnim partnerima. Ona sada ima uspostavljen bezvizni režim sa svim državama Zapadnog Balkana. Država i dalje aktivno učestvuje u inicijativama regionalne suradnje, uključujući Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECP), Vijeće za regionalnu suradnju (RCC) i Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA).

Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, sporazum o bilateralnom imunitetu potpisan sa Sjedinjenim državama nije u skladu sa zajedničkim stajalištem i vodećim principima EU. Država se treba uskladiti sa stajalištem EU.

Albanska **ekonomija** je održala makroekonomsku stabilnost i pozitivan rast tokom i nakon globalne krize. Međutim, politički zastoje je oslabio kapacitet Vlade da provede neophodne strukturalne reforme. Ekonomija je u 2010. porasla za 3,8% zahvaljujući izvozu, dok je domaća potražnja oslabila. Monetarna politika je uspješno pomogla da inflacija ostane stabilna, a pomogla je i protiv povećanih cijena međunarodne robe. Nedostaci u vezi mogućnosti provođenja ugovora i vladavine prava, zajedno sa slabom infrastrukturom i ljudskim kapitalom i neformalnom ekonomijom i dalje sprečavaju ekonomski razvoj.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Albanija je postigla određeni napredak ka tome da postane funkcionalna tržišna ekonomija, kroz smanjenje fiskalnih i vanjskih deficita i održavanje „usidrenih“ inflacijskih očekivanja, čime je pojačana makroekonomska stabilnost. Albanija bi trebala biti u stanju srednjoročno se nositi sa konkurentnim pritiscima i tržišnim silama Unije, pod uvjetom da pojača strukturalne reforme, uključujući jačanje pravnog sistema i jačanje fizičkog i ljudskog kapitala.

Usprkos dosta polariziranom političkom ambijentu, ispoštovan je širok dogovor o ključnim osnovama tržišne ekonomije. Albanska ekonomija je nastavila da raste, mada sporijim tempom i bez obzira na slabe ekonomske uvjete kod važnih trgovačkih partnera. Monetarna politika je ostala solidna, održala se stabilnost cijena, dok je inflacija ostala u ciljanom obimu. Trenutni deficit računa i fiskalna neravnoteža su pali u 2010. Uključenost države u ekonomiju je mala, a subvencije su i dalje ograničene. Bankarski sektor je i dalje dobro kapitaliziran i likvidan. Određeni napredak je postignut u daljem olakšavanju ulaska na tržište. Europska unija je i dalje glavni trgovački i investicijski partner Albanije.

Međutim, trajno smanjenje relativno visokog javnog duga nije postignuto. Dalje smanjenje vanjskih debalansa može biti kao izazov, a posebno ako pad u doznakama radnika potraje. Funkcioniranje tržišta rada se pogoršalo u 2010., dok je nezaposlenost ostala visoka. Izvršenje postupaka bankrota je i dalje nekompletno, dok slaba vladavina prava otežava mogućnost provođenja ugovora i općenito negativno utiče na poslovno okruženje. Pitanje imovinskih prava se i dalje ne rješava. Visok nivo nenaplativih kredita u bankarskom sistemu je i dalje pitanje koje izaziva zabrinutost. Investicije u ljudski kapital i infrastrukturu su i dalje nedovoljne. Neformalni sektor još uvijek predstavlja izazov. Koncentracija proizvodnje po sektorima i izvoznim tržištima čini ekonomiju osjetljivom na vanjske udare.

Albanija je postigla određeni napredak u poboljšavanju svoje **sposobnosti za preuzimanje obaveza iz članstva**, i to posebno na područjima slobodnog kretanja robe, poduzeća i industrijske politike, pravde, slobode i sigurnosti, vanjskih odnosa i financijske kontrole. Napredak je bio ograničen u drugim područjima, kao što su slobodno kretanje radnika, javne nabavke, zakon o intelektualnom vlasništvu, informaciono društvo i mediji, kao i energija, okoliš, i zračni prijevoz. Generalno su potrebni neprekidni naponi, kako bi se ojačao administrativni kapacitet za provedbu i primjenu zakonodavstva. Dodatni naponi su potrebni kako bi se osigurala pravovremena provedba obaveza u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Na području *slobodnog kretanja roba* je bilo dobrog napretka u standardizaciji. Potrebno je uspostaviti odgovarajuću strukturu nadzora tržišta. Na području *slobode kretanja radnika* je bilo malo napretka, a pripreme su u ranoj fazi. Bilo je određenog napretka na području *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga*, uglavnom na području poštanskih usluga. Bilo je i određenog napretka na području *slobodnog kretanja kapitala*, po pitanju zakonodavnog okvira za sisteme plaćanja i borbu protiv pranja novca. Dalji naponi su potrebni kako bi se učinkovito provela državna strategija za borbu protiv pranja novca i financijskog kriminala.

Mali napredak je postignut na području *javnih nabavki*. Institucionalni kapacitet je i dalje slab, nema jasne definicije i podjele nadležnosti u svim institucijama za javne nabavke.

Pripreme u ovom polju su blago napredovale. Bilo je određenog napretka na području *prava trgovačkih društava*. Međutim, kapacitet Državnog računovodstvenog vijeća i operativna nezavisnost Odbora za javni nadzor je i dalje slab. Bilo je ograničenog napretka na području *zakona o intelektualnom vlasništvu*, a pripreme nisu mnogo napredovale. Učinkovito provođenje prava intelektualne i industrijske imovine je i dalje slabo. Albanija nije uspjela na vrijeme ispuniti svoju obavezu iz SSP-a, odnosno garantirati nivo zaštite sličan onom u EU, uključujući i njegovo provođenje. Bilo je umjerenog napretka na području *konkurencije*, borbe protiv monopola i državne pomoći, međutim, nadležne vlasti nemaju odgovarajuće administrativne kapacitete. Potrebno je osigurati operativnu nezavisnost Komisije za državnu pomoć. Pripreme u ovom području napreduju.

Bilo je određenog napretka na području *financijskih usluga*. Regulatorni okvir o upravljanju rizikom i adekvatnosti kapitala je poboljšán. Nadzorni kapacitet u nebankarskom sektoru je i dalje slab.

Bilo je neujednačenog napretka na polju *informacionog društva i medija*. Usklađivanje sa *acquis-em* i liberalizacija tržišta elektronskih komunikacija se poboljšavaju. Međutim, medijsko zakonodavstvo još nije usklađeno sa Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama, a kapacitet regulatorne vlasti za radio i televiziju je i dalje slab. Pripreme u ovom polju nisu mnogo napredovale.

Određeni napredak je postignut na području *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Postignut je napredak u uspostavljanju struktura za provedbu ruralnog razvoja. Međutim, kapaciteti za vršenje analiza, kao i za projektovanje i provođenje politika ruralnog razvoja su i dalje slabi. Bilo je određenog razvoja, iako nejednakog, na području *sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike*. Operativni kapacitet Državne uprave za hranu je značajno unaprijeđen, a bilo je i poboljšanja u zakonodavnom okviru o sigurnosti hrane i veterinarskim pitanjima. Ukupni kapacitet, međuinstitucionalna suradnja i definiranje nadležnosti su i dalje slabi. Bilo je određenog napretka na polju *ribarstva*, a posebno po pitanju inspekcije i kontrole. Provođenje regulatornog okvira je i dalje slabo, zbog nedostatka fizičkih i finansijskih resursa i slabe suradnje između institucija.

Bilo je napretka, iako nejednakog, na području *transportne politike*. Iako je usklađivanje napredovalo na područjima upravljanja cestovnim prijevozom i zračnim prometom, zračna sigurnost je i dalje izvor zabrinutosti. U sektorima željezničkog i pomorskog prijevoza potrebno je uložiti dalje napore. Bilo je ograničenog napretka na području *energetike*. Sigurnost snabdijevanja se blago poboljšala, ali tržišna reforma u elektroenergetskom sektoru još nije efektivno postignuta, a osiguranje ekonomske održivosti će zahtijevati dalje napore. Potrebno je ojačati kapacitete i institucionalnu nezavisnost regulatornih vlasti za električnu energiju, gas i zaštitu od radijacije. Pripreme u ovoj oblasti sporo napreduju.

Iako je postignut određeni napredak u usklađivanju zakonodavstva o *oporezivanju* sa *acquis-em*, a pripreme napreduju, potrebni su dalji naponi kod administrativnih i tehničkih kapaciteta, uključujući i oblast poreske prevare i izbjegavanja plaćanja poreza. Nije bilo napretka na području *ekonomske i monetarne politike*. Ostvaren je napredak na polju statistike, a posebno u vezi sa klasifikacijom i statističkom infrastrukturom. Napredak u sektoru statistike je bio nejednak.

Napredak na području *socijalne politike i zapošljavanja* je bio neujednačen. Iako je bilo nekih pozitivnih promjena na polju zdravlja i sigurnosti na radu, socijalnog dijaloga i socijalne zaštite, visoki nivoi neformalnosti i neaktivnosti su i dalje prisutni na tržištu rada. Sveukupna provedba politika je i dalje nedovoljna, a posebno što se tiče socijalne uključenosti. Pripreme u ovom polju nisu mnogo napredovale.

Bilo je napretka na polju *poduzeća i industrijske politike*, a posebno što se tiče poboljšanja regulatornog okvira za poslovanje i pristupa financiranju za mala i srednja poduzeća. Uspostavljene su institucije za podršku inovacijama i tehnološkom razvoju. Pripreme u ovom polju napreduju.

Određeni napredak je postignut na području *transeuropskih mreža*. Dovršavanje cestovnih koridora je napredovalo, a nove elektroenergetske veze su stavljene u pogon.

Bilo je ograničenog napretka na području *regionalne politike i koordinacije strukturalnih fondova*. Značajni naponi su potrebni kako bi se uspostavio neophodni institucionalni i administrativni kapacitet i razvila ozbiljna mreža projekata na području regionalnog razvoja. Pripreme u ovom području su još u ranoj fazi.

Što se tiče *pravosuđa i osnovnih prava*, još uvijek postoje velike praznine, usprkos nekim naporima da se razvije zakonodavstvo u skladu sa europskim standardima. Nadalje, provedba zakonodavstva i političkih sredstava je sveukupno i dalje nedovoljna i predstavlja ozbiljan izazov. Usklađenost Albanije sa europskim standardima i *acquis*-em na polju pravosuđa i osnovnih prava je u ranoj fazi.

Albanija je ostvarila određeni napredak na području *pravde, slobode i sigurnosti*. Bevizno putovanje je u zemlje Šengena je stupilo na snagu u decembru 2010. za građane koji imaju biometrijske pasoše. Postignut je napredak u borbi protiv organiziranog kriminala, i to posebno kroz dobru međunarodnu suradnju i implementaciju „anti-mafijaškog“ prava, što uključuje zapljenu sredstava stečenih kriminalnim radnjama. Usprkos tome, organizirani kriminal je i dalje izazov. Potrebno je održati napore u učinkovitoj provedbi zakonodavnog okvira i jačanju borbe protiv organiziranog kriminala, što je ključni prioritet Mišljenja Komisije. Ovo uključuje postizanje kredibilnih rezultata proaktivnih istraga, sudsko procesuiranje i, po potrebi, osuđivanje. Mjere za povećanje stručnosti i ovlaštenja istražitelja i suradnju agencija za provođenje zakona trebaju biti aktivno provedene. Borba protiv trgovine drogom, pranja novca, trgovine ljudima i zaštita žrtava trgovine ljudima se mora intenzivirati i sistematski vršiti, a pravni okvir za zapljenu sredstava stečenih kriminalnim radnjama treba sistematski sprovoditi.

Bilo je napretka po pitanju kapaciteta za provedbu *acquis*-a na području *nauke i istraživanja*. Administrativni kapacitet u vezi sa učešćem u Sedmom okvirnom istraživačkom programu EU je poboljšana, iako je državni kapacitet za istraživanja i dalje slab. Određeni napredak je postignut na područjima *obrazovanja i kulture*, a posebno po pitanju stručnog obrazovanja i obuke.

Bilo je malo ukupnog napretka po pitanju zakonodavnog usklađivanja na polju *okoliša*. Generalna provedba i primjena zakonodavstva je i dalje slaba. Jačanje administrativnih kapaciteta i suradnje između institucija traži dalje napore. Što se tiče *klimatskih promjena*, Albanija nije napredovala, a institucionalni kapaciteti su i dalje veoma slabi.

Određeni napredak je postignut na području *zaštite potrošača i zdravlja*. Bilo je i napretka u uređenju i provođenju zaštite potrošača. Zakonodavni okvir je generalno poboljšana. Što se tiče javnog zdravlja, postignuti su napreci u zakonodavstvu o zdravstvenom osiguranju, a bilo je i pozitivnih promjena na polju prenosivih bolesti i mentalnog zdravlja. Međutim, nejednakosti u pristupu primarnoj zdravstvenoj njezi su i dalje prisutne.

Na području *carinske unije* je bilo određenog napretka u zakonodavnom usklađivanju i pripreme u ovom polju napreduju. Međutim, korištenje referentnih cijena u carinskim procjenama je i dalje visoko za standarde EU i potrebni su dalji naponi po pitanju pojednostavljenja postupaka i olakšavanja trgovine. Kapaciteti za provođenje i upravljanje ljudskim resursima su i dalje slabi.

Određeni napredak je ostvaren na području *vanjskih odnosa*, a posebno po pitanju zajedničke trgovačke politike. Potrebno je jačanje institucionalnog i administrativnog kapaciteta. Bilo je napretka na području *vanjske sigurnosne i obrambene politike*. Država je usklađena sa većinom deklaracija i zajedničkih stajališta EU i nastavlja da učestvuje u operacijama vezanim za zajedničku sigurnosnu i odbrambenu politiku.

Bilo je napretka po pitanju *financijske kontrole*. Primarni pravni okvir za javnu internu financijsku kontrolu i centraliziranu inspekciju budžeta je poboljšana. Administrativni kapacitet na polju interne kontrole treba ojačati. Pripreme na području zaštite financijskih interesa EU su u ranoj fazi.

Na polju *financijskih i budžetskih odredbi* su uspostavljeni osnovni principi i institucije u relevantnim oblastima politike koji utječu na sistem vlastitih resursa. Administrativni okvir za primjenu pravila o vlastitim resursima još nije uspostavljen.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina je ostvarila ograničen napredak u ispunjavanju **političkih kriterija**.

U oblastima *demokratije i vladavine prava*, godinu dana nakon općih izbora 3. oktobra 2010., proces formiranja izvršne i zakonodavne vlasti još nije dovršen, jer vlada na državnom nivou nije uspostavljena. Ovo veliko kašnjenje sprečavalo je napredak Bosne i Hercegovine u pogledu prijeko potrebnih reformi.

Nedostatak vjerodostojnog procesa za usklađivanje *Ustava* s Europskom konvencijom o ljudskim pravima i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Prva međuinstitucionalna Radna grupa, koja je uspostavljena za provedbu presude Europskog suda za ljudska prava (ESLJP) u predmetu Sejdić-Finci²¹ nije uspjela postići dogovor. Uspostava nove radne grupe, prema preporuci Vijeća ministara, nije provedena.

Narodna skupština RS (NSRS) usvojila je Zaključke i odluku o održavanju referenduma kojim se dovode u pitanje pravosudne institucije na državnom nivou. Uz pruženu potporu EU-a, NSRS je ukinula odluku o referendumu i 1. juna izmijenila i dopunila Zaključke. Unutar utvrđenih okvira Procesu stabilizacije i pridruživanja, Bosna i Hercegovina je stupila u strukturni dijalog o pravosuđu sa EU.

Upravni kapacitet *Parlamenta* je unaprijeđen, ali nedostatak koordinacije između državnog i entitetskih parlamenata i političko razilaženje između entiteta i dalje otežavaju rad Parlamentarne skupštine. Na funkcionisanje institucija *vlade* na različitim nivoima i dalje utiče rascjepkano i nekoordinirano kreiranje politike. Tri člana Predsjedništva unaprijedili su aktivnosti u cilju formuliranja zajedničke politike i provedbe, ali koordinacija vanjske politike ostala je i dalje predmet neslaganja oko određenih pitanja. Ostaje da se uspostavi učinkovit mehanizam koordinacije između države i entiteta o pitanjima koja se odnose na EU, uključujući programiranje financijske pomoći u okviru Instrumenta za pretpriступnu pomoć (IPA).

Ograničen napredak postignut je u oblasti *reformne javne uprave*. Provedba strategije za reformu javne uprave se nastavlja. Međutim, koordinacija između različitih uprava i dalje je slaba, a proces reforme javne uprave nema potrebnu političku potporu. Stalni naporu su i dalje neophodni kako bi se spriječilo političko uplitanje. U funkciji je ured Ombudsmana na

²¹ Predmet Sejdić-Finci protiv Bosne i Hercegovine, iz decembra 2009, u vezi s etničkom diskriminacijom u pogledu zastupljenosti u institucijama države osoba koje ne pripadaju jednom od tri konstitutivna naroda.

državnom nivou, ali kadrovska i finansijska ograničenja ometaju njegovu učinkovitost. Potrebno je rješavati pitanje uspostave profesionalne, odgovorne, transparentne i efikasne državne službe zasnovane na zaslugama i stručnosti.

Bosna i Hercegovina je ostvarila ograničen napredak u unapređenju *pravosudnog sistema*. Pokrenut je strukturni dijalog o pravosuđu između EU i Bosne i Hercegovine u cilju osiguranja neovisnog, učinkovitog, nepristrasnog i odgovornog pravosudnog sustava. Provedbu Strategije za reformu sektora pravde i Strategije za procesuiranje predmeta ratnih zločina treba ubrzati. Poduzete su mjere za smanjenje broja neriješenih predmeta, osobito komunalnih predmeta, ali ukupni zaostatak je i dalje velik. Fragmentirani pravni okvir u svim jurisdikcijama predstavlja značajno zakonodavno i finansijsko opterećenje za pravosuđe. Nedostatak modernijeg sustava budžetske odgovornosti i dalje utječe na neovisnost i učinkovitost sudstva. Česti politički napadi na sudstvo i broj neriješenih predmeta i dalje predstavljaju razloge za ozbiljnu zabrinutost.

Bosna i Hercegovina je postigla veoma ograničeni napredak u rješavanju problema *korupcije*, koja i dalje predstavlja ozbiljan problem i prožima mnoge oblasti javnog i privatnog sektora. Provedba Strategije i akcionog plana za borbu protiv korupcije i dalje je slaba. Agencija za borbu protiv korupcije još uvijek nije potpuno operativna. Sudsko procesuiranje predmeta korupcije i dalje je sporo, a samo ograničeni broj predmeta korupcije na visokom nivou rezultiralo je krivičnim gonjenjem. Nedovoljna provedba zakona i problemi koordinacije između entiteta i dalje predstavljaju razlog za zabrinutost. Bosni i Hercegovini je potrebna snažnija politička opredijeljenost i odlučne aktivnosti u borbi protiv korupcije.

Poštivanje *ljudskih prava i zaštita manjina* su uglavnom osigurani. Bosna i Hercegovina je ratifikovala važnije međunarodne konvencije o ljudskim pravima, ali provedba zaostaje.

Građanska i politička prava se u velikoj mjeri poštuju. Mali napredak ostvaren je na ujednačavanju krivičnih sankcija u zemlji. Još uvijek nije usvojen Okvirni zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, koji je neophodan za usklađivanje sa Europskom konvencijom o ljudskim pravima. Potrebno je osigurati *pristup pravdi* u građanskim i krivičnim suđenjima. Uvjeti u zatvorima su poboljšani u izvjesnoj mjeri, posebno u psihijatrijskim objektima, ali pitanja pretrpanosti i zlostavljanja zatvorenika i dalje treba rješavati.

Državni i entitetski ustavi omogućavaju *slobodu izražavanja* i medija, te *slobodu okupljanja i udruživanja*, kao i *slobodu religije*. Međutim, potrebna je bolja provedba važećih zakona. Samoregulacijske aktivnosti Vijeća za štampu su unaprijeđene. Žalbe građana upućene Vijeću za štampu o kršenju Kodeksa za štampu su u porastu. Sposobnost Vijeća za štampu za uspostavljanje profesionalnih standarda otežana je zbog nedostatka resursa. Politički pritisak na medije je nastavljen, kao i njihova etnička pristrasnost. Takođe se nastavilo zastrašivanje novinara. Reforma javnog emitovanja još uvijek nije provedena. I dalje se narušava nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije, a imenovanje članova Odbora nije izvršeno. Potrebna je daljnja potpora za razvoj civilnog društva i transparentnost u izdvajanju sredstava.

Zakonski okvir Bosne i Hercegovina jamči *ekonomska i socijalna prava*, ali je primjena i dalje slaba zbog fragmentiranih nivoa nadležnosti. Sveobuhvatan državni Zakon o zabrani diskriminacije postoji, ali je područje njegove primjene ograničeno i provedba slaba. Potrebno je unaprijediti zaštitu *žena* od svih oblika nasilja, kao i socijalnu zaštitu *djece*. Kada je riječ o međuetničkim odnosima, broj podijeljenih škola ('dvije škole pod jednim krovom') i jednonacionalnih škola i dalje predstavlja razlog za zabrinutost, iako je uspostavljeno koordinaciono tijelo u Federaciji. Sistem socijalnih beneficija se zasniva na pravima, a ne na potrebama, što negativno utječe na položaj *ugroženih grupa*, uključujući i mentalno oboljele.

Nepriznavanje socijalnih partnera na državnom nivou i fragmentirani zakonski okvir i dalje otežavaju socijalni dijalog i ostvarivanje radnih prava.

*Manjinska prava, kulturna prava i zaštita manjina*²² su u velikoj mjeri osigurani. Postignut je napredak u provedbi akcionih planova za rješavanje stambenih pitanja i zapošljavanja Roma. Treba pojačati napore kako bi se osigurala učinkovita provedba akcionih planova o zdravlju i obrazovanju, te osigurala veća sredstva i održivost akcionih planova. *Romska* manjina se i dalje suočava s vrlo teškim životnim uvjetima i diskriminacijom. Neupisivanje u matične knjige rođenih i nedostatak pristupa besplatnoj pravnoj pomoći za upis u matične knjige i dalje otežava ostvarivanje osnovnih socijalnih i ekonomskim prava. Potrebni su dalji koraci na unapređenju provedbe Zakona o nacionalnim manjinama i zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina.

Određeni napredak postignut je u vezi sa *izbjeglicama i interno raseljenim osobama*. Usvojena je revidirana državna Strategija za podršku procesu povratka i osiguranje pravilne provedbe Aneksa VII Dejtonsko-pariškog mirovnog sporazuma. Poduzeti su određeni koraci za provedbu strategije, posebice u pogledu finansijskih sredstava za ugrožene grupe koje žive u kolektivnim centrima. Međutim, postupci raspodjele pomoći za povratak još uvijek nisu u potpunosti uspostavljeni. Nedostatak mogućnosti zapošljavanja i pristupa socijalnoj zaštiti i dalje sprečava održivost povratka i lokalne integracije.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obveza*, provedba Daytonskog mirovnog sporazuma se nastavlja, ali su politički predstavnici u Republici Srpskoj često doveli u pitanje teritorijalni integritet zemlje. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) je i dalje zadovoljavajuća.

Mandat specijalnog predstavnika Europske unije (EUSR) je prenesen sa Ureda visokog predstavnika na predstavnika EU koji ima dvojak mandat - kao EUSR i šef Delegacije Europske unije.

Saradnja između sudova i tužitelja iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije se nastavila. Provedba bilateralnih sporazuma o uzajamnom priznavanju i izvršenju sudskih odluka u krivičnim stvarima je u tijeku. Međutim, pravne prepreke izručenju u Zakonu o krivičnom postupku i dalje ometaju napore u procesuiranju predmeta ratnih zločina.

Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa zajedničkim stavovima i glavnim principima EU. Zemlja treba da postigne usklađenost sa stavom EU.

Značajan napredak je postignut u pogledu *Procesa sarajevske deklaracije*. Nakon sastanaka u junu i septembru 2011, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora i Srbija postigle su dogovor o nizu pitanja, uključujući tekst zajedničke deklaracije koja će biti potpisana na ministarskoj konferenciji u Beogradu.

Bosna i Hercegovina i dalje aktivno učestvuje u inicijativama za regionalnu saradnju, uključujući Proces saradnje u Jugoistočnoj Europi (SEECP), Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Sporazum o slobodnoj trgovini u Srednjoj Europi (CEFTA). Bosna i Hercegovina je nadalje unaprijedila dobrosusjedske odnose sa drugim državama. U septembru je Bosna i Hercegovina donijela odluku o priznanju carinskih pečata Kosova. Međutim, i dalje su otvorena pitanja vezana za granice sa susjednim zemljama.

Ekonomija Bosne i Hercegovine je u određenoj mjeri napredovala u 2011., nakon umjerenog rasta iz 2010. Ipak, oporavak je i dalje nedovoljan i uglavnom je rezultat vanjske potražnje.

²² Prema Zakonu o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, u Bosni i Hercegovini ima 17 nacionalnih manjina. Tri konstitutivna naroda - Bošnjaci, Hrvati i Srbi - ne predstavljaju nacionalne manjine.

Nezaposlenost je još uvijek veoma visoka. Fiskalni položaj je nešto bolji, što je rezultat mjera fiskalnog prilagođavanja, provedenih u okviru programa Međunarodnog monetarnog fonda i rasta prihoda. Ipak, srednjoročnu fiskalnu stabilnost ozbiljno je ugrozilo neusvajanje Globalnog okvira za fiskalne politike za period 2011-2013. Opredivljenost za strukturne reforme i čvrste javne finansije i dalje je slaba i nije ujednačena u cijeloj državi, a kvalitet javnih finansija je još uvijek na niskom nivou.

Kada su u pitanju **ekonomski kriteriji**, Bosna i Hercegovina je postigla malo dodatnog napretka u uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Potrebno je nastaviti značajne reformske aktivnosti kako bi država postala sposobna da se dugoročno nosi sa pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Unije.

Ovaj oporavak je uglavnom rezultat vanjske potražnje, ali je domaća potražnja također porasla, uz podršku nastavljenih kreditnih aktivnosti. Industrijska proizvodnja raste. Aktivnosti vezane za trgovinu značajno su porasle, a nivo povezanosti trgovine sa EU je i dalje visok. Očuvana je finansijska i monetarna stabilnost. Aranžman Valutnog odbora i dalje uživa veliki kredibilitet. Zabilježena su određena poboljšanja u poslovnom okruženju, posebno kada je riječ o registraciji preduzeća i pojednostavljivanju administrativnih postupaka uopšte.

Ipak, neusvajanje Globalnog okvira za fiskalne politike za period 2011-2013 ozbiljno je narušilo održivost i kredibilitet fiskalne politike u Bosni i Hercegovini, a fiskalne vlasti ostavilo bez dogovora o opštim fiskalnim smjernicama. Politički zastoj u zemlji doveo je do značajnog kašnjenja u usvajanju državnog budžeta za 2011. godinu i odlaganju daljih razgovora sa Međunarodnim monetarnim fondom o realizaciji *stand-by* aranžmana. Kvalitet javnih finansija je ostao na niskom nivou, sa visokim udjelom tekućih izdataka u BDP-u. Došlo je do rasta vanjskih debalansa, posebno deficita tekućeg računa, kao i inflacije. Na poslovno okruženje i dalje utiču administrativna neefikasnost i slaba vladavina prava. Nije bilo napretka u pogledu planirane privatizacije, restrukturiranja javnih preduzeća i liberalizacije mrežnih industrija. Proizvodni kapaciteti i konkurentnost ekonomije su i dalje niski, budući da domaći izvori rasta nisu iskorišteni na odgovarajući način. Nedovoljna strukturalna fleksibilnost, izražena kroz faktore kao što su visoke stope socijalnih doprinosa, slabo usmjereni socijalni transferi i niska pokretljivost radne snage, i dalje ometa otvaranje novih radnih mjesta. Nezaposlenost je i dalje vrlo visoka, a neformalni sektor još uvijek predstavlja značajan problem.

Bosna i Hercegovina je ostvarila ograničen napredak u usklađivanju svog zakonodavstva i politika sa **europskim standardima**. Određeni napredak je postignut u oblastima kao što su intelektualno vlasništvo, državna pomoć, istraživanje, kultura, transport, kao i u određenom broju pitanja iz oblasti pravde, slobode i sigurnosti. Posebni naponi su i dalje neophodni kada je u riječ o slobodnom kretanju roba, ljudi i usluga, carina i oporezivanja, konkurencije, javnih nabavki, zapošljavanja i socijalne politike, obrazovanja, industrije i malih i srednjih preduzeća, poljoprivrede i ribarstva, sigurnosti hrane, veterinarskog i fitosanitarnog sektora, životne sredine i klimatskih promjena, informacionog društva, medija i statistike.

Sveukupno gledano, provedba Privremenog sporazuma (PS) je i dalje neujednačena. Država krši Privremeni sporazum zbog neusklađenosti sa Europskom konvencijom za ljudska prava i zbog nepostojanja pravila o državnoj pomoći. Vijeće ministara je u augustu usvojilo Zakon o državnoj pomoći, koji je potreban za usklađivanje sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, ali on još uvijek nije usvojen u Parlamentu. Potrebno što prije usvojiti državni zakon o popisu stanovništva, koji je neophodan za društveni i ekonomski razvoj zemlje.

Bosna i Hercegovina je ostvarila određeni napredak u oblasti **unutrašnjeg tržišta**. Što se tiče *slobodnog kretanja roba*, ostvaren je određeni napredak u području nadzora nad tržištem i zaštite potrošača. I dalje su potrebni značajni naponi kako bi se pravni okvir približio

zakonodavstvu EU, kako bi se unaprijedili administrativni kapaciteti i osigurao jedinstveni ekonomski prostor.

U oblasti *kretanja osoba, usluga i prava poslovnog nastana* ostvaren je ograničen napredak. U oba entiteta usvojeno je provedbeno zakonodavstvo o finansijskim uslugama i koordinaciji bankarske supervizije. Od ključnog je značaja dalje pojednostavljivanje postupaka registracije preduzeća i usklađivanje zakonodavnog okvira o poštanskim uslugama.

Nije bilo napretka u području *slobodnog kretanja kapitala*. Potrebno je dalje usklađivanje sa *acquis-em*, kao i usklađivanje zakonodavstva u državi. Dobar, ali neujednačen napredak zabilježen je u oblasti *carina i oporezivanja*. Dalje približavanje zakonodavstva i jačanje kapaciteta za osiguranje efikasne primjene i provedbe prava intelektualnog vlasništva još uvijek je od ključnog značaja.

Bosna i Hercegovina ostvarila je određeni napredak u provođenju pravila o konkurenciji. Nije bilo napretka u oblasti *javnih nabavki*, posebno kada je riječ o potpunom usklađivanju Zakona o javnim nabavkama. Nastavljen je napredak u području prava *intelektualnog vlasništva*.

U oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*, te politike javnog zdravstva, ostvaren je mali napredak. U zemlji postoje strateški dokumenti ili su u pripremi, ali politike djelovanja i zakonodavstvo i dalje su rascjepkani. U oblasti *obrazovanja* postoje okvirni zakoni i strategije, ali se oni ne sprovode. Postignut je određen napredak u oblasti *kulture*. Nastavljen je napredak u oblasti *istraživanja*, a započele su pripreme u vezi Unije za inovacije. Napredovali su pregovori za priključivanje *Svjetskoj trgovinskoj organizaciji*.

Bosna i Hercegovina je postigla mali napredak u ispunjavanju europskih standarda u određenom broju *sektorskih politika*. U pogledu industrije i *malih i srednjih preduzeća*, i dalje je potrebno usvojiti državnu strategiju razvoja koja obuhvata elemente industrijske politike, te sprovesti strategiju za mala i srednja preduzeća. Postignut je određeni napredak u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike i ribarstva. Napredak u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja* je još uvijek ograničen. Veća koordinacija između države i entiteta u približavanju *acquis-u* u ovim oblastima i dalje je od ključne važnosti. Odsustvo napretka je negativno uticalo na trgovinu poljoprivrednim proizvodima.

Pripreme koje Bosna i Hercegovina vrši na planu *životne sredine* su i dalje u početnoj fazi. Potrebno je uspostaviti usklađen pravni okvir za zaštitu životne sredine, te osnovati tijelo za zaštitu životne sredine na državnom nivou. Administrativni kapaciteti su slabi, a horizontalnu i vertikalnu komunikaciju između različitih organa treba unaprijediti. U pogledu *klimatskih promjena*, potrebni su dalji naponi na usvajanju državne strategije o klimatskim promjenama, usklađivanju sa *acquis-em* i širenju informacija.

Bosna i Hercegovina je postigla napredak u *sektoru transporta*. Došlo je do određenih pomaka u pogledu transeuropskih transportnih mreža, cestovnog i vazdušnog saobraćaja, kao i u sektorima željezničkog i saobraćaja unutrašnjim plovnim putevima. Potrebno je usvojiti zakon o prevozu opasnih roba. Potrebno je riješiti pitanje unapređenja saobraćajne infrastrukture. Pripreme u oblasti *energetike* nisu mnogo napredovale. Kao jedna od strana Ugovora o Energetskoj zajednici, Bosna i Hercegovina treba provesti relevantno zakonodavstvo EU iz oblasti energije. Postignut je određeni napredak u pogledu snabdijevanja Brčko Distrikta električnom energijom, kao i u pokretanju sveobuhvatne revizije zakonodavstva o električnoj energiji na svim nivoima vlasti. Kako bi se garantovala sigurnost snabdijevanja električnom energijom, potrebno je osnovati funkcionalnu državnu kompaniju za prenos, te usvojiti sveobuhvatnu energetska strategiju.

Postignut je ograničen napredak u oblasti *informacionog društva i medija*. Pitanje usklađivanja pravnog okvira za javno radio-televizijsko emitovanje i dalje je neriješeno.

Stalno osporavanje nezavisnosti Regulatorne agencije za komunikacije, politički pritisci, te spora provedba reforme javnog radio-televizijskog emitovanja i dalje predstavljaju razlog za ozbiljnu zabrinutost.

Bilježi se određeni napredak u oblasti *finansijske kontrole*. Na državnom i entitetskom nivou postoje centralne harmonizacijske jedinice (CHU), a započet je proces uvođenja unutrašnje revizije. Potreban je dalji razvoj sistema za finansijsko upravljanje i kontrolu. Nezavisnost Ureda za reviziju institucija BiH i dalje predstavlja razlog za zabrinutost. Izvjestan napredak ostvaren je na području *statistike*, u pogledu klasifikacije i registara. Potrebno je unaprijediti sektorske statistike, poput statistike nacionalnih računa, poslovne i poljoprivredne statistike. Saradnja između institucija za statistiku na državnom i entitetskom nivou i drugih nadležnih tijela na državnom nivou i dalje je nedovoljna.

Kada je riječ o *pravdi, slobodi i sigurnosti*, postignut je određeni napredak u različitim oblastima. Nastavljeno je rješavanje prioritarnih pitanja u oblasti vizne politike. Nastavljeno je nesmetano sprovođenje sporazuma o viznim olakšicama između Bosne i Hercegovine i EU, kao i sporazuma o readmisiji. Od decembra 2010. godine građanima Bosne i Hercegovine koji imaju biometrijske pasoše više nije potrebna viza za putovanje u područje Šengena.

Pripreme zemlje u oblasti *upravljanja granicama, azila i migracija* su napredovale. Došlo je do daljeg unapređenja sistema za azil i međunarodnu zaštitu, nadzora nad migracijskim tokovima i međuinstitucionalne saradnje. Ipak, potrebno je unaprijediti infrastrukturu na nekim graničnim prelazima. Mali napredak postignut je u borbi protiv *pranja novca*. Provedba strategije i akcionog plana za sprečavanje pranja novca je i dalje ograničena. Ostvaren je mali napredak u borbi protiv nezakonitih *droga*. Odsustvo efikasnog sudskog procesuiranja sprečava borbu protiv trgovine drogom, što i dalje predstavlja ozbiljan problem.

Pripreme Bosne i Hercegovine u oblasti *policije* napreduju. Rasparčanost policijskih snaga u Bosni i Hercegovini i dalje ugrožava efikasnost, postizanje rezultata, saradnju i razmjenu informacija. *Borba protiv organizovanog kriminala* i dalje je nedovoljna zbog odsustva efikasne koordinacije između tijela za provedbu zakona. Organizovani kriminal još uvijek je razlog ozbiljne zabrinutosti koji utiče na vladavinu prava i poslovno okruženje. Potrebno je intenzivirati napore u borbi protiv *trgovine ljudima*, te riješiti pitanje nedostataka u identifikaciji žrtava trgovine ljudima. Bosna i Hercegovina je ostvarila određeni napredak u borbi protiv terorizma. Ponovo je osnovana zajednička Jedinica za specijalnu podršku za borbu protiv terorizma. Ipak, potrebno je poboljšati provedbu strategije za sprečavanje i borbu protiv terorizma.

Nastavljene su pripreme u oblasti zaštite ličnih podataka, ali su potrebni dalji naponi na provedbi zakona i osiguranju nezavisnosti nadzornog tijela. Efikasna zaštita ličnih podataka je od ključne važnosti kako bi Bosna i Hercegovina zaključila sporazume sa Europol-om i Eurojust-om.

Kosovo

Političku situaciju na Kosovu obilježili su parlamentarni i predsjednički izbori održani u periodu od oktobra 2010. do aprila 2011. Održavanje ovih izbora je narušeno ozbiljnim nedostacima i tehničkim poteškoćama. Nova koalicijska vlada je formirana u februaru i novi predsjednik je izabran u aprilu.

Predsjednik i vlada su pokazali posvećenost europskoj agendi. Koordinacija reformi povezanih sa EU je pojačana. Izbori su odložili provedbu mnogih ključnih reformi. Sada su

potrebni održivi naponi kako bi se ubrzale reforme i njihova djelotvorna provedba. Javna uprava i pravosuđe su slabi. Još mnogo toga treba uraditi kako bi se izborilo sa organiziranim kriminalom i korupcijom, uključujući i u području javnih nabavki. Ekonomska situacija je također ozbiljna i vlada treba poduzeti hitne korake kako bi poboljšala budžetski položaj u uskoj koordinaciji sa Međunarodnim monetarnim fondom. Sa pozitivne tačke gledišta, Kosovo je nastavilo ulagati održive napore da ostvari rezultate u ključnim područjima svoje europske agende, kao što su vize i trgovina.

Na osnovu rezolucije Generalne skupštine UN-a usvojene 9. septembra 2010., koju su zajednički predložile Srbija i 27 država članica EU, u martu je počeo dijalog između Beograda i Prištine. Dijalog je vođen u generalno konstruktivnom duhu sve do septembra i doveo je do sporazuma o više pitanja: slobodnog kretanja roba i osoba, registra građana i katastra. Sporazumi koji su postignuti do sada trebaju se provoditi u dobrom duhu. Dalji rezultati tek trebaju biti postignuti kako bi se proveli principi inkluzivne i funkcionalne regionalne suradnje, koji su prioriteti, te iznašla održiva rješenja za pitanja vezana sa *acquis-em* EU u sektorima kao što su energetika i telekomi.

Tokom izvještajnog perioda poboljšana je integracija srpske zajednice na jugu rijeke Ibar. Srbi su imali koristi od pravnog okvira koji štiti njihova prava. Njihovo učestvovanje na općim izborima se povećalo, a učestvovali su i u popisu. Obrazovno osoblje u školama koje podržava Srbija je počelo da potpisuje ugovore sa kosovskim općinskim direktoratima za obrazovanje.

Na sjevernom Kosovu su i dalje prisutne strukture koje podržava Srbija i integracija nije napredovala. Općine koje podržava Srbija su osporavale provođenje popisa na sjeveru i odziv Srba sa sjevernog Kosova na općim izborima je bio zanemariv. Srbi na sjeveru također osporavaju mandat EULEX-a. Situacija na sjevernom Kosovu i pitanje kontrole granice su doveli do pojave nasilja, što je rezultiralo u povredama i jednim smrtnim slučajem u julu i septembru. Situacija je također dovela do čestog korištenja zapaljive retorike kosovskih rukovodilaca. Sve strane trebaju da daju svoj doprinos u smanjenju tenzija na sjevernom Kosovu i dopuste slobodno kretanje osoba i roba, u korist ljudi ove regije.

Vlasti surađuju sa EULEX-om u istrazi optužbi pokrenutih u rezoluciji koju je usvojila Parlamentarna skupština Vijeća Europe po pitanju nehumanog postupanja prema ljudima i nelegalne trgovine ljudskim organima na Kosovu. Kosovske vlasti trebaju da osiguraju konzistentnu i djelotvornu suradnju sa EULEX-om u svim područjima njegovog mandata.

Što se tiče **demokratije i vladavine prava**, posebno je vladavina prava pitanje koje i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost i traži neodložnu pažnju vlade, skupštine i pravosudnih organa na Kosovu.

Četvrti mandat *skupštine* je započeo je 21. februara, nakon općih izbora. Bilo je ozbiljnih nedostataka u izbornom procesu. Kosovo treba da poduzme hitne korake kako bi iste riješilo kroz pojednostavljenje sistema, poštujući međunarodne standarde, te kroz istragu i procesuiranje slučajeva izborne prevare. Skupština je usvojila budžet i niz ključnih reformi zakona relevantnih za europsku agendu. Kapacitet skupštine za pregled nacrtu zakona i rad vlade su i dalje slabi. Postoji zabrinutost da se poslovnici o radu skupštine ne poštuju uvijek.

Nova koalicijska *vlada* je preuzela vlast 22. februara. Vlada je u martu usvojila propis kojim se uspostavlja i jača uloga odjela za europske integracije u okviru ministarstava. Ministarstvo za europske integracije je ojačalo svoju ulogu koordinatora za europsku agendu i donatore, te je izvršilo pritisak da se ubrzaju reforme. Dalji naponi su potrebni kako bi se identificirali specifični ciljevi i mjerljivi rezultati, kako bi se bolje usmjeravala vlada u reformskim aktivnostima. Naponi na decentralizaciji su nastavljeni. Vlada treba naći rješenja za dugoročnu

održivost novoosnovanih općina sa srpskom većinom. U isto vrijeme strukture koje podržava Srbija nastavljaju da rade na Kosovu sprečavajući potpunu decentralizaciju.

Bilo je ograničenog napretka po pitanju *reforme javne uprave*. Regulatorni okvir je ojačan, ali ga treba dovršiti. Revidirana strategija javne uprave 2010. – 2013. još nije provedena. Reforma javne uprave je i dalje veliki izazov, a javna uprava je veoma slaba. Ured ombudsmana ne raspolaže odgovarajućim resursima, prostorima, te nema političku podršku.

Postignut je napredak po pitanju *pravosudnog sistema*, a posebno u pogledu ključnih presuda Ustavnog suda. Skupština je usvojila važno zakonodavstvo, kao što su zakoni o zaštiti svjedoka, krivičnoj odgovornosti pravnih osoba za krivične prekršaje i zakon o međunarodnoj pravnoj suradnji. Proces reformi treba nastaviti. Provedba četiri reformska zakona usvojena tokom prethodnog perioda izvještavanja se zadovoljavajuće nastavila. Odjel za međunarodnu pravnu suradnju pri Ministarstvu pravosuđa je povećao svoje kapacitete i profesionalno obrađivao slučajeve. Pravosudno vijeće Kosova je počelo da rješava ključne prioritete. Svih devet članova Tužilačkog vijeća Kosova su imenovani i Vijeće je počelo da funkcioniše. Plaće sudija i tužilaca su povećane. U isto vrijeme pravosudni sistem na Kosovu je i dalje slab. Značajan broj neriješenih predmeta je još uvijek prisutan. Još uvijek ima izvještaja o prijetnjama i zastrašivanju sudija, a političko miješanje u rad pravosuđa još uvijek izaziva zabrinutost. Potreban je proaktivniji pristup tužitelja i sudija kako bi se istražili slučajevi organiziranog kriminala i korupcije i o njima donijele presude. Također postoji ozbiljna zabrinutost oko transparentnosti u provedbi zakona o pomilovanju.

Kosovo je ostvarilo određeni napredak u rješavanju *korupcije*, a posebno počevši rad na nekim slučajevima korupcije. Korupcija i dalje preovladava u mnogim područjima i još uvijek je veoma ozbiljan problem koji utječe na pristup građana službama. Radna grupa za borbu protiv korupcije je ojačana. Zakonski okvir za borbu protiv korupcije je poboljšán usvajanjem nekoliko važnih zakona, čak iako još uvijek nije kompletan i treba dalje jačanje. Zakon o financiranju političkih stranaka ima velikih nedostataka, a nadgledanje njegove provedbe treba poboljšati. Kršenja pravila o nabavkama su i dalje pitanje koje izaziva zabrinutost u kontekstu korupcije. Prilikom prijavljivanja imovine i dalje su prisutne razlike između prijavljene imovine i stvarnih prihoda.

Ustav Kosova ima snažne odredbe za osiguravanje međunarodnih standarda u oblasti ***ljudskih prava i poštivanja i zaštite manjina***. Različite institucije koje rade na promociji, provođenju i nadzoru osnovnih prava ne koordiniraju svoje aktivnosti na odgovarajući način. Tijela u izvršnoj vlasti trpe zbog nedostatka kapaciteta i slabo definiranih odgovornosti i ovlasti, koje se često preklapaju sa drugim tijelima. Njihov politički i praktični utjecaj je ograničen. Treba uraditi više kako bi se proveli pravni i upravni lijekovi za kršenja ljudskih prava. Integracija članova srpske zajednice je poboljšana, a posebno južno od rijeke Ibar. Više napora je potrebno uložiti kako bi se riješile potrebe Srba širom Kosova, a posebno na sjeveru.

Postignut je ograničen napredak u području *građanskih i političkih prava*. Napori vlade se trebaju nastaviti po pitanju *sprečavanja mučenja i zlostavljanja*. Potrebno je poduzeti daljnje korake kako bi se eliminiralo *nekažnjavanje*. U nekim *zatvorima* treba riješiti pitanja nedostatka prostora i pretrpanosti. *Pristup pravdi* nije potpuno garantiran, a posebno u sjevernoj Mitrovici, gdje okružni sud djeluje sa ograničenim kapacitetom pod EULEX-om. Ovo podriva vladavinu prava na ovom dijelu Kosova.

Što se tiče *slobode izražavanja*, zabilježen je ograničen napredak. Transparentnost vlasništva nad medijima je garantirana zakonom i zakon se valjano provodi. Novinari se i dalje suočavaju sa političkim pritiskom i prijetnjama. Nezavisnost i nepristranost javnog emitera (RTK) nije garantirana. *Sloboda okupljanja i udruživanja* se uglavnom poštuje. Pravo na udruživanje je osigurano usvajanjem izmjena i dopuna zakona o slobodi udruživanja u NVO-

e. Okružje u kojem funkcioniše *civilno društvo* treba se značajno unaprijediti. Vlada treba da bolje koristi stručnost civilnog društva.

Što se tiče područja *slobode misli, savjesti i religije*, policija je nastavila da dobro upravlja prijenosom odgovornosti za čuvanje historijskih i vjerskih lokacija, uključujući srpske pravoslavne lokacije, sa KFOR-a. Kosovo je napredovalo u aktivnostima na renoviranju srpskih pravoslavnih znamenitosti u suradnji sa relevantnim učesnicima crkve i srpskih vlasti.

Potrebni su dodatni naponi kako bi se potpuno garantirala *ekonomska i socijalna prava*. Postignut je određeni napredak u vezi sa *pravima žena*, a posebno kod povećanja njihove zastupljenosti u politici i poboljšanja zakonodavnog okvira za garantiranje njihovih prava. Relevantne institucije se trebaju ojačati, a njihovi budžeti povećati kako bi se provelo navedeno zakonodavstvo. Zaštita *prava djece* je poboljšana provedbom pravosudnog zakona za maloljetnike. Uspostavljeno je Vijeće za zaštitu djeteta i pravde za djecu. Zaštita djece je i dalje slaba, a stopa siromaštva djece visoka. Ograničen napredak postignut je u oblasti *socijalno ugroženih grupa i osoba sa invaliditetom*. Objavljen je Izvještaj o provedbi akcionog plana za osobe sa invaliditetom. Provedba akcionog plana i relevantnih zakona u ovom sektoru treba biti poboljšana, posebno na općinskom nivou i to kroz osiguravanje pristupa školama učenicima sa invaliditetom.

Vlada je provela kampanje podizanja nivoa informisanosti o zakonu o *borbi protiv diskriminacije*. Diskriminacija je i dalje razlog za zabrinutost. Što se tiče *radnih prava i sindikata*, zabilježen je određeni napredak. Zakon o radu je usvojen, kao i Zakon o sindikatima i Zakon o ekonomskom i socijalnom vijeću. Postignut je mješovit napredak u području *imovinskih prava*. Zakonodavni okvir je poboljšán, a imenovan je koordinator za imovinska prava. Značajan broj zaostalih slučajeva u ovom području sprečava ljude da koriste svoja imovinska prava. Potrebno je uložiti više napora kako bi se provelo postojeće zakonodavstvo.

Kosovo je postiglo određeni napredak u vezi sa *poštivanjem i zaštitom manjina i kulturnih prava*. Novoosnovane općine sa srpskom većinom se suočavaju sa više izazova, kao što je upravljanje zemljištem. Ograničen napredak je postignut u oblasti *pristupa obrazovanju za manjinske zajednice*. Srpska zajednica i na sjeveru i na jugu Ibra se još uvijek oslanja na udžbenike i obrazovni sistem Srbije. Kosovske vlasti trebaju ponuditi alternativu i razviti srpski plan i program za obrazovanje. Srpski jezik nije dostupan kao drugi službeni jezik u školama izvan područja koja su dominantno naseljena Srbima. Ostvaren je mali napredak u vezi sa *upotrebom jezika*. Provedba pravnog okvira nije odgovarajuća. Višejezične javne službe nisu uspostavljene. Pozicija *medija srpske manjine* se popravila, posebno sa pokretanjem „TV Mreže“.

Što se tiče preseljenja porodica *Roma, Aškala i Egipcana* iz područja kontaminiranih olovom, kamp Česmin Lug je zatvoren u oktobru 2010. Osterode kamp nije zatvoren jer nije dodijeljeno alternativno javno zemljište u sjevernoj Mitrovici. Vlada je promovirala registraciju građana, pripadnika ovih zajednica, uključujući i organiziranje besplatne registracije. Objavljen je Izvještaj o provedbi Strategije za integraciju zajednica Roma, Aškala i Egipcana. U isto vrijeme životni uvjeti ovih zajednica i njihov pristup zapošljavanju, obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj zaštiti i dalje predstavljaju razloge za ozbiljnu zabrinutost.

Povratak *izbjeglica i interno raseljenih osoba* i dalje predstavlja izazov za kosovske institucije. Javni budžet za povratak smanjen je za 40% i veoma je mali. Pitanja kao što su odloženi postupci restitucije imovine i nedovoljne ekonomske mogućnosti su i dalje velike prepreke dobrovoljnom i održivom povratku. Mnoge raseljene osobe još uvijek žive u teškim uvjetima. Što se tiče jačanja *kulturnih prava*, može se zabilježiti ograničeni napredak.

Suradnja između relevantnih ministarstava i između centralnog i općinskog nivoa vlasti je poboljšana. Zakonodavstvo o zaštiti kulturnog naslijeđa i provedba zakona su i dalje slabi.

Što se tiče **regionalnih i međunarodnih obaveza**, Kosovo je nastavilo da surađuje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju. EULEX je obavio više aktivnosti, uključujući hapšenja i osude u predmetima ratnih zločina, od kojih su neke uključivale visokorangirane političke ličnosti, uključujući i bivšeg ministra. Zakon o nestalim osobama, koji je usvojen u augustu, predstavlja važan napredak. Zakon osigurava priznavanje prava porodica da znaju, pravo na obeštećenje i obezbjeđenje pravnog statusa nestalim osobama. Vlada treba pojačati svoje napore u davanju informacija i resursa za razjašnjavanje sudbine nestalih osoba. Januarska rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe je pokrenula ozbiljne optužbe u vezi sa sukobom iz 1999. EULEX je uspostavio radnu grupu sa sjedištem u Briselu i uredom za vezu u Prištini kako bi istražio ove optužbe. Vlasti surađuju sa EULEX-om u ovoj istrazi.

Kosovo je po prvi put od ljeta 2010. učestvovalo na sastanku Vijeća za regionalnu suradnju održanom u Crnoj Gori u junu. Kosovo je na zadovoljavajući način predsjedavalo CEFTA sastancima u 2011. U okviru dijaloga Beograd/Priština postignut je sporazum o carinskim pečatima. Još uvijek treba postići sporazum o održivom rješenju za učešće Kosova na regionalnim forumima. Sve zainteresirane strane trebaju potpuno provoditi principe inkluzivne i funkcionalne regionalne suradnje.

Ekonomiju Kosova i dalje karakterizira nestabilan rast i značajni domaći i vanjski debalansi, što je pogoršano nepredvidljivim stavom u oblasti fiskalne politike. Visoka inflacija i nefunkcionalno tržište rada predstavljaju velike izazove za ekonomsku i socijalnu koheziju. Niz *ad hoc* mjera i nedostatak posvećenosti vlasti rezultirao je okončanjem Stand-by aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom (MMF). Novi sporazum o neisplačivanju sklopljen sa MMF-om, koji će trajati do kraja 2011., predstavlja važan test za Kosovo, kako bi ponovno vratilo kredibilitet u pogledu ekonomske i fiskalne politike. Velika nesigurnost je i dalje prepreka za razvoj privatnog sektora. Firme su suočene sa slabom upravom, nedostatkom pouzdanog snabdijevanja električnom energijom, nedovoljnim kvalifikacijama radnika, lošom infrastrukturuom i nezadovoljavajućom vladavinom prava.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Kosovo nije postiglo napredak ka uspostavljanju funkcionalne tržišne ekonomije. Potrebne su značajne reforme i ulaganja kako bi se omogućilo Kosovu da se dugoročno nosi sa konkurentnim pritiskom i tržišnim silama u Uniji.

Monetarni okvir je nastavio da funkcioniše relativno dobro, iako postoji prostora za poboljšanje, a posebno u uređenju i nadzoru finansijskog sektora. Finansijsko posredovanje se nastavilo produbljivati, a bankarski sektor je ostao stabilan i profitabilan, i to usprkos zajmovima koji ne donose povrat. Bilo je određenog napretka u procesu privatizacije.

Valjano funkcioniranje mješavine makroekonomskih politika je pod rastućom prijetnjom nepredvidljive fiskalne politike, neodrživog rasta troškova vlade i ograničenih finansijskih opcija. Loša uprava i *ad hoc* mjere imaju negativan utjecaj na privatni sektor, a duboki strukturalni problemi nastavljaju kočiti ekonomiju. Stopa inflacije je nestabilna i veoma visoka. Nezaposlenost je i dalje veoma velika, a nije stvoreno dovoljno poslova da se smanji pritisak na tržište rada i ponude mogućnosti zaposlenja, posebno za mlade učesnike na tržištu. Vanjski debalans je također ostao visok, posebno u trgovini robama, dok je dotok stranih ulaganja za povećanje proizvodnje ostao ograničen. Javno preduzeće za proizvodnju električne energije i dalje dobija značajne subvencije iz državnog budžeta i zajmove za financiranje programa ulaganja. Slaba vladavina prava i izazovi u vezi sa imovinskim pravima i dalje imaju negativan utjecaj na poslovno okruženje. Neformalni sektor je i dalje veliki izazov.

Izborna kampanja prije ranih općih izbora, koja je praćena procesom formiranja nove vlade i izborom predsjednika, je skupštini i vladi ostavila kratko vrijeme da usvoje zakonodavstvo i politike u skladu sa **europskim standardima**. Postignut je neujednačen napredak. Sistem za kretanje kapitala je dobro uznapredovao. Kosovo je postiglo napredak u polju azila i migracije, a posebno po pitanju readmisije i reintegracije osoba koje se vraćaju u svoju zemlju.

Bilo je određenog zakonodavnog napretka u vezi sa politikom konkurencije, energetskim sektorom, te informacijskim društvom i medijima. Određeni napredak je primijećen u sljedećim područjima: oporezivanje, prava intelektualnog vlasništva, zapošljavanje, socijalne politike i javno zdravlje, financijska kontrola, statistika, upravljanje granicama i borba protiv trgovine ljudima. Transportnu infrastrukturu treba dalje razvijati. Ograničeni rezultati su postignuti u pogledu okoliša, poljoprivrede i sigurnosti hrane, trgovine drogama, organiziranog kriminala i borbe protiv terorizma. Malo je urađeno na usklađivanju zakonodavstva sa *acquis*-em o kretanju osoba, usluga i pravom poslovnog nastana, pranju novca i zaštiti ličnih podataka.

Što se tiče **unutrašnjeg tržišta** EU, ostvaren je određeni napredak u vezi sa zakonodavstvom koje se odnosi na slobodno kretanje roba. Određeni napredak je zabilježen u *ocjenjivanju usklađenosti, akreditaciji, mjeriteljstvu i nadzoru tržišta*. Ograničen napredak je postignut u *standardizaciji*. Nije ostvaren napredak u pogledu zakonodavstva o *zaštiti potrošača*. Usklađivanje zakonodavstva sa *acquis*-em EU u području slobodnog kretanja roba je ograničeno. Potrebna je bolja koordinacijam, te strategija za proces usklađivanja cijelog *acquis-a* u ovoj oblasti. Administrativni kapaciteti, potrebna provedba i primjena mjera su neodgovarajući. Usklađivanje sa *acquis*-em u područjima *kretanja osoba, usluga i prava poslovnog nastana*, kao i *prava privrednih društava* je u ranoj fazi. Sistem za *kretanje kapitala* je veoma liberalan i dobro je napredovao. Dalje reforme su poželjne kako bi se uveli Bazel II zahtjevi za rizik i uspostavio pravni okvir u potpunosti usklađen sa standardima EU.

Carinsko zakonodavstvo Kosova je umnogome usklađeno sa Zakonom o carinama EU. Potrebni su dodatni naponi u vezi sa borbom protiv krijumčarenja i krivotvorenja. Nezavisni odbor za reviziju treba funkcionirati djelotvornije i smanjiti broj zaostalih neriješenih predmeta. Zabilježen je određeni napredak u području *oporezivanja*, uglavnom u vezi sa provedbom reformi kako bi se pružila podrška strategiji za ispunjavanje poreskih obaveza. Administrativni kapacitet za provođenje plaćanja poreza i smanjenje velikog neformalnog sektora je i dalje slab.

Ostvaren je određeni zakonodavni napredak u vezi sa *politikom konkurencije*, a posebno *politikom protiv monopola*, kao i *državnom pomoći*, što je postignuto kroz usvajanje Zakona o državnoj pomoći. Provedbe politike borbe protiv monopola se poboljšava. Može se prijaviti napredak u području *javnih nabavki* postignut usvajanjem izmijenjenog i dopunjenog Zakona o javnim nabavkama, koji predstavlja korak naprijed ka usklađivanju sa standardima EU. Pravni okvir tek treba biti dovršen, a suradnja između odgovornih institucija treba biti poboljšana.

Ostvaren je određeni napredak u području *prava intelektualnog vlasništva*, a posebno u vezi *prava industrijskog vlasništva*. Zakonodavni okvir još nije dovršen, a provođenje pravila o pravima intelektualnog vlasništva je nedovoljno. Određeni napredak se može zabilježiti u zakonodavnom usklađivanju politike *zapošljavanja, socijalnih politika i politika javnog zdravlja* sa standardima EU. Provedba ovog zakonodavnog okvira je od ključne važnosti kako bi se pomoglo nezaposlenima i drugim ugroženim grupama da poboljšaju svoj životni standard. Administrativni kapaciteti u ovim područjima su i dalje ograničeni, a posebno na općinskom nivou. Određeni napredak je postignut u usklađivanju sa europskim standardima

koji se odnose na *obrazovanje i istraživanje*. Potrebno je ojačati kapacitete na centralnom i na općinskom nivou kako bi se osigurala djelotvorna provedba pravnog i strateškog okvira. U oblasti istraživanja i inovacija je postignut ograničen napredak. Ozbiljni naponi su potrebni kako bi se kreirali potrebni kapaciteti za istraživanje i inovacije. Potrebno je unaprijediti provedbu zakonodavnog okvira kroz *inter alia* poboljšanje koordinacije između centralnog i lokalnog nivoa vlasti. Adekvatni ljudski resursi moraju se dodijeliti obrazovnim i istraživačkim projektima kako bi se u potpunosti iskoristila podrška donatora.

Što se tiče sektorskih politika, potrebno je usvojiti plan provedbe za mala i srednje preduzeća i industrijske strategije, dodijeliti odgovarajući budžet, te ojačati odgovorne organe vlasti. Koordinacija i suradnja između zainteresovanih strana je i dalje izazov. Kosovo je postiglo ograničen napredak u područjima *poljoprivrede i sigurnosti hrane*. Učinjeni su naponi da se razvije administrativni kapacitet, a posebno u području sigurnosti hrane. Postignut je ograničen napredak u jačanju zakonodavnog i administrativnog okvira u području *okoliša i klimatskih promjena*, uglavnom zbog nedovoljnih budžetskih sredstava.

Potrebno je dodatno razviti transportnu infrastrukturu. Projekat izgradnje glavne cestovne infrastrukture Kosova i izgradnja autoputa od Kosova do albanske granice su i dalje razlozi za zabrinutost s obzirom na njihove neproporcionalno velike troškove i nivo potrebnih dugoročnih ulaganja. Određeni napredak je postignut u polju avijacije.

Ostvaren je određeni napredak u *sektoru energetike* po pitanju pravnog usklađivanja i provedbe Ugovora o Energetskoj zajednici. Kako bi se privukla ulaganja, potrebni su kontinuirani naponi da se poboljša ispostava i naplata računa za električnu energiju, te uspostavi nesubvencionirana tarifa koja će odražavati troškove. Planirana izgradnja nove elektrane na Kosovu je više puta odložena. Ovo je utjecalo na planirani rok za zatvaranje elektrane Kosovo A koja je veliki zagađivač. Zbog razlika oko statusa, Kosovo i dalje ne može učestvovati u regionalnim mehanizmima tranzita električne energije. Ovo ugrožava stabilnost sistema električne energije Kosova i znači da Kosovo gubi prihod od tranzita.

U području *informacijskog društva i medija* Kosovo je usvojilo neke propise za telekomunikacije kako bi primijenilo standarde EU. Važni zakoni o održivom financiranju javnog emitera i Komisiji za nezavisne medije su povučeni iz plana rada skupštine, pošto nisu zadovoljavali standarde EU, niti su štitili nezavisnost Komisije i javnog emitera. Oba pitanja trebaju biti hitno riješena.

Postignut je određeni napredak u *financijskoj kontroli*. Praksa javne interne financijske kontrole je i dalje u ranoj fazi. Treba povećati informisanost o relevantnosti financijskog upravljanja i kontroli među rukovodiocima budžetskih organizacija. Kosovo je u području *statistike* postiglo određeni napredak, a posebno zadovoljavajućim izvršavanjem popisa stanovništva i domaćinstava.

Kosovo je postiglo neujednačen napredak u području **pravde, slobode i sigurnosti**. Ministarstvo unutrašnjih poslova je poduzelo određene korake kako bi se Kosovo pripremilo za izdavanja biometrijskih pasoša. Dobar napredak je postignut usvajanjem adekvatnog zakonodavstva i poboljšanjem pouzdanosti registara građana. Još uvijek su potrebni dalji naponi kako bi se osigurala sigurnost dokumenata.

Određeni napredak je postignut u *upravljanju granicom*. Uspostavljena je zajednička radna grupa, koja se odnosi na carine i policiju, kako bi se borila protiv prekograničnog kriminala. Agencije su organizirale zajedničke patrole duž granice i zajedničke operacije na graničnim prijelazima. Zajedničke i sinhronizirane policijske patrole su obavljene sa kolegama iz Albanije i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije. Policija je od KFOR-a preuzela dodatne nadležnosti za zaštitu zelene granice između Bivše Jugoslovenske Republike

Makedonije i Crne Gore. Kvalitetu i konzistentnost graničnih kontrola još uvijek treba unaprijediti.

Postignut je napredak u području *azila*. Kosovo se suočilo sa povećanim brojem azilanata. Donijeto je više odluka o zahtjevima za azil. Nedostaci su i dalje prisutni u postupcima vezanim za azil, a posebno u pogledu tumačenja, određivanja porijekla osoba i žalbenih postupaka. Kosovo je postiglo napredak u polju *migracije*. Ono je nastavilo potpisivati nove sporazume o readmisiji sa europskim državama. Odjel za državljanstvo, azil i migraciju je nastavio efikasan rad na zahtjevima za readmisiju iz europskih država. Kosovo je postiglo značajan napredak po pitanju reintegracije povratnika u domovinu, uključujući i na općinskom nivou. Kontinuirani naponi su potrebni kako bi se osigurala djelotvorna provedba.

Kosovo je postiglo ograničen napredak u rješavanju pitanja *pranja novca* i ekonomskog/financijskog kriminala. Počeo je postepeni prijenos nadležnosti sa financijsko-obavještajnog centra EULEX-a na kosovske vlasti. Kapacitet Kosova da istražuje i procesuiru ekonomski kriminal je i dalje ograničen. Ekonomski/financijski kriminal i pranje novca su i dalje ozbiljni problemi.

Policija je povećala broj zapljena i hapšenja kod prekršaja u vezi sa narkoticima, uključujući i trgovinu, ali količine koje su zaplijenjen su i dalje ograničene. Napori u borbi protiv *trgovine drogama* trebaju biti značajno pojačani kako bi se izborili sa obimom izazova sa kojim se suočava Kosovo. Određeni napredak je postignut u *oblasti policije*. Policija je preuzela veće odgovornosti od KFOR-a. Sada se policija treba suočiti sa strukturalnim i organizacijskim izazovima, te poboljšati svoju sposobnost da se bori sa složenim oblicima organiziranog kriminala.

Ograničeni napredak je postignut u borbi protiv *organiziranog kriminala*. Više pretraga, hapšenja, optužnica i osuda je realizirano u slučajevima organiziranog kriminala. Proaktivniji pristup agencija za provođenje zakona i pravosudnih vlasti je potreban kako bi se riješilo pitanje organiziranog kriminala. Ljudski i tehnički kapaciteti trebaju se ojačati, a kvalitetu istraga treba značajno poboljšati. Izgradnja kapaciteta Kosova za borbu protiv organiziranog kriminala je još uvijek u ranoj fazi. Ozbiljni naponi su potrebni kako bi se riješio ovaj izazov. Kosovo je ostvarilo određeni napredak u rješavanju pitanja *trgovine ljudima*. Broj identificiranih žrtava se blago povećao tokom perioda izvještavanja. Usvojeni su Strategija i akcioni plan protiv trgovine ljudima za 2011. – 2014. Efikasnost policijskog direktorata za istragu trgovine ljudima je poboljšan. U isto vrijeme je kapacitet kosovskih tužitelja i sudova da istražuju, procesuiraju i donose presude u slučajevima trgovine i dalje slab.

Kosovo je ostvarilo ograničen napredak u *borbi protiv terorizma*. Kapaciteti Kosova da provodi relevantno zakonodavstvo i strategijske dokumente, kao što je zakon o sprečavanju pranja novca i financiranja terorista, antiterorističke strategije, itd. su i dalje slabi. Mali napredak je ostvaren u oblasti *zaštite ličnih podataka* i to je ozbiljan razlog za zabrinutost.

Turska

Turska nastavlja da u dovoljnoj mjeri ispunjava **političke kriterije**. Slobodni i pravični parlamentarni izbori održani su 12. juna 2011. Vlada je pokrenula rad na provedbi paketa ustavnih reformi iz 2010. Prevladavajućoj političkoj klimi nedostaje adekvatan dijalog i duh kompromisa između političkih stranaka, a odnosi između ključnih institucija su napeti tako da ovakva atmosfera usporava nastavak reformskog procesa. Novi proces reforme ustava je počeo nakon izbora. Značajni dalji naponi su potrebni kako bi se garantirala osnovna prava u

većini oblasti. Ovo se posebno odnosi na slobodu izražavanja, budući da više sudskih slučajeva protiv novinara i pisaca, te česte neproporcionalne zabrane Internet stranica izazivaju ozbiljnu zabrinutost.

Što se tiče **demokratije i vladavine prava**, istraga Ergenekon i istrage o navodnim planovima državnog udara i dalje omogućuju Turskoj da rasvijetli navodne kriminalne aktivnosti protiv demokratije, jačajući tako povjerenje u valjano funkcioniranje njenih demokratskih institucija i prava. Međutim, postojala je ozbiljna zabrinutost oko provođenja istraga, pravosudnih postupaka i primjene krivičnih procedura, što je prava na obranu stavilo pod rizik i utjecalo na legitimnost slučajeva.

Što se tiče **reformе javne uprave**, bilo je određenog napretka u zakonodavnoj reformi. Treba posvetiti pažnju uspostavljanju institucije ombudsmana. Povećana politička podrška je potrebna za reformu javne uprave i decentralizaciju.

Dobar napredak je ostvaren u konsolidaciji principa *civilnog nadzora sigurnosnih snaga*. Posebno je pojačan civilni nadzor nad troškovima vojske. Odluke Vrhovnog vojnog vijeća su otvorene za pregled civilnog pravosuđa. Nadalje, reforme su još uvijek potrebne kako bi se učvrstio civilni nadzor u sektoru domaće sigurnosti, a posebno žandarmerije, te nastavio napredak u području sistema vojnog pravosuđa.

Postignut je napredak u području *pravosuđa*. Usvajanje zakonodavstva o Visokom vijeću sudija i tužitelja i Ustavnom sudu daje okvir za veću nezavisnost i nepristranost pravosuđa. Mjere su također poduzete kako bi se poboljšala efikasnost pravosuđa i riješio rastući broj neriješenih predmeta na čekanju. Dalji koraci su još uvijek potrebni u svim područjima, uključujući i kazneno pravni sistem. Turska ima veliki broj neriješenih predmeta teškog kriminala koji su na čekanju, dok veliki broj zatvorenika još nije osuđen konačnom presudom. Pored toga, potrebno je pratiti provedbu budući da su do sada poduzete mjere podijelile pravnu zajednicu i civilno društvo u državi. Pravosudni postupci nisu dovoljno transparentni. Sudovi i tužiteljstva ne informiraju zainteresirane strane niti javnost o pitanjima od javnog interesa. Strategija pravosudne reforme treba biti revidirana uz učešće svih zainteresiranih strana tj. turske pravne zajednice i civilnog društva.

Provedba strategije i akcionog plana *za borbu protiv korupcije* su u početnoj fazi. Korupcija i dalje preovladava u mnogim područjima. Nedostatak transparentnosti financiranja političkih stranaka i obim imuniteta su i dalje veliki izazovi. Potrebna je povećana politička podrška kako bi se ojačao i proveo zakonodavni okvir za borbu protiv korupcije. Što se tiče istraga oko humanitarne asocijacije Deniz Feneri, koja se tiče slučaja prevare u Njemačkoj, bivši šef Vrhovnog vijeća za radio i televiziju i četiri viša rukovodioca televizijske mreže Kanal 7 su pritvoreni. Turska treba razviti sistem praćenja i evidentiranja istraga, optužnica i presuda u području korupcije.

Što se tiče **ljudskih prava i zaštite manjina**, postignut je ograničen napredak. Značajni naponi su potrebni u većini područja, a posebno kod slobode izražavanja i religijskih sloboda.

Što se tiče *poštivanja međunarodnog humanitarnog prava* postignut je određen napredak, a posebno kroz ratifikaciju Opcionalnog protokola Konvencije protiv mučenja UN-a. Već nekoliko godina se ne provodi određen broj reformi. Zakonodavstvo o institucijama za ljudska prava treba se potpuno uskladiti sa principima UN-a.

Pozitivan trend u prevenciji *mučenja i zlostavljanja*, po pitanju učestalosti i težine zlostavljanja od strane službenika koji provode zakon se nastavlja. Navedeni službenici i dalje koriste prekomjernu silu, a posebno izvan zvaničnih prostorija pritvora. Zaprimljene su vjerodostojne tvrdnje o fizičkom zlostavljanju, a tiču se uglavnom pretjeranog korištenja sile

tokom hapšenja. Nije bilo napretka u rješavanju *nekažnjavanja*, uključujući i procesuiranje slučajeva navodnog zlostavljanja koji su iznijeti pred pravosuđe.

Što se tiče *zatvora*, povećanje broja zatvorenika je dovelo do ozbiljne pretrpanosti, što otežava pokušaje da se poboljšaju zatvorski uvjeti. Obnova sistema žalbi u zatvorima kasni. Očekuje se da će provedba Opcionalnog protokola Konvencije protiv mučenja UN-a doprinijeti rješavanju nekih od ovih problema. Medicinske usluge za zatvorenike, kao i uvjeti zatvaranja maloljetnika su pitanja čije rješavanje zahtijeva poseban napor.

Što se tiče *slobode izražavanja*, nastavljena je otvorena debata o temama koje se smatraju osjetljivim, kao što su kurdsko i armensko pitanje, manjinska i kulturna prava, te uloga vojske. Međutim, pravo na slobodu izražavanja ugrožava veliki broj pravnih slučajeva i istraga protiv novinara, pisaca, akademika i branilaca ljudskih prava. Ovo vodi samocenzuri, te zajedno sa pritiscima na medije izaziva ozbiljnu zabrinutost. Sadašnje zakonodavstvo nedovoljno garantira slobodu izražavanja u skladu sa Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava, te dozvoljava pravosuđu restriktivno tumačenje. Česte zabrane Internet stranica su također razlog za ozbiljnu zabrinutost. Tursko zakonodavstvo i pravosudna praksa predstavljaju prepreke za slobodnu razmjenu informacija i ideja.

Što se tiče *slobode okupljanja*, bilo je napretka na terenu - različite demonstracije, uključujući *Newroz* (kurdska Nova godina) i 1. maj su mirno održani. Demonstracije na jugoistoku države i drugim provincijama, koje su bile povezane sa kurdskim pitanjem, studentskim pravima, aktivnostima Nadzornog odbora za visoko obrazovanje i pravima sindikata obilježilo je prekomjerno korištenje sile.

Zakonodavstvo o *slobodi udruživanja* je široko usklađeno sa standardima EU. Pretjerane kontrole i restriktivno tumačenje zakona su i dalje prisutni. Nije bilo promjena po pitanju izmjena i dopuna pravnih odredbi o ukidanju političkih stranaka.

Zabilježen je ograničen napredak u oblasti *slobode mišljenja, savjesti i religije*. Sloboda religije se generalno poštuje. Dijalog između Alevisa i nemuslimanskih religijskih zajednica je nastavljen. Članovi manjinskih religija su i dalje predmet prijetnji ekstremista. Pravni okvir usklađen sa Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda tek treba biti uspostavljen, kako bi sve nemuslimanske religijske zajednice i Alevi zajednica mogle funkcionirati bez nepotrebnih ograničenja.

Zaštita *prava žena*, promoviranje jednakosti polova i borba protiv nasilja nad ženama su i dalje veliki izazovi. Pravni okvir za osiguravanje prava žena i jednakosti polova je široko uspostavljen. Dalji održivi naponi su potrebni kako bi se ovaj pravni okvir pretvorio u političku, socijalnu i ekonomsku realnost. Zakonodavstvo tek treba biti dosljedno provedeno širom države. Ubistva iz časti, rani i prisilni brakovi, te nasilje u porodici nad ženama su i dalje ozbiljni problemi. Potrebni su dalja obuka i podizanje nivoa informisanosti o pravima žena i jednakosti polova, a posebno u policiji.

Što se tiče *dječjih prava*, tek treba biti uspostavljen dovoljan broj sudova za maloljetnike u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi. Djeca se ne drže u pritvoru na minimalni potrebni vremenski period niti su im obezbijeđeni odgovarajući uvjeti pritvora. Napori, uključujući preventivne i rehabilitacione mjere, trebaju biti ojačani u svim područjima, kao što su obrazovanje, borba protiv dječjeg rada, zdravlje, administrativni kapaciteti i koordinacija.

Napori da se poboljša situacija *socijalno ugroženih osoba i/ili osoba sa invaliditetom* su nastavljeni. Dalje mjere su još uvijek potrebne kako bi se povećalo učešće ovih osoba u socijalnom i ekonomskom životu.

Dalji napori su potrebni u borbi protiv *diskriminacije*. Nedostaje sveobuhvatno zakonodavstvo za borbu protiv diskriminacije.

Mnogi izazovi su i dalje prisutni u području *radnih prava i prava sindikata*. Sadašnji pravni okvir nije u skladu sa standardima EU i konvencijama Međunarodne organizacije rada. Stalna neslaganja između socijalnih partnera i nedostatak adekvatne političke volje su spriječili napredak u ovom području.

Što se tiče *imovinskih prava*, novi zakon kojim se mijenja i dopunjava Zakon o fondacijama iz 2008. olakšava povrat nekretnina nemuslimanskim religijskim zajednicama.

Pristup *manjinama* u Turskoj je i dalje restriktivan. Puno poštivanje i zaštita jezika, kulture i osnovnih prava, u skladu sa europskim standardima, tek treba biti postignuto. Turska treba učiniti dalje napore kako bi poboljšala toleranciju i promovirala uključenost po pitanju manjina. Sveobuhvatna revizija postojećeg zakonodavstva i uspostavljanje mehanizama zaštite ili specifičnih tijela za borbu protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije, još uvijek nedostaju.

Turska je ostvarila napredak u *kulturnim pravima*, a posebno po pitanju korištenja drugih jezika osim turskog, na svim državnim radio i televizijskim stanicama, kao i korištenja više jezika u općinama. Odobreno je otvaranje Odjela za kurdski jezik i književnost pri Univerzitetu Mus Alparslan. Ograničenja su i dalje prisutna kod korištenja drugih jezika, osim turskog, u političkom životu, kontaktima sa javnim službama i zatvorima. Pravni okvir o korištenju drugih jezika pored turskog je otvoren za restriktivna tumačenja, a provedba u državi je nedosljedna.

Bilo je određenog napretka po pitanju *Roma*, a posebno u pogledu izmjena i dopuna zakonodavstva o diskriminaciji. Ne postoji sveobuhvatna politika za rješavanje položaja Roma.

Što se tiče *istoka i jugoistoka*, demokratsko otvaranje iz 2009. nije nastavljeno. Zatvaranje izabranih političara i branilaca ljudskih prava izaziva zabrinutost. Istina o izvansudskim pogubljenjima i mučenjima, izvršenim na jugoistoku tokom osamdesetih i devedesetih godina prošlog vijeka, tek treba biti ustanovljena kroz pravni proces. Mine i sistem seoske straže i dalje izazivaju zabrinutost.

Teroristički napadi su se pojačali. Radnička stranka Kurdistan (PKK) je na listi terorističkih organizacija EU.

Kompenzacija za *interno raseljene osobe* je nastavljena. Opća djelotvornost ovog plana tek se treba procijeniti. Državna strategija za bolje rješavanje potreba interno raseljenih osoba još nije izrađena. Usprkos nekim poboljšanjima, nedostatak sveobuhvatnog pravnog okvira za izbjeglice i azilante je prepreka za dobijanje adekvatnog tretmana. Opći uvjeti u centrima za pritvaranje stranaca trebaju se dodatno unaprijediti.

Što se tiče *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, Turska je ponovila svoju podršku pregovorima između vođa dviju zajednica pod pokroviteljstvom generalnog sekretara UN-a, kako bi se došlo do sveobuhvatnog rješenja kiparskog *problema*. Međutim, usprkos ponovljenim pozivima Vijeća i Komisije, Turska još nije ispunila obavezu potpune nediskriminatorne provedbe Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju i nije uklonila sve prepreke za slobodno kretanje roba, kako je to određeno u deklaraciji Europske zajednice i njenih država članica od 21. septembra 2005., kao i u zaključcima Vijeća, uključujući i zaključke iz decembra 2006., te one iz 2010. godine. Nije bilo napretka u normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar.

Što se tiče *odnosa sa Grčkom*, postoje kontinuirani naponi da se poboljšaju bilateralni odnosi. Preliminarni bilateralni razgovori su nastavljani. Grčka je podnijela značajan broj formalnih žalbi protiv Turske zbog kontinuiranih povreda njenih teritorijalnih voda i zračnog prostora, što uključuju i prelijetanje preko grčkih otoka.

Turska je značajno intenzivirala kontakte sa *Zapadnim Balkanom*, izražavajući čvrstu opredijeljenost da promovira mir i stabilnost u regiji.

Turska **ekonomija** trenutno prolazi kroz snažan ekonomski oporavak. Javne financije se poboljšavaju, a povjerenje u održivu transformaciju ekonomske perspektive države raste. Ipak, brzo širenje ekonomskih aktivnosti, vođeno snažnom domaćom potražnjom, dovelo je do značajnog i rastućeg vanjskog debalansa, koji predstavlja prijetnju za makroekonomsku stabilnost.

Što se tiče **ekonomskog kriterija**, Turska je funkcionalna tržišna ekonomija. Ona bi trebala moći da se srednjoročno nosi sa konkurentnim pritiskom i tržišnim silama u okviru Unije, pod uvjetom da ubrza provedbu sveobuhvatnih programa strukturalne reforme.

Ekonomija se brzo širila u 2010. i prvom polovici 2011. Veliki rast BNP-a je pratio snažan rast zapošljavanja, što je omogućilo smanjenje nezaposlenosti. Konsolidacija javnih financija je ostala na pravom putu, prvenstveno zbog visokih cikličnih prihoda i smanjenog tereta uzrokovanog kamatama. Financijski sektor je pokazao značajnu snagu, zahvaljujući ranijim reformama, dok pravni sistem nastavlja da funkcionira relativno dobro. Štoviše, novi Zakon o nadzoru državne pomoći i radu regulatornih vlasti će možda povećati transparentnost i dovesti do smanjenja državne pomoći. Potvrđeno je slobodno međudjelovanje tržišnih sila. Privatizacija je ubrzana. Europska unija je i dalje najvažniji Turski trgovački partner i ulagač.

Međutim, trgovinski i deficiti tekućih računa su u porastu, a vanjski debalansi su sada značajni. Monetarna politika postigla je blagi uspjeh u rješavanju rasta kredita, što zajedno sa visokim cijenama roba, nastavlja da pospješuje rastući deficit tekućeg računa Turske. Potrebno je razraditi snažniju podršku sa fiskalne strane i određene specifične i ciljane mikroprudencijalne mjere, uključujući i od bankarskog regulatora, kako bi se pomoglo blago prizemljenje ekonomije i olakšao teret monetarne politike. Konkurentnost cijena i troškova izvoza u Turskoj se malo pogoršala. Inflacija je počela da raste, uglavnom zbog pritiska koji dolaze zbog energetske i prehrambene inputa, snažne ekonomske aktivnosti i rasta administrativnih cijena. Čeka se odlučnija provedba strukturalnih reformi. Mjere za povećanje fiskalne transparentnosti i bolje utemeljenje fiskalne politike su bile skromne, iako mogu pomoći Turskoj da dobije kredibilitet na tržištima. Izlazak sa tržišta je i dalje težak, a stečajni postupci su i dalje relativno komplikovani.

Turska nastavlja da poboljšava svoju **sposobnost da preuzme obaveze iz članstva**. Ostvaren je napredak u većini područja. Usklađivanje je uznapredovalo u određenim područjima, kao što su slobodno kretanje roba, politika protiv monopola, politika državne pomoći, energetika, ekonomska i monetarna politika, politika poduzeća i industrijska politika, zaštita potrošača, statistika, transeuropske mreže, nauka i istraživanje. Trebaju se nastaviti naponi ka usklađivanju u područjima kao što su okoliš, javne nabavke, sloboda pružanja usluga, socijalna politika i zapošljavanje i oporezivanje. Provođenje treba biti ojačano u područjima kao što su prava intelektualnog vlasništva i borba protiv pranja novca. Što se tiče carinske unije i vanjskih odnosa, usklađivanje treba dovršiti, a posebno u područjima kao što je opšti sistem povlastica. Više dugotrajnih prepreka koji otežavaju trgovinu ostaju neriješeni. Izrazito je važno da Turska potpuno poštuje svoje obaveze u okviru carinske unije. Za većinu područja je od ključne važnosti da Turska poboljša svoje administrativne kapacitete da se nosi sa *acquis-em*.

Što se tiče *slobodnog kretanja roba*, zakonodavno usklađivanje je napredovalo, ali je postignut ograničen napredak u izvještajnom periodu. Tehničke prepreke trgovini i dalje sprečavaju slobodno kretanje roba čime se krše obaveze Turske u okviru carinske unije. Gotovo da nije bilo napretka u području *slobode kretanja radnika*, gdje su pripreme za primjenu *acquis*-a i dalje u ranoj fazi. Usklađenost u područjima *prava poslovnog nastana i slobode pružanja usluga* su također u ranoj fazi. Nije primijećen napredak u polju prava poslovnog nastana, prava na pružanje prekograničnih usluga, poštanskih usluga i uzajamnog priznavanja profesionalnih kvalifikacija. Što se tiče *slobodnog kretanja kapitala*, Turska je ostvarila određeni napredak, a posebno u kretanju kapitala i plaćanju. Nije bilo napretka u postepenoj liberalizaciji kupovine nekretnina za strance, gdje su i dalje prisutne različite prepreke. Ograničenja kretanja kapitala su i dalje prisutna u više sektora uključujući direktna ulaganja koja potiču iz EU. Pravni okvir protiv financiranja terorizma je i dalje nepotpun, a Finansijska akciona radna grupa uvrstila je Tursku na crnu listu zbog njenih strateških nedostataka u ovom području.

Ograničen napredak se može zabilježiti u području *javnih nabavki*. Institucionalna struktura je uspostavljena, ali administrativni kapaciteti se trebaju poboljšati. Nacrt strategije usklađivanja sa vremenski ograničenim akcionim planom je spreman, ali još nije usvojen. Turska i dalje zadržava izuzeća koja su suprotna *acquis*-u. Ona treba dodatno uskladiti svoje zakonodavstvo, posebno u oblasti komunalnih usluga, koncesija i javno-privatnog partnerstva. Što se tiče *prava privrednih društava*, može se primijetiti značajan napredak nakon usvajanja novog turskog trgovačkog zakona, od kog se očekuje da promovira otvorenost, transparentnost i poštivanje međunarodnih standarda računovodstva i revizije. Pravni i institucionalni okvir za reviziju još nije uspostavljen, niti je uspostavljen neophodni unaprijeđeni kapacitet privrednog pravosuđa. Usklađenost u oblasti prava intelektualnog vlasništva je relativno unapredovala, ali provođenje je i dalje slabo. Nedavno pokrenuta radna grupa za prava intelektualnog vlasništva sa Komisijom rješava ključni element za pregovore o pristupanju. Usvajanje ažuriranih nacrti zakona koji reguliraju prava intelektualnog i industrijskog vlasništva, uključujući krivične sankcije za odvratanje počinitelja, je još uvijek na čekanju. Koordinacija i suradnja između različitih interesnih strana u oblasti prava industrijskog vlasništva i javnih tijela je ključna, kao što su i opće kampanje širenja informacija o rizicima kršenja prava industrijskog vlasništva.

Rezultati Turske u usklađivanju u oblasti *politike konkurencije* u polju kontrole protiv monopola i kontrole spajanja su dobri. Uprava za konkurenciju provodi pravila protiv monopola na djelotvoran način i uz zadovoljavajući nivo nezavisnosti. Postignut je dobar napredak i u području državne pomoći. Uspostavljena je Uprava za nadzor državne pomoći. Međutim, više važnih programa državne pomoći tek treba biti usklađeno sa pravilima carinske unije.

Postignut je dalji napredak u području *financijskih usluga*, a posebno kod bankarskog regulatora, koji je poduzeo mjere jačanja financijske stabilnosti. Međutim, sveukupna usklađenost sa *acquis*-em, a posebno u sektoru osiguranja, još nije dovršena. Što se tiče *informacijskog društva i medija*, određeni napredak se može zabilježiti u području elektronskih komunikacija kao i dobar napredak u audiovizualnoj politici.

Bilo je određenog napretka u području *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Značajan napredak je ostvaren u provedbi Instrumenta za program pretpristupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD), što je dovelo do odluke Komisije da povjeri Turskoj upravljanje fondovima EU, kao i u pripremama postignutim za drugu fazu programa IPARD. Politika podrške poljoprivredi se značajno razlikuje od zajedničke poljoprivredne politike (CAP), a još uvijek nije izrađena strategija za njeno usklađivanje. Neuspjeh da se potpuno uklone barijere za uvoz govedine također predstavlja veliki nedostatak. Što se tiče *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne*

politike, postignut je napredak u preuzimanju i provedbi *acquis*-a. Restrukturiranje Ministarstva poljoprivrede i ruralnih pitanja predstavlja pozitivan korak ka jačanju zvaničnog sistema kontrole. Sistem sveukupne kontrole još nije potpuno usklađen sa *acquis*-em EU. Značajan napor je potreban u području zdravlja životinja i usklađivanja poljoprivredno-prehrambenih pogona sa strukturalnim i higijenskim zahtjevima EU. U *ribarstvu* je postignut određeni generalni napredak. Posebno je postignut određeni napredak u uspostavi administrativnih struktura, kao i kod upravljanja resursima i flotom. Od Turske se očekuje da ostvari dalji napredak u drugim područjima kao što su inspekcije i kontrole.

Određeni napredak je postignut u usklađivanju *transportnog* sektora, osim kod željezničkog sektora. Usklađivanje pomorskog i kopnenog transporta je i dalje na naprednom nivou, a zračni transport prati sporiji tempo. Nedostatak komunikacije između kontrolnih centara zračnog saobraćaja Turske i Republike Kipar i dalje ozbiljno ugrožava zračnu sigurnost. U pomorskom sektoru se očekuje da će plan dobrovoljne revizije država članica Međunarodne pomorske organizacije ostvariti pozitivne rezultate u pristupanju međunarodnim konvencijama. Provedbeni kapacitet je ograničen, posebno kod opasnih roba u kopnenom i pomorskom transportu.

Napredak u *sektoru energetike* je bio nejednak. Bilo je dobrog napretka na međunarodnom tržištu električne energije i u oblasti obnovljive energije. Posebno su potrebne mjere kako bi se osigurali najviši mogući standardi za nuklearnu sigurnost, bezbjednost, zaštitu i neširenje. Razvoji u sigurnosti snabdijevanja, sektoru gasa i energetskej efikasnosti također zahtijevaju dalje napore.

Što se tiče *oporezivanja*, bilo je ograničenog napretka u zakonodavnom usklađivanju, a posebno kod eliminiranja nekih diskriminatornih praksi u oporezivanju duhana. Povećanje akciza za žestoka alkoholna pića je kontradiktorno akcionom planu dogovorenom sa Komisijom o tom pitanju. Ukidanje diskriminatornih praksi u oporezivanju je ključ za dalji napredak u ovom poglavlju. Nije zabilježen napredak u direktnom oporezivanju.

Turska je ostvarila određeni napredak u *ekonomskoj i monetarnoj politici*. Centralna banka je usvojila nove politike kako bi osigurala finansijsku stabilnost, smanjila stope polisa, uz povećanje zahtjeva za rezervama za bankarski sektor. Turska usklađenost sa *acquis*-em o ekonomskoj i monetarnoj politici nije kompletna, a posebno po pitanju pune nezavisnosti Centralne banke i zabrane privilegiranog pristupa javnog sektora finansijskim institucijama. Sveukupni nivo pripremljenosti je napredovao.

Ostvaren je dobar napredak u području *statistike*, u kom je opći nivo usklađenosti sa *acquis*-em napredovao. Dalji napredak je potreban, posebno u državnim računima i poljoprivrednoj statistici.

Turska je postigla ograničen napredak u polju *socijalne politike i zapošljavanja*. Administrativni kapaciteti su poboljšani. Ustavne izmjene i dopune u vezi sa pravima sindikata nisu rezultirali daljim promjenama zakonodavstva usmjerenim ka davanju punih prava sindikatima u skladu sa standardima EU i konvencija Međunarodne organizacije rada. Smanjenje velikog obima neprijavljenog rada i povećanje stope zaposlenosti žena su i dalje predmet zabrinutosti. Obim zakona o radu je i dalje ograničen. Provođenje zakonodavstva o zdravlju i sigurnosti na radu treba biti pojačano. Rizik od siromaštva je veoma velik, a posebno za ruralnu populaciju i djecu. Još uvijek nije usvojeno zakonodavstvo kojim bi se uspostavilo tijelo za jednakost.

Turska je ostvarila određeni napredak u području *poduzeća i industrijske politike*, gdje je Turska i dalje na dovoljnom nivou usklađenosti sa *acquis*-em. Napredak je vezan za usvajanje Industrijske strategije i akcionog plana koji pokriva period 2011. – 2014., širu dostupnost

instrumenata politike poduzeća i industrije, usvajanje sektorskih strategija i usklađivanje kod borbe protiv zakašnjelog plaćanja u komercijalnim transakcijama.

Turska je ostvarila napredak u području *transeuropskih mreža*, a posebno u transportnom području TEN. Potrebni su dalji naponi u vezi sa pouzdanim transportnim podacima. Također je bilo određenog napretka u energetskom području TEN.

Postignut je određeni napredak u polju *regionalne politike i koordinacije strukturalnih instrumenata*. Bilo je kašnjenja u uspostavi tijela koja trebaju preuzeti odgovornosti financijskog upravljanja i kontrole nad pretpristupnim fondovima u području ove politike. Iako je institucionalni okvir za provedbu pretristupnih fondova finaliziran, a administrativni kapaciteti poboljšani, još uvijek postoji potreba za daljim jačanjem ovih kapaciteta i unaprijeđenom koordinacijom između relevantnih institucija, kako bi se ubrzala provedba.

Generalno je postignut napredak u području *pravosuđa*.

Što se tiče *borbe protiv korupcije*, ograničeni napredak je postignut u provedbi strategije i akcionog plana za borbu protiv korupcije. Nedostatak transparentnosti u financiranju političkih stranaka i obim imuniteta su i dalje veliki nedostaci. Turska treba razviti sistem praćenja i evidentiranja istraga, optužnica i presuda.

Postignut je nejednak napredak u području *pravde, slobode i sigurnosti*. Usvajanje Zakona o strancima i međunarodnoj zaštiti je i dalje prioritet, kako bi se osigurala čvrsta pravna osnova za efikasan sistem upravljanja azilom i migracijama, kao i zaštita za prava migranata i izbjeglica. Ograničen napredak se može zabilježiti u području pravosudne suradnje u krivičnim i građanskim predmetima. Određeni napredak ostvaren je u oblasti droga i organiziranog kriminala. Zabilježen je ograničen napredak u području policijske suradnje i terorizma. Također je ograničen napredak postignut u oblasti politike viza i carinske suradnje. Veoma ograničen napredak se može prijaviti u području upravljanja granicom, gdje su ključna pitanja usvajanje zakona o uspostavi nove agencije za graničnu sigurnost i suradnju između agencija. Turska je i dalje važna država za tranzit i kao odredište nezakonitih migranata. Potrebno je poduzeti napore kako bi se spriječila nezakonita migracija i ponovo prihvatili nezakoniti migranti.

Turska je dobro pripremljena za pristupanje u području *nauke i istraživanja*. Dobar napredak je ostvaren prema integraciji u Europski istraživački prostor i pripremama za Uniju inovacija. Sveukupno, učešće Turske i njen uspjeh u Sedmom okvirnom programu EU rastu, ali potrebni su dalji naponi, kako bi se zadovoljio zahtjev izvrsnosti i konkurentno učešće u istraživačkim programima EU.

Bilo je napretka u *obrazovanju i kulturi*, a posebno u području *obrazovanja i obuke*. Interes za programe Zajednice nastavlja da raste. Bilo je određenog napretka u području kulture, ali nije bilo napretka u zakonodavnom usklađivanju.

Turska je u području *okoliša* postigla dobar napredak u upravljanju otpadom, dok samo ograničeni napredak može biti zabilježen u horizontalnom zakonodavstvu, kvaliteti zraka i kontroli industrijskog zagađenja i upravljanju rizikom. Turska je ostvarila veoma ograničen napredak u kvaliteti vode, hemikalijama i administrativnim kapacitetima. Ne može se izvijestiti o napretku u zaštiti prirode. Što se tiče *klimatskih promjena*, Turska je ostvarila ograničeni napredak u širenju informacija o klimatskim zahtjevima EU, ali snažnija i ambicioznija politika na domaćem i međunarodnom planu se tek treba uspostaviti. Postoji potreba da se poboljša administrativni kapacitet.

Može se zabilježiti određeni napredak u *zaštiti potrošača i zdravlja*. U području zaštite potrošača se tek trebaju usvojiti revidirani okvirni zakoni o zaštiti potrošača i generalnoj

sigurnosti potrošača. Poboljšanje aktivnosti nadzora tržišta traži dodatna financijska i ljudska sredstva, dok suradnja sa NVO-ima potrošača treba biti ojačana. U području javnog zdravstva Turska još nije dovršila proces zakonodavnog usklađivanja, niti izgradila administrativni kapacitet za poboljšanje provođenja zakonodavstva, kako bi poboljšala zdravstveni i sigurnosni status populacije.

Turska je postigla visok nivo usklađenosti u polju *carinskog* zakonodavstva zahvaljujući carinskoj uniji sa EU. Bescarinski status trgovina uspostavljenih na ulaznim tačkama i zahtjevi za uvoznike proizvoda koji slobodno cirkuliraju u EU da podnesu informacije o porijeklu u bilo kom formatu prije carinjenja, nije u skladu sa carinskom unijom. Zakonodavstvo o slobodnim zonama, nadzoru i tarifama još nije usklađeno. Poboľšana kontrola zasnovana na riziku, a pojednostavljene procedure bi olakšale legitimnu trgovinu smanjujući broj fizičkih kontrola. Još uvijek nema djelotvornog provođenja prava intelektualnog vlasništva u carinama, niti mjera za rješavanje pitanja krivotvorenih roba.

Turska je postigla visok nivo usklađenosti u području *vanjskih odnosa*, što duguje carinskoj uniji. Određene razlike su još uvijek prisutne u područjima kao što su opšti sistem povlastica vezan za geografsku pokrivenost.

Usklađivanje Turske sa *zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU* je nastavljeno. Sveukupna usklađenost Turske sa deklaracijama zajedničke vanjske i sigurnosne politike je opala tokom izvještajnog perioda, a Turska se nije uskladila sa restriktivnim mjerama EU za Iran, Libiju i Siriju. Turska je zatražila dijalog i konsultacije sa EU o različitim pitanjima vanjske politike. Turska je učinila napore da normalizira odnose sa susjednim državama, kao što je Irak, uključujući i kurdsku regionalnu vladu. Nije postignut napredak u normalizaciji veza sa Armenijom. Odnosi sa Izraelom su se dodatno pogoršali od incidenta sa flotom za Gazu iz 2010. Nakon objavljivanja nezavisnog izvještaja UN-a, Turska je smanjila obim odnosa sa Izraelom i suspendirala vojne sporazume sa Izraelom.

Turska nastavlja da doprinosi zajedničkoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici (CSDP) i traži veću uključenost u aktivnostima CSDP-a. Pitanje EU-NATO suradnje, koja bi uključivala sve država članice EU, van „Berlin plus aranžmana“ tek treba biti riješeno. Turska se nije uskladila sa stavom EU o članstvu u Sporazumu iz Wassenaara.

Bilo je određenog napretka u području *financijske kontrole*, koje je već na prilično naprednom nivou usklađenosti. Zakonodavstvo kojim se provodi Zakon o upravljanju i kontroli državnih finansijskih sredstava je na snazi u potpunosti. Potrebno je revidirati strategiju i akcioni plan interne finansijske kontrole u javnom sektoru (PIFC). Usvajanje Zakona o turskom računovodstvenom sudu je značajan korak ka daljem usklađivanju vanjske revizije sa relevantnim međunarodnim standardima. Turska struktura za suradnju protiv prevare treba nastaviti da jača svoju koordinacionu funkciju, kao i operativnu nezavisnost i operativnu mrežu.

Bilo je ograničenog napretka u području *financijskih i budžetskih odredbi*. Administrativne pripreme za uspostavljanje sistema vlastitih resursa su još uvijek u ranoj fazi.

Island

Island nastavlja da ispunjava **političke kriterije**. Island je funkcionalna demokratija sa jakim institucijama i duboko ukorijenjenim tradicijama predstavničke demokratije. Državni pravosudni sistem i dalje ima visoke standarde, a Island osigurava kontinuirano jačanje svog, već visokog nivoa zaštite osnovnih prava.

Jedinstvo koalicijske vlade je testirano u nekoliko navrata, ali je ostalo stabilno. Domaću scenu karakteriziraju različita mišljenja političkih snaga i populacije o perspektivi pristupanja EU. Komunikacijske aktivnosti koje promoviraju informiranu debatu o islandskom procesu pristupanja su počele.

Vlada i Parlament su nastavili da dobro funkcioniraju. Ustavno vijeće je uspostavljeno u aprilu 2011., kako bi se pregledao Ustav i predložile ustavne promjene. Također je napravljen nacrt zakonodavstva za dalje jačanje efikasnosti Parlamenta i javne uprave.

Može se izvijestiti o dobrom napretku u daljoj provedbi preporuka Specijalnog istražnog odbora o političkim i administrativnim posljedicama financijske krize. U skladu sa ovim preporukama, Sud za postupke protiv javnih dužnosnika se sastao u martu 2011., kako bi presudio u slučaju protiv bivšeg premijera. Ovo je dovelo do presude za grubi nemar u maju 2011. Paralelno sa ovim je Ured specijalnog tužitelja nastavio sa efikasnim radom. Ured specijalnog tužitelja je istražio brojne slučajeve navodne nepoštene poslovne prakse u bankarskom sektoru, što je dovelo do nekih hapšenja.

Može se prijaviti napredak na daljem jačanju efikasnosti pravosuđa i u okviru borbe protiv korupcije. Više sudija je imenovano u skladu sa pravilima izmijenjenog i dopunjenog Zakona o pravosuđu, a konvencija UN-a protiv korupcije je ratificirana u februaru 2011. Što se tiče sukoba interesa, Island je počeo da radi na izradi specijaliziranih kodeksa ponašanja za ministre i za više kategorija zaposlenika.

Island nastavlja da štiti osnovna prava, uključujući i ekonomska i socijalna prava. Okvirna konvencija Vijeća Europe o zaštiti nacionalnih manjina tek treba biti ratificirana.

Ekonomija Islanda se polako oporavlja od pada uzrokovanog financijskom krizom i duge recesije koja je uslijedila, ali perspektiva rasta je i dalje slaba, pošto domaćinstva i firme nastavljaju snositi posljedice visokog nivoa zaduženosti. Ekonomske politike su i dalje orijentirane ka stabilizaciji, čvrsto utemeljene na uspješnom završetku MMF-ovog programa. Inflacija koja odnedavno raste je natjerala centralnu banku da poveća kamatne stope, dok je fiskalna politika donekle oslabljena. Fiskalna prilagođavanja s ciljem smanjenja javnog duga na održiv nivo, koja su bila vođena troškovima, i dalje predstavljaju izazov. Nezaposlenost je velika, a posebno među mladima i dugotrajno nezaposlenima. Usprkos napretku u restrukturiranju bankarskog sektora, ekonomija još uvijek trpi zbog nefunkcionalnog financijskog sektora, a uklanjanje kontrola kapitala predstavlja ključni izazov.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Island se može smatrati funkcionalnom tržišnom ekonomijom. Međutim, slabosti financijskog sektora, i ograničenja kretanja kapitala još uvijek otežavaju efikasnu dodjelu resursa. Island bi trebao biti u stanju da se srednjoročno nosi sa konkurentnim pritiscima i tržišnim silama u Uniji, pod uvjetom da nastavi da rješava sadašnje strukturalne slabosti kroz odgovarajuće makroekonomske politike i strukturalne reforme.

Skup politika sa snažnim fokusom na stabilizaciji valutnog kursa i fiskalnoj konsolidaciji je pružio podršku za ponovnu uspostavu višeg nivoa makroekonomske stabilnosti. Kao odgovor na trgovačke viškove i rastući valutni kurs, centralna banka je nastavila da smanjuje svoju stopu polisa u drugoj polovici 2010., ali je reagirala sa skromnim zatezanjem monetarne politike od augusta 2011., što je bila reakcija na slabiju valutu i značajan rast godišnje inflacije. Napori na jačanju javnih prihoda i rezanju troškova su se nastavili. U pogledu visokog nivoa javnog duga poduzete su mjere kako bi se smanjili rizici refinanciranja i ojačale financije lokalne vlade. Devizne rezerve se i dalje povećavaju, a nedavne procjene centralne banke pokazuju na poziciju vanjskog duga sa kojom se može lakše upravljati. Nove mjere su poduzete, kako bi se ubrzalo restrukturiranje duga privatnog sektora. Revidirana

strategija za liberalizaciju računa kapitala je usvojena, ali njena provedba još uvijek predstavlja izazov. Tržište rada je ostalo fleksibilno, a stope učešća relativno visoke. Država raspolaže dobrom osnovnom infrastrukturom i obilnim prirodnim resursima, a nivo obrazovanosti stanovništva je generalno dobar.

Međutim, makrofinancijski rizici su i dalje veliki. Domaća potražnja je povećana, ali oporavak je uglavnom zasnovan na privremenim mjerama koje podržavaju privatnu potrošnju. Rizici i nesigurnost u vezi sa budućim izvorima rasta i njegovom održivošću su i dalje prisutni. Financijski sektor još uvijek trpi zbog slabog kvaliteta aktive, a efikasno financijsko posredovanje je i dalje otežano zbog nedovršenog procesa restrukturiranja privatnog sektora. Javni dug je narastao na preko 90% BNP-a. Put fiskalne konsolidacije je ponešto oslabljen, a javne financije su i dalje suočene sa izazovom obimnog rezanja troškova, potrebnog kako bi se poboljšala dugoročna održivost. Fiskalni rizici nastaju iz velikog broja potencijalnih obaveza i neriješenog problema Icesavea. Tržište rada je i dalje pod ozbiljnim utjecajem duboke recesije nakon krize, uz nezapamćeno visoku nezaposlenost u ovoj državi, a posebno među mladima i uz veliki udio dugotrajno nezaposlenih. Rast, ulaganja i razvoj su otežani slabostima u poslovnom okružju, kao što su visoke barijere za ulazak na tržište u određenim sektorima. Industrijska struktura je i dalje nedovoljno raznovrsna.

U skladu sa metodologijom prvog izvještaja o napretku, sposobnost Islanda da **preuzme obaveze iz članstva** se i dalje ocjenjuje u svjetlu njegovog učešća u Europskom ekonomskom prostoru (EEP) i uzimajući u obzir izuzetke koji su mu odobreni u okviru EEP-a, kao i zakonodavstva EU koje spada izvan djelokruga EEP-a. Sveukupni nivo pripremljenosti za ispunjavanje zahtjeva *acquis*-a EU je dobar, a posebno zbog učešća Islanda u Europskom ekonomskom prostoru.

Spor Icesave je i dalje neriješen. Usprkos pregovaračkim naporima, novi nacrt zakona o uvjetima i odredbama za otplaćivanje zajma Velikoj Britaniji i Holandiji je odbijen na referendumu u aprilu 2011. Vlada je potvrdila da rezultat referenduma neće utjecati na početak isplata Velikoj Britaniji i Holandiji, koje trebaju početi krajem 2011. Vlada je u maju 2011. odgovorila na službeni dopis Nadzornog organa Europskog udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA) iz maja 2010. Nadzorni organ je u junu 2011. nastavio sa drugom fazom postupka protiv Islanda, tj. izdavanjem mišljenja. Ovo mišljenje u potpunosti ponavlja rezultate ranijeg službenog dopisa, tj. da je Island prekršio direktivu o programu osiguranja depozita. Europska komisija se slaže sa pravnom analizom ovog organa. Vlada Islanda je krajem septembra dala odgovor na mišljenje Nadzornog organa EFTA-e. Nadzorni organ sada detaljno istražuje odgovor prije nego odluči o daljim mjerama u ovom slučaju. U ovoj fazi spor oko Icesavea je i dalje neriješen.

Pripreme za preuzimanje obaveza članstva su nastavljene, iako dosta sporo u oblastima koje su djelomično obuhvaćene u EEP-u, kao i u poglavljima koje ne pokriva EEP. Island je i dalje umnogome u skladu sa *acquis*-em i primjenjuje njegov značajan dio u oblastima koja pokriva EEP kao što su slobodno kretanje roba, sloboda kretanja radnika, pravo poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga, slobodno kretanje kapitala, javne nabavke, pravo privrednih društava, pravo intelektualnog vlasništva, konkurencija, financijske usluge i informacijsko društvo i mediji.

Izvještaj o napretku potvrđuje da će sljedeća područja vjerovatno predstavljati izazov u procesu pristupanja: financijske usluge, poljoprivreda i ruralni razvoj, okoliš, ribarstvo, slobodno kretanje kapitala, kao i sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika, oporezivanja i carine.

Sa stanovišta administrativnih kapaciteta, potrebno je osigurati da ljudski i financijski resursi budu dostupni i ostanu dostupni za neophodne pripreme povezane sa procesom pristupanja EU.

Island je i dalje usko usklađen sa *acquis*-em o *slobodnom kretanju roba*. Međutim, nema novih zakonodavnih aktivnosti na Islandu u vezi sa horizontalnim mjerama i zakonodavstvu o proizvodima u okviru „starog pristupa“. Preuzimanje tek treba dovršiti u više područja u kojima je usvojen novi *acquis* EU.

Island i dalje održava visok nivo usklađenosti sa *acquis*-em u području *slobodnog kretanja radnika*.

Zakonodavstvo o *pravu poslovnog nastana i slobodi pružanja usluga* je i dalje široko usklađeno, uz izuzetak direktive o poštanskim uslugama. Provedba direktive o uslugama je prijavljena u julu 2011.

Island uglavnom primjenjuje *acquis* o *slobodnom kretanju kapitala*, uz neke izuzetke. Međutim, nakon financijske krize, Island nastavlja da primjenjuje kontrole kapitala, koje će trebati ukloniti prije pristupanja EU.

Island je u polju *javnih nabavki* široko usklađen sa *acquis*-em. Usklađivanje sa pravnim lijekovima i nabavkama za potrebe odbrane i tek predstoji.

Island je već postigao visok nivo usklađenosti i primjenjuje značajan dio *acquis*-a u polju *prava privrednih društava*. Međutim, potpuna usklađenost sa računovodstvenim standardima i međunarodnim standardima revizije tek treba biti postignuta.

Island održava visok nivo usklađenosti sa *acquis*-em u oblasti *prava intelektualnog vlasništva* i posjeduje administrativne kapacitete potrebne za njegovu provedbu. Postoji potreba za primjenom sveobuhvatne politike provođenja.

Island održava visok nivo usklađenosti u polju *politike konkurencije*. Nadgledanje mjera državne pomoći poduzeto kao odgovor na financijsku krizu odvija se na zadovoljavajući način.

Dalji naponi su potrebni kako bi se proveo *acquis* o *financijskim uslugama*, a posebno kako bi se osiguralo njegovo djelotvorno provođenje i odgovarajući nadzor sektora. Spor oko Icesavea je i dalje neriješen.

Određene praznine u su i dalje prisutne u preuzimanju zakonodavstva iz oblasti *informacijskog društva i medija*.

Islandska politika o *poljoprivredi i ruralnom razvoju* generalno nije usklađena sa *acquis*-em, a odgovarajući administrativni okvir za provedbu treba biti uspostavljen.

Dijelovi zakonodavstva i administrativnog okvira Islanda nisu usklađeni sa *acquis*-em o *sigurnosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici*. Posebna pažnja je potrebna kako bi se otklonili preostali nedostaci u vezi zakonodavstva EU o živim životinjama, proizvodima za zaštitu bilja i nova hrana.

U području *ribarstva* Island nije počeo usklađivanje sa *acquis*-em EU, niti sa uspostavljanjem mehanizama za provedbu i nadgledanje mjera podrške EU. Postojeća ograničenja na strana ulaganja u ribarstvo, koja su još uvijek na snazi, nisu u skladu sa *acquis*-em.

Određeni napredak je ostvaren u polju *transporta*, a posebno oko cestovnog i pomorskog transporta. Međutim, još uvijek postoje područja u kojima Island treba preuzeti relevantno zakonodavstvo EU.

Zakonodavstvo o *energetici* je i dalje široko usklađeno, osim u oblasti zaliha nafte, nezavisnosti regulatornih tijela i energetske efikasnosti.

Islandsko *poresko* zakonodavstvo je i dalje djelimično usklađeno sa *acquis-em*. Strategija za ostvarivanje međusobne povezanosti i interoperabilnosti sa informatičkim sistemima EU za potrebe oporezivanja treba biti definirana.

Usklađenost sa *acquis-em* o *ekonomskoj i monetarnoj uniji* je i dalje nepotpuna, a relevantne administrativne strukture trebaju biti dodatno ojačane.

Potrebno je unaprijediti dostupnost *statističkih podataka* u skladu sa metodama EU, a posebno u oblasti poslovnih subjekata, tržišta rada i poljoprivrede.

Island nastavlja da primjenjuje i provodi značajan dio *acquis-a* o *socijalnoj politici i zapošljavanju*. Nacrt sveobuhvatne strategije zapošljavanja tek treba biti napravljen.

Stanje priprema Islanda u području *poduzeća i industrijske politike* je i dalje na visokom nivou. Pristup financiranju malih i srednjih preduzeća je još uvijek pod utjecajem financijske krize.

Island održava dobar nivo usklađenosti sa standardima EU o *transeuropskim mrežama*.

Što se tiče *regionalne politike i koordinacije strukturalnim instrumentima*, Island treba identificirati institucije odgovorne za provedbu kohezivne politike.

Pripreme u području *pravosuđa i osnovnih prava* su i dalje na veoma dobrom putu. Postignut je napredak u daljem jačanju nezavisnosti pravosuđa i okvira politike za borbu protiv korupcije. Potreban je dalji nadzor provedbe ovih mjera. Zakonodavstvo o pravima građana i zaštiti podataka još uvijek nije u skladu sa *acquis-em*.

Island nastavlja da primjenjuje Šengenski sporazum i veoma je uznapredovao u usklađivanju sa *acquis-em* u području *pravde, slobode i sigurnosti*. Dalji naponi su još uvijek potrebni kako bi se ratificirali i proveli međunarodni instrumenti.

Island je i dalje u veoma naprednoj fazi po pitanju priprema za pristupanje EU i integracije u *Europski istraživački prostor*.

Island održava svoj već visok nivo usklađenosti u polju *obrazovanja i kulture*.

Postignut je određeni napredak u jačanju zakonodavstva i administrativnog okvira za *okoliš i klimatske promjene*. Potpuna usklađenost sa *acquis-em* o zaštiti prirode i kvaliteti vode tek treba biti postignuta. Island treba da se postepeno uskladi sa stavom EU na međunarodnim forumima o okolišu, kao i da ratificira preostale multilateralne sporazume.

Island održava dobar nivo usklađenosti sa *acquis-em* o *zdravlju i zaštiti potrošača*. Međutim, dalji naponi su potrebni u polju zaštite potrošača.

Carinsko zakonodavstvo je i dalje djelimično u skladu sa *acquis-em*. Značajni naponi su potrebni kako bi se riješila odstupanja u zakonodavstvu, a posebno u poljima carinskih pravila, postupaka sa ekonomskim utjecajem i bescarinskih i sigurnosnih aspekata. Pripreme za djelotvornu provedbu *acquis-a* po pristupanju tek trebaju biti započete, a posebno u vezi sa razvojem mogućnosti međusobnog povezivanja sa carinskim informatičkim sistemom EU.

Postignut je dalji napredak u *vanjskim odnosima*, a posebno u polju razvojne suradnje i humanitarne pomoći. Island tek treba da postane članom Kimberly procesa.

Island održava visok nivo usklađenosti u području *vanjske, sigurnosne i odbrambene politike*. Islandski naglasak na arktičku politiku podvlači njegovu posvećenost da igra aktivnu ulogu u regionalnim organizacijama u sjevernoj Europi.

Bilo je ograničenog napretka u izradi zakonodavstva o *financijskoj kontroli*. Dalji napori su potrebni kako bi se pripremio dokument o politici javne interne financijske kontrole i osiguralo razdvajanje između unutrašnje i vanjske revizije. Potrebno je poboljšati pripreme za zaštitu financijskih interesa EU.

Što se tiče *financijskih i budžetskih odredbi*, Island je dostigao dobar nivo usklađenosti u politikama o kojima je riječ u ovom poglavlju i koje utiču na ovo poglavlje. Island je nastavio da identificira potrebna usklađivanja sa *acquis*-em. Potrebne su administrativne pripreme i koncepti za uspostavljanje sistema vlastitih resursa. Koordinacijska struktura se tek treba zvanično uspostaviti.